

ชุมชนนำอยู่

30

หมู่บ้านอีสาน

ภาสสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม
มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย สุรินทร์ ศรีสะเกษ
หนองบัวลำภู อุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ชุมชนน่าอยู่

30

หมู่บ้านอีสาน

เกริ่นนำ

กฎบัตรออกตาวาเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ (Ottawa Charter) ค.ศ.1986 ได้ระบุ “การสร้างเสริมสุขภาพ คือ กระบวนการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถควบคุมพฤติกรรมสุขภาพของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี”

ตั้งแต่ปี 2553 แผนสร้างสรรค์โอกาส (สำนักที่ 6) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้สนับสนุนทุนชุดโครงการ “ชุมชนนำอยู่” เพื่อสนับสนุนให้คนไทยมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีผ่านการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีกระบวนการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมทั้ง 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา พัฒนาสู่การสร้างระบบสังคมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี

จุดเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ.2555 หน่วยจัดการพื้นที่ชุมชนนำอยู่ภาคอีสานได้เข้าร่วมดำเนินงานชุมชนนำอยู่กับสำนัก 6 จนถึงปัจจุบัน โดยมีชุมชนที่เข้าร่วม 785 ชุมชนครอบคลุม 20 จังหวัดในภาคอีสาน จุดเริ่มต้น จากการวิเคราะห์การสนับสนุนทุนชุมชน พบว่า ชุมชนจำนวนไม่น้อยมีกลุ่มผู้นำที่มีความตั้งใจดีและต้องการโอกาสในการพัฒนาศักยภาพในการจัดการปัญหาของตนเอง แต่ยังขาดแนวคิดในการบริหารจัดการชุมชนที่ชัดเจนและต้องการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เชิงประเด็นในการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากร จากปัญหาดังกล่าว จึงพัฒนาแนวทางการสนับสนุนและรูปแบบ (Model) การดำเนินงานชุดโครงการชุมชนนำอยู่ขึ้น เพื่อมุ่งเน้นการเสริมศักยภาพและทักษะของผู้รับทุนโครงการ เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ปัญหาด้วยข้อมูลชุมชนจนสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงโดย

ชุมชนเอง พร้อมกับติดตั้งกลไกการดำเนินงานในชุมชนที่เรียกว่า “สภาผู้นำชุมชน” และเครื่องมือในการติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุตามผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ในโครงการ อันจะทำให้การแก้ไขปัญหาในชุมชนเกิดความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ หน่วยจัดการพื้นที่ชุมชนนำอยู่ภาคอีสาน มีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาให้สภาผู้นำชุมชน มีทักษะ ศักยภาพและเป็นกลไกที่สามารถขับเคลื่อนงานในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการ 3 รูปแบบ คือ 1) การพัฒนาและอบรมเชิงปฏิบัติการตามหลักสูตรหน่วยจัดการ 2) การพัฒนาโดยการดูงานและฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดยใช้พื้นที่ชุมชนต้นแบบและเป็นฐานมีวิทยากรชุมชนร่วมให้ความรู้ ในรูปแบบ ชาวบ้านสอนชาวบ้าน และเรียนรู้พร้อมการฝึกปฏิบัติจริง 3) การเรียนรู้จากการลงมือทำในพื้นที่ โดยทั้ง 3 รูปแบบจะมีหน่วยจัดการและทีมสนับสนุนวิชาการหรือพี่เลี้ยง ที่ทำหน้าที่เสริมพลัง ติดตาม สนับสนุนในพื้นที่เป็นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

สภาผู้นำชุมชน คืออะไร

สภาผู้นำชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างและพัฒนาชุมชนนำอยู่อย่างต่อเนื่อง มีองค์ประกอบหลัก คือ ผู้ใหญ่บ้านกับคณะกรรมการหมู่บ้านตามโครงสร้างที่มีอยู่เดิม ผู้นำจากกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำคุ้ม ผู้นำกลุ่มและกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน ประชาชนชุมชนจัดตั้งเป็นสภาผู้นำชุมชน ให้ร่วมกันคิด ร่วมวางแผน และร่วมลงมือทำงานใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อค้นหาปัญหาของตนเอง มีการเก็บข้อมูลในพื้นที่เพื่อสามารถระบุถึงขนาดและความรุนแรงของปัญหานั้นๆ อย่างชัดเจน ร่วมกันคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ด้วยการจัดทำเป็น “แผนชุมชนเพื่อพึ่งตนเอง” สามารถติดตาม ตรวจสอบ

ประเมินผลปรับปรุงการทำงานร่วมกัน พร้อมกับค้นหาศักยภาพของชุมชน และส่งเสริมการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งของชุมชนนำไปสู่การจัดการแก้ไขปัญหา ในทุกๆ ด้านของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยจัดการภาคอีสาน ได้ทดสอบแนวคิด รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนโดยกลไกสภาผู้นำชุมชน ผ่านการสนับสนุน การดำเนินงานในพื้นที่จนเกิดหมู่บ้านต้นแบบหลายหมู่บ้านที่ใช้กลไก สภาผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนงานเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนได้เป็นรูปธรรม โดยมีผลลัพธ์ที่ชัดเจน ในปี 2560-2563 ได้สนับสนุนทุนโครงการชุมชน นวัตกรรม จำนวน 147 หมู่บ้าน มีขับเคลื่อนงานได้เข้มแข็งและสำเร็จทั้งหมด 113 หมู่บ้าน ที่สามารถแก้ปัญหาโดยการบริหารจัดการชุมชนด้วยกลไกสภา ผู้นำชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน ที่แบ่งหน้าที่การดำเนินงาน กันอย่างชัดเจน มีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการเก็บข้อมูลต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ มีการร่วมคิดร่วมวิเคราะห์จนเกิดเป็นแผนชุมชนที่ปฏิบัติ ได้จริง ผ่านการขับเคลื่อนด้วยกติกาหรือกลุ่มต่างๆ มีการสื่อสารข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้สภาผู้นำชุมชนยังเป็นแบบอย่างให้แก่ สมาชิกชุมชนในแต่ละเรื่อง และสามารถรวมพลังทุกกลุ่มในชุมชนมุ่งมั่น ทำงานให้บรรลุเป้าหมายและผลลัพธ์ตามแผนชุมชน ส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของคนในชุมชนสร้างการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะ ที่ดีของชุมชนให้เป็นไปอย่างยั่งยืนจนกลายเป็นวิถีและเกิดวัฒนธรรมที่สร้าง สุขภาวะใหม่ๆ ขึ้นในชุมชน

ทั้งนี้หน่วยจัดการภาคอีสานได้คัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบจำนวน 30 หมู่บ้าน และได้ถอดบทเรียนการทำงาน เป็นหนังสือ “ชุมชนนวัตกรรม 30 หมู่บ้านอีสาน” เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาเรียนรู้เกิดความสนใจและเข้าใจในการสร้างชุมชนนวัตกรรม ผ่านการเล่าเรื่องในบางมุมที่น่าสนใจของแต่ละชุมชน นำไปสู่การเรียนรู้เพิ่มเติมและนำไปปรับใช้ในพื้นที่ต่อไป

คำนำ

หนังสือ “ชุมชนน่าอยู่ 30 หมู่บ้านอีสาน” จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาเรียนรู้ เกิดความเข้าใจในการสร้างชุมชนน่าอยู่ ผ่านการเล่าเรื่อง โดยเป็นการเล่าย้อนอดีตตั้งแต่ความไม่น่าอยู่ของชุมชน บอกเล่าพัฒนาการผ่านวิธีการทำงานของสภาผู้นำชุมชนที่ล้วนแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ กว่าชุมชนจะน่าอยู่ถึงทุกวันนี้ ต่างฝ่าฟันและมีบทเรียนที่ผ่านความยากลำบากและน่าประทับใจ นอกจากนี้ผู้อ่านยังสามารถนำไปเทียบเคียงกับพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เพิ่มเติมและนำไปปรับใช้ในพื้นที่ต่อไปในอนาคตได้

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจไม่มากนักน้อย และสามารถจุดประกายความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องให้หันมาสนใจ ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ผ่านการพัฒนากลไกสภาผู้นำชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ได้

คณะผู้จัดทำ

หน่วยจัดการพื้นที่ชุมชนน่าอยู่ภาคอีสาน

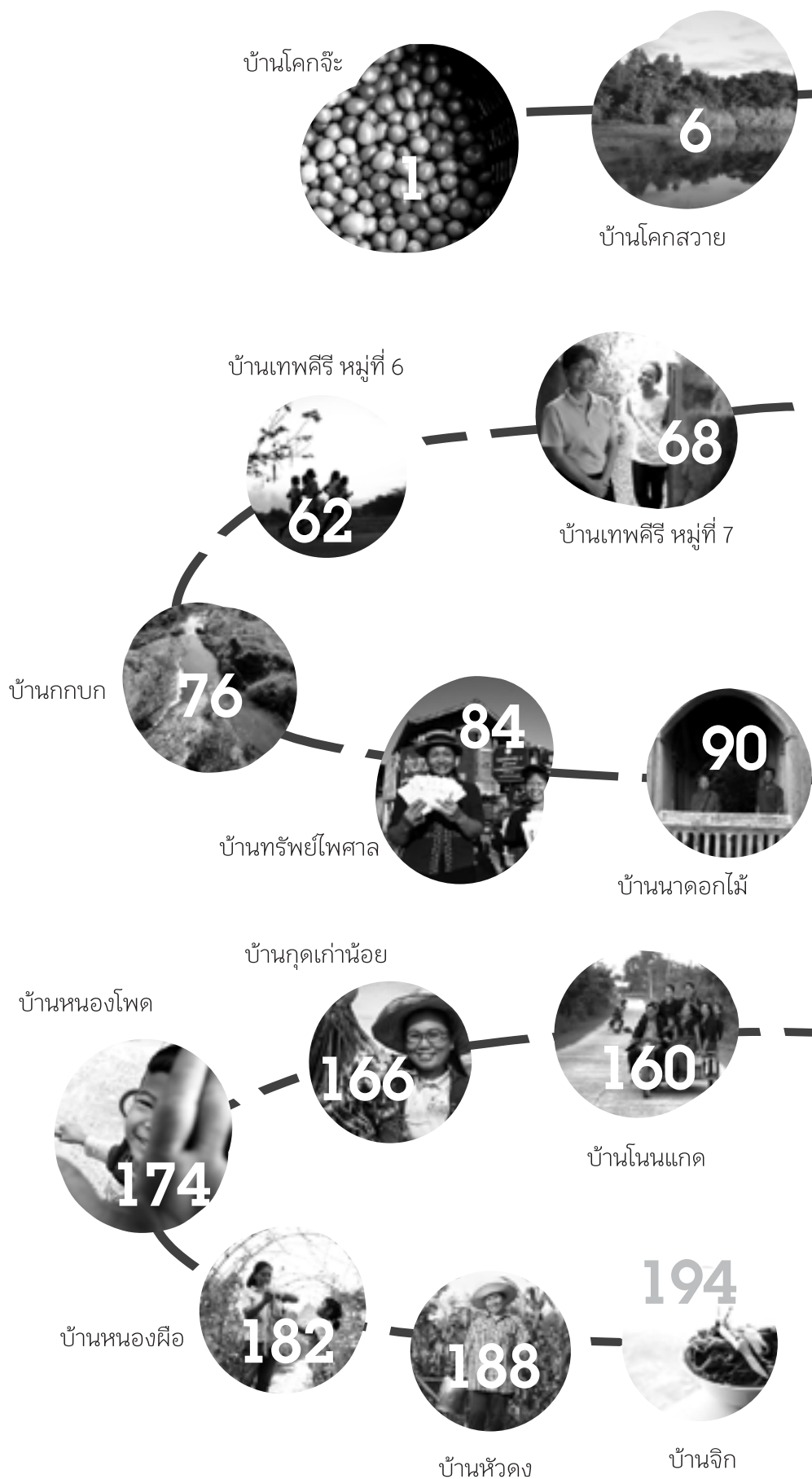

ชุมชนน่าอยู่

30

หมู่บ้านอีสาน

สารบัญ

บ้านโนนจิว

บ้านโนนกลาง

บ้านกระเพอสกวม

บ้านละเอาะ

บ้านนาชุมแสง

บ้านวังโปร่ง

บ้านอังกัญ

บ้านหนองเรือ

ชุมชนทุ่งสว่าง

ชุมชนมาคะประเวศน์

บ้านนางเลิศ

บ้านหนองสังข์

บ้านเหล่าโนนตูม

บ้านขมิ้น หมู่ที่ 9

บ้านขมิ้น หมู่ที่ 8

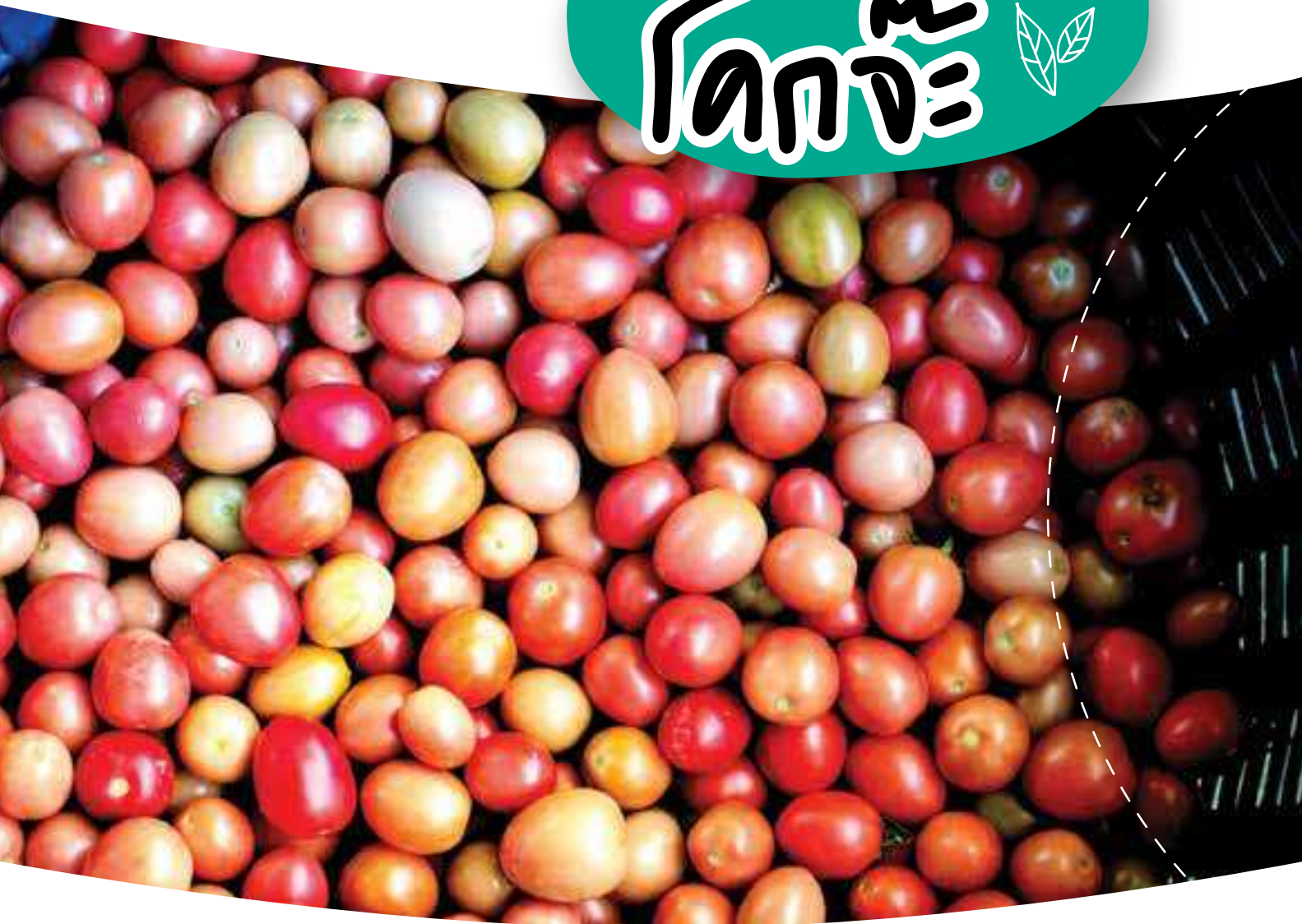
บ้านหนองแสง

บ้านโนนรัง

หมู่บ้านสงผัก
ตลาดสดสุรินทร์
3 เวลา

บ้าน โคกจ๊ะ

4.8 กติกาชุมชน
5.0 กติการื้อเรือน
4.8 กติกาสุขภาพชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านโคกจ๊ะ หมู่ที่ 15 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์
จังหวัดสุรินทร์

บ้านโคกจ๊ะ

ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

เป็นหมู่บ้านที่ปลูกผักส่งขายในตลาดเทศบาลเมืองสุรินทร์
มาอย่างยาวนาน ผักที่ปลูกในสวนในหมู่บ้านโคกจ๊ะนั้น
อดีตเป็นผักที่ไม่ปลอดสารเคมี เร่งปุ๋ย เร่งยาฆ่าแมลง
ใช้ชีวิตรีบเร่งในสวนผักเพราะทนกลิ่นเหม็นสารเคมีไม่ได้
พ่นเสร็จก็รีบออกจากสวนผักไปอาบน้ำชำระร่างกายอย่างรวดเร็ว

เมื่อมีสภาผู้นำชุมชน ได้เห็นปัญหาสารพิษตกค้างกับคนในชุมชน
ชุมชนเองก็มองเห็นปัญหาเรื่องใช้สารเคมีในการทำสวนผัก
จึงมีมติตั้งกติกาชุมชนร่วมกันว่า

บ้านโคกจ๊ะทั้งหมู่บ้านต้องทำสวนผักเกษตรอินทรีย์เท่านั้น

เมื่อชุมชนได้ทำสวนผักอินทรีย์ปลอดสารพิษ วิธีชีวิตชุมชนก็เปลี่ยน
มีการนำสัตว์เลี้ยง ไปผสมผสานสร้างคอก วัว ควาย หมู ตัดแปลงผัก
ชีวิตชาวสวนก็ช้าลง อยู่ในสวนได้ทั้งวันอย่างมีความสุข
ต่างกับสวนผักเคมี ต่างคนต่างรีบทำ รีบเสร็จเพราะเหม็นสารเคมี

กิจวัตรประจำวันของสภาผู้นำชุมชน และชาวบ้านโคกจ๊ะ นอกจากอยู่สวนผักแล้ว ก็ยังมีกิจวัตรไปส่งผักในตลาดเทศบาล เมืองสุรินทร์ และเป็นหมู่เดียวที่ส่งผักให้กับพ่อค้าแม่ค้า ในตลาดสดแห่งนั้นไปขายต่อ ถึงมือผู้บริโภค วันละ 3 เวลา

ดึก เริ่มเวลา 01.00 น. ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นประธานสภาผู้นำชุมชน นำผักบุงกะเพรา แมงลัก ผักกาด เต็มกะบะรถปิ๊กอัพออกจากหมู่บ้านโคกจ๊ะ อีก 10 นาทีต่อรถมาจอดที่หน้าตลาด มีรถสามล้อปั่นรับส่งของขาประจำ มารอรับผัก ปั่นไปส่งแม่ค้าขายส่งเจ้าประจำ

02.00 น. ผักที่ผู้ใหญ่บ้านนำมาส่ง จบภาระกิจ รับเงินเรียบร้อย ได้เวลากลับไปนอน ลูกบ้านอีกสามสี่เจ้า ที่มาส่งผักก็เช่นกัน

เช้า เริ่มเวลา 07.30 น. ตระกร้าผักหลายเจ้า วางเป็นจุดๆ ในหมู่บ้าน รอรถโดยสารวิ่งผ่านมา เจ้าของผักช่วยโซเฟอร์ ยกตระกร้าผัก ขึ้นรถโดยสาร ตระกร้าใส่ผักกาดขาว ผักกวาดตุง ชะอม มะเขือเทศ ผักชี หอมหัวแดง สารพัดผัก เต็มรถโดยสารวิ่งเข้าตลาด

เจ้าของสวนผักไม่ต้องตามไปด้วยก็ได้ โชเฟอร์รถโดยสารได้ค่ารถจากการขนผัก
นำเงินที่รับจากพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อ มาคืนให้เจ้าของผักจนเป็นระบบไปแล้ว

เย็น เริ่มเวลา 15.00 น. ผักจากบ้านโคกจ๊ะ เข้าตลาดรอบป้ายคำอีกรอบ
ทั้งแบบไปนั่งขายเอง และขายส่งให้ขาประจำ สวนผักทั้งหมดบ้านออกสวนละ
10-100 กิโล วันหนึ่งผักส่งตลาดสดสุรินทร์ ไม่น้อยกว่า 5 ตัน!!!

สภาผู้นำชุมชนผลักดันให้ผักจากสวนผักบ้านโคกจ๊ะ ปลอดภัยพิษชัดเจนมาก
ผักที่ปลูกกันในหมู่บ้านส่วนมาก ถ้าสวนไหนได้กลิ่นสารเคมี
ส่งกลิ่นถึงบ้านข้างเคียงถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ของชุมชน ผิดกฎหมายชุมชน
มีโทษหนักเบาเลย แม้แต่จะไปปลูกติดกับแม่น้ำชี หรือบริเวณห้วยเสนง
ไหลมาบรรจบกันนั้นก็ไม่ได้แตกต่างจากกฎของชุมชน
คือต้องเป็นสวนผักอินทรีย์ วิถีเกษตรเมืองสุรินทร์

สิ่งที่เห็นไม่ว่าแปลงผักที่ไหน ส่วนมากจึงมีคอกวัว ควาย หมู
ติดแปลงผักทุกที่ มูลสัตว์เหล่านั้นถูกนำออกมากองข้างแปลงปลูกผัก
ไม่ต้องขนไกล เศษผักที่ตัดทิ้งก็โยนเข้าไปในคอก ให้วัว ควาย หมูได้กิน
เป็นวัฏจักรพึ่งพากันไปแบบนี้ จะเรียกว่า สวนผักผสมผสานก็ยิ่งได้
เพราะผักกับคอกสัตว์อยู่ชิดติดกันเกือบทุกแปลง คน ผัก สัตว์
ประสานความร่วมมือพึ่งพากัน เอื้อประโยชน์ต่อกัน
เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ต้นแปลงผัก แบบเกษตรอินทรีย์คือวิถีสุรินทร์

ภาพที่เห็นในแปลงปลูกผัก แม่เก็บผัก ล้างผัก ลูกเล็ก เด็กแดงก็เล่นดิน
ล้อมข้าง ล้อมเอว แม่ ตายาย ไม่มีใครไล่ให้ลูกไปเล่นไกลๆ
กลัวลูกหลานไม่ปลอดภัย บางแปลงเห็นลูกแมวมาเล่นกับเจ้าของ
กินผักเหมือนกินปลาอย่างอีกต่างหาก

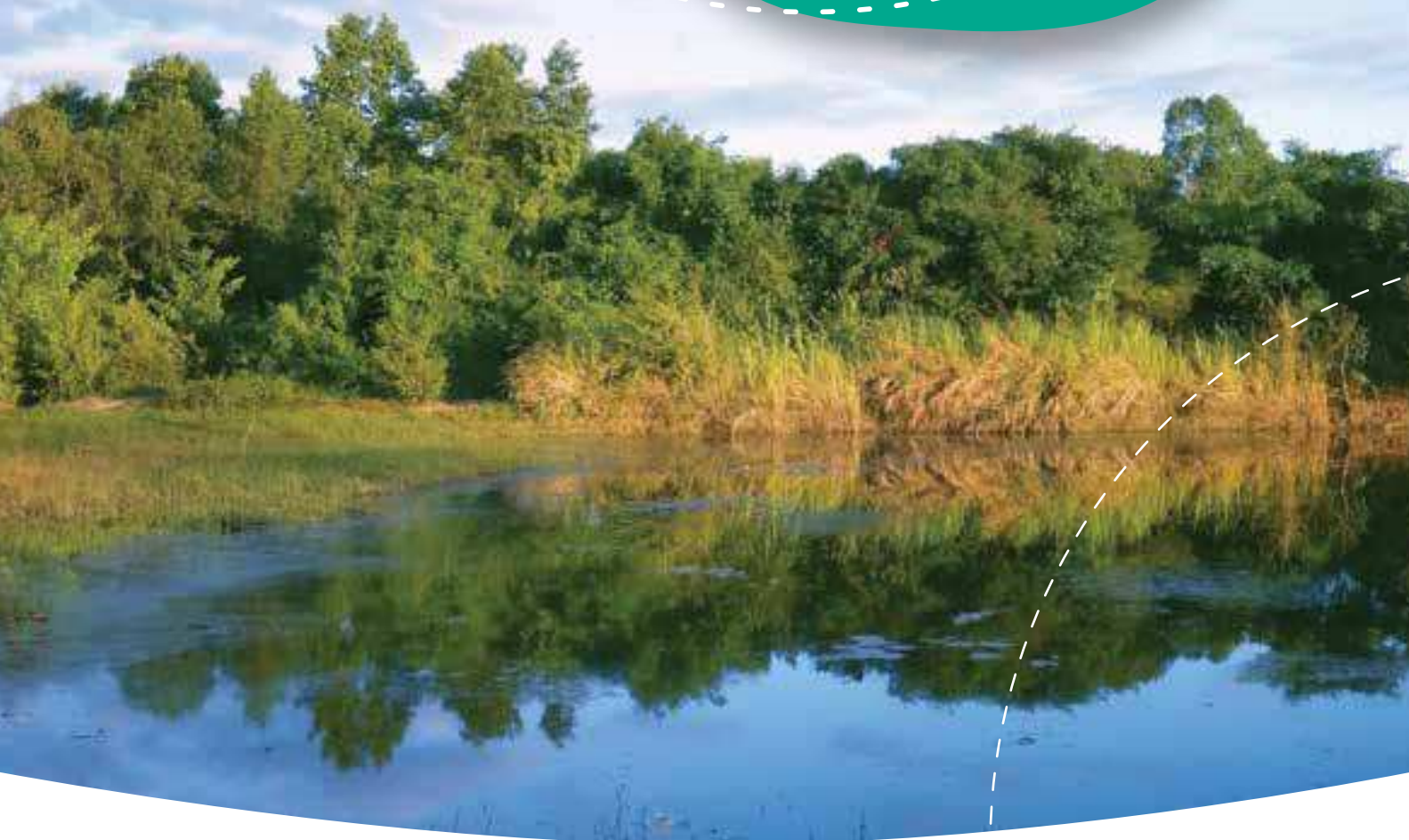

บ้านโคกจ๊ะ ไม่ไกลจากเมืองสุรินทร์ ถ้าเพิ่มการท่องเที่ยวแบบไปเก็บผักเอง ให้ตระการคนละใบ ใบละ 30 บาท คนในเมืองคงเห็นวิถีชีวิตของคนปลูกผัก บ้านโคกจ๊ะ ที่ห่วงใยสุขภาพผู้บริโภคผัก ในตลาดสดเทศบาลเมืองสุรินทร์มากที่สุด

สภาผู้นำชุมชนบ้านโคกจ๊ะอยากให้คนสุรินทร์ มีผักกินปลอดภัย ไร้สารพิษตกค้างในร่างกาย จึงสร้างคนปลูกผักก็กินผักแปลงเดียวกัน กับคนซื้อไปบริโภค
นี่คือความน่าอยู่ของบ้านโคกจ๊ะ ที่รักใส่ใจสุขภาพคนอื่น เหมือนสุขภาพตนเอง

ป่าเดียว
3 ประเภท
ในเขตริมแม่น้ำชี

บ้าน โคกสวาย

5.0 กติกาชุมชน
4.5 กติกาครัวเรือน
4.8 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านโคกสวาย หมู่ที่ 18 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์
จังหวัดสุรินทร์

บ้านโคกสวาย (สวาย ภาษาเขมร แปลว่า มะม่วง) ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

มีป่าโคกเต็ง และป่าโคกตาสิน ทั้งสองป่าเป็นป่าชุมชนติดแม่น้ำชี
ที่อุดมสมบูรณ์มาก แต่ก็มีปัญหาที่มีคนนำขยะมาทิ้งมาก
จนคนในชุมชนไม่กล้ากินเห็ดในป่า
เพราะขยะที่นำมาทิ้งมีมีขยะทุกประเภท รวมทั้งขยะสารเคมี ขยะติดเชื้อ

สภาผู้นำชุมชนบ้านโคกสวาย จึงเริ่มถอดบทเรียนปัญหาชุมชน
จากการแก้ปัญหาขยะที่คนนำมาทิ้ง เริ่มจากช่วยกันจัดการขยะในป่า
แล้วสร้างกติกาชุมชนเป็นกฎให้คนเข้าป่าจากชุมชนอื่น ไม่นำขยะมาทิ้ง
ป่าชุมชนจึงเป็นพื้นที่ทำมาหาเห็ด มากินได้อย่างสบายใจทุกครั้ง
ในหมู่บ้านโคกสวาย รวมไปถึงหมู่บ้านต่างตำบล อำเภอ ก็เข้ามาหาอาหาร
ในป่าชุมชนนี้ ฤดูกาลหาเห็ดยังมีคนแห่กันมา มีมากับรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์
ชนเห็ดผึ้ง เห็ดระโงก เห็ดไค เห็ดโคน สารพัดเห็ด
ออกจากป่าชุมชนของบ้านโคกสวาย

ป่าชุมชนผืนนี้ว่าตามสภาพภูมิประเทศแล้ว แม้ป่าจะไม่มากนับพันไร่
แต่สภาพป่ากับสมบูรณ์ เป็นป่า 3 ประเภท ที่ใกล้อำเภอเมืองสุรินทร์ที่สุด

ป่าประเภทที่หนึ่งคือป่าเต็งรัง มีไม้เปลือกหนาทนไฟ เป็นป่าโปร่ง พวกไม้เต็ง
ไม้รัง ไม้แดง ไม้ยาง ไม้ประดู่ เรียกว่าไม้พวกเต็งรังมีหมด

ป่าประเภทที่สองป่าเบญจพรรณ ป่าจะมีความหนาที่บมากขึ้น ไม้นางดำ หรือ ลูกหยีทางใต้เรียก บักเค็ง ในภาษาลาว กลัน เขมรภาษาเขมร มีมากในป่านี้ ไม้หน้บตันลำดวล ไม้ จูมจ้ง หรือ ทะนาคา ไม้ประทีนโคมของสาวพม่า ในป่านี้มีมากมาย สิ่งที่อัศจรรย์ที่สุดคือในป่าเบญจพรรณนี้ มีจอมปลวกที่สูงใหญ่ มากที่สุด ในบรรดาจอมปลวกที่ผู้เขียนเคยเห็นในประเทศไทยนี้

ป่าประเภทที่สามคือป่าบุงป่าทาม ป่ามดลูกของแม่น้ำชี ถึงเวลาน้ำชีเอ่อล้น
น้ำหลากหลายเดือน ปลาก็ได้อาศัยพุ่มไม้ริมชี ที่ทนน้ำได้ตลอดฤดูน้ำท่วม
เป็นแหล่งวางไข่ออกลูกออกหลานขยายพันธุ์
จนเติบโตแพร่ขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดก็ได้อาศัยไม้พุ่มป่าบุงป่าทามนี้

สภาผู้นำชุมชนบ้านโคกสวาย ปกป้องดูแลรักษาป่าชุมชนผืน
ที่ให้พืชผักผลไม้ป่าได้กิน ถึงฤดูกาลเห็ดก็เก็บเห็ดกินในครัวเรือน
เหลือก็แบ่งขาย รวมถึงอาชีพหาปลา ทำมาหากินได้ทุกฤดูกาล

ศูนย์การเรียนรู้ป่าชุมชนบ้านโคกสวาย สภาผู้นำชุมชนยังต้องการพัฒนาต่อเนื่อง
ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้จุดศึกษาธรรมชาติ กติกาชุมชนเพื่อบริหารจัดการป่า
ให้ยั่งยืน เกิดประโยชน์ไม่สิ้นสุดแก่หมู่บ้านอยู่

สภาผู้นำชุมชนบ้านโคกสวาย ยังต่อยอดไปสร้างป่าครอบครัว ในพื้นที่ไร่
ที่นาของตนเอง ปลูกไม้ยางนา ไม้พะยุง ไม้แดง
และยังนำไม้ทุกชนิดที่ได้ป่าชุมชน มาเพาะชำกล้าไม้ เพื่อกระจายพันธุ์ไม้
เพื่อเป็นการหารายได้เลี้ยงครอบครัวอีกทางหนึ่ง

ป่าชุมชนเราต้องรักษาเขา เขาก็จะดูแลเราด้วยอาหารอันสมบูรณ์
มอบลมหายใจที่ร่มเย็นให้ชุมชนได้น่าอยู่ตลอดไป

บ้านโนนกลาง
หมู่บ้านแสงงาม
กลางทุ่งกุลาร

บ้าน แม่กลาง

5.0 กติกาชุมชน
5.0 กติการื้อฟื้น
5.0 กติกาสุขภาพชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านโนนกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี
จังหวัดสุรินทร์

บ้านโนนกลาง

ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

เป็นหมู่บ้านชนะเลิศปลอดภัย ปีแล้วปีเล่า ในจังหวัดสุรินทร์

บ้านโนนกลาง เป็นหมู่บ้านติดแม่น้ำมูล ที่กั้นเขตแดนระหว่างอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ กับอำเภอชุมพลบุรี เป็นหมู่บ้านกลางทุ่งกุลาร้องไห้ สุดสายตาอีกด้าน ติดเขตอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม บ้านโนนกลางเป็นชุมชนที่พูดภาษาลาว ไม่กี่หมู่บ้านในจังหวัดสุรินทร์ ที่มีภาษาเขมร เป็นภาษาหลัก ภาษากูยรองลงมา ภาษาลาวน้อยสุด

บ้านโนนกลาง บ้านขาด บ้านเมืองบัว มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน คืออพยพมาจากหมู่บ้านในเมืองพยัคฆภูมิพิสัย เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว อพยพเพราะโรคภัยไข้เจ็บ ระเห่ร้อนผ่านทุ่งกุลาร้องไห้มา จนมาพบพื้นที่อุดมสมบูรณ์ริมแม่น้ำมูล ที่แตกสาขาเป็นกุดแก่งมากมาย รุ่นปู่รุ่นทวดได้ลงหลักปักฐาน สร้างหมู่บ้านกันขึ้นมา 107 ปีได้

เดิมนั้นชุมชนบ้านโนนกลาง สกปรก ดูไม่ได้ มีนางฟ้าของชุมชนมาโปรด ทำให้ชุมชนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จัดการขยะที่ต้นทาง สร้างมูลค่าจากขยะได้มากมาย เลี้ยงชีพได้ ลูกสะใภ้แห่งบ้านโนนกลาง ที่เป็นคุณหมอใน รพ.สต.แห่งหนึ่ง ได้นำเสนอให้ชุมชนเข้าร่วมโครงการ ชุมชนนำอยู่ภาคตะวันออกเสียงเหนือ โดยเธอเป็นพี่เลี้ยง พาไปดูงาน ที่หมู่บ้านต้นแบบ คือบ้านสำโรง บ้านโคกเพชร ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เมื่อชาวบ้านได้ไปดูงานแล้ว ก็กลับมาตั้งสภาผู้นำชุมชน บ้านโนนกลาง ตั้งกติกา ก้อนเล่า 3 ก้อนขึ้นมา

ก้อนที่ 1 กติกาชุมชน **ก้อนที่ 2** กติการั่วเรื่อน **ก้อนที่ 3** กติกาสภาผู้นำชุมชน กติกาหินสามก้อนนี้ จะไม่ทำให้ชุมชนล้มเหลว มั่นคงในภารกิจ วิสัยทัศน์ชุมชนตลอดไป

กติกาชุมชนบ้านโนนกลางที่โดดเด่นที่สุดคือ **หมู่บ้านปลอดขยะ** สร้างรายได้จากขยะ งานผ้าป่าขยะระดับตำบล ร่วมกับเทศบาลตำบลเมืองบัว ได้เงินจากการทอดผ้าป่าขยะ ไปสร้างประโยชน์สาธารณะมากมาย ที่สำคัญสร้างความตระหนักว่า ขยะสามารถกำจัดได้ทุกชิ้น ทำให้มีราคาเป็นค่าเงินได้ทุกประเภท

สภาผู้นำชุมชน จัดการขยะและทำบ้านเรือนตัวเองให้สะอาดสวยงามเป็นตัวอย่าง จากนั้นก็แบ่งหน้าที่กระจายกันไปชักชวน สอนวิธีทำ และตามกระตุ้น ให้ครัวเรือนอื่นๆ ในละแวกคุ่มมีการคัดแยกขยะ จัดการบริเวณบ้านและหน้าบ้าน ให้สะอาดสวยงาม มีการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับเสริมความงาม และกินได้ ที่สภาผู้นำชุมชน ชวนทำตามกติการั่วเรื่อน ทุกคนต้องปลูกผักสวนครัว ให้ได้มากกว่า 10 ชนิด

ในบ้านโนนกลางมีฐานเรียนรู้ คร้วเรือนต้นแบบปลอดขยะสะอาดสะอาด
รองรับโฮมสเตย์ระดับยอดเยี่ยมหลายหลัง ฐานเรียนรู้แปรรูปขยะ
เป็นกระถางดอกไม้ ขายได้จริง โชว์ได้จริง ป้ายเข้าหมู่บ้านสวยงามใหญ่โต
ก็มาจากขยะ

ขยะเปียกจากครัวเรือน ต้นทางของขยะทั้งหลายเหล่านั้น
สภาผู้นำชุมชนบ้านโนนกลางก็จัดการให้เป็นปุ๋ยอินทรีย์
นำมาใช้ในแปลงพืชผักสวนครัวรอบหนองน้ำ ที่ปรับเปลี่ยนจากพื้นที่รกร้าง
ปรับปรุงพื้นที่ จัดสรรและบริหารจัดการให้ชาวบ้านมาปลูกผักอินทรีย์
ได้กินได้ใช้ ได้ขายกัน

ตลาดนัดอาทิตย์ละ 3 วัน สภาผู้นำชุมชนบ้านโนนกลาง ก็เข้าไปจัดการ
ขอความร่วมมือ ยื่นข้อเสนอการจัดการขยะกับผู้รับประมูลขายสินค้าตลาดนัด
ปลอดขยะได้อย่างเป็นรูปธรรม บ้านโนนกลางจึงเป็นชุมชนน่าอยู่
โดยบริบทสวยงาม สะอาด ปราศจากมลพิษทุกประเภทเพราะขยะ

หมู่บ้านนี้จึงเปรียบดังเทพีกลางทุ่งกุลาร้องไห้
ที่หมู่บ้านอื่นแฉะเวียนมาดูงาน
สม่าเสมอไม่ได้ขาด สภาผู้นำชุมชนบ้านโนนกลาง
จะรักษาความสวยงามบริบทชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป

สภาผู้นำชุมชนสตรี
สร้างเกษตรอินทรีย์
เพื่อลูกหลาน

บ้าน โนนจิว

4.8 กติกาชุมชน
4.5 กติกาครัวเรือน
4.5 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านโนนจิว หมู่ 4 ตำบลหนองสนิท อำเภอจอมพระ
จังหวัดสุรินทร์

บ้านโนนจ้าว

ตำบลหนองสนิท อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์

สภาผู้นำชุมชน ส่วนมากเป็นกลุ่มสตรีที่มาจาก กรรมการชุมชนบ้าง อสม.บ้าง สตรีคนหนึ่งมีหมวกหลายใบ หมวกทุกใบมีถอด แต่หมวกสภาผู้นำชุมชนไม่มีถอด นี่คือการแตกต่างของบทบาท ของคนใส่หมวกหลายใบในชุมชน

ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อสม. วันหนึ่งก็หมดวาระ พอหมดวาระก็หมดหน้าที่ที่จะรับใช้ส่วนรวม แต่สภาผู้นำชุมชนไม่ใช่ ขอให้มีโอกาส ตั้งใจเสียสละ เยาวชน หนุ่มสาว ้วยครอบครัว ้วยเกษียณ ผู้สูงวัย ใจพร้อมเป็นจิตอาสา เพื่อเป็นผู้นำ ทำให้เห็น เสียสละไม่มีละเว้น เป็นสภาผู้นำชุมชนได้ตลอด

สภาผู้นำชุมชน แตกต่างจากหน้าที่อื่นๆ ที่แต่งตั้งโดยหน่วยงานรัฐ ที่ต้องการมีคนในชุมชนเป็นเครื่องมือทำงานตามระบบสั่งการมา แต่สภาผู้นำชุมชนไม่เป็นเช่นนั้น

สภาผู้นำชุมชน คือการพัฒนาคนในชุมชน ให้มีเครื่องมือ ในการวิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์ชุมชน ให้เห็นปัญหา เห็นจุดอ่อนจุดแข็ง แล้วคืนข้อมูลให้ชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน

หลังจากนั้นนำผลดี ผลเสีย คืนข้อมูลให้ชุมชนเห็นผลดังกล่าว มีประชาคมเพื่อร่วมกันแก้ปัญหโดยคนในชุมชน จากคนในชุมชน ให้ได้ก่อนเป็นอันดับแรก ไม่ใช่มีคำสั่งมาจากข้างบน ที่ขาดการวิเคราะห์ และเข้าใจบริบทชุมชนไม่ทุกมิติ ปัญหาใดแก้ได้โดยชุมชน ก็หาทางช่วยกันแก้ปัญหานั้นๆ สร้างสรรค์ ลงมือทำได้อย่างต่อเนื่อง ไม่มีหมดโครงการหรือวาระ

ปัญหาใดแก้ไม่ได้ ก็เป็นเรื่องที่สภาผู้นำชุมชนจะต้อง ประสานความร่วมมือจากภายนอก เข้ามาร่วมแก้ไข เพื่อหมู่บ้านจะได้ไปต่อ ที่สำคัญสภาผู้นำชุมชน ใช้หลักคิด หลักวิเคราะห์ เป็นเครื่องมือทำงาน ไม่ใช่การใช้แรงกำลังทำงาน สตรี บุรุษ เพศที่สาม พระสงฆ์ สามารถเข้ามาเป็นสภาผู้นำชุมชนได้หมด

สภาผู้นำชุมชนบ้านโนนจิว ทำงานแก้ปัญหชุมชน ในบ้านโนนจิวได้ทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม หมู่บ้านปลอดภัย งานบุญปลอดภัย ได้รับควมไว้วางใจจากประธานสภาผู้นำชุมชน คือผู้ใหญ่บ้าน ให้สภาผู้นำชุมชนเป็นกำลังสำคัญของหมู่บ้าน ลุยไปสู่เป้าหมายให้ได้ทุกๆ ประเด็น

จุดเด่นเป็นสำคัญของบ้านโนนจิว จึงเป็นเรื่องหมู่บ้านทำสวนผัก
ทำนาปลอดสารเคมี และมีผลิตภัณฑ์สินค้าปลอดสารเคมีครบวงจร
คือมีนาอินทรีย์ปลอดสาร แปลงผักรวมปลอดสารพิษ
โรงงานผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ เมล็ดพืชปรับปรุงสภาพดิน ปอเทือง ถั่วพริ้ว
สภาผู้นำชุมชนสตรีบ้านโนนจิวผลิตขายได้เองทุกขั้นตอน

จึงไม่แปลกเมื่อมาถึงแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์บ้านโนนจิว
เราจะเห็นสภาผู้นำชุมชนที่เป็นผู้หญิงสีเขียว ควบคุมระบบโรงสีขนาดกลาง
ทั้งหมด แกลบ รำ นำไปเป็นปุ๋ย ข้าวอินทรีย์ปลอดสาร ถูกบรรจุใน
ถุงสุญญากาศ มีตลาดรับซื้อ ข้าว พืชผัก ส่งขาย เข้ามาถึงชุมชน

นอกจากเกษตรอินทรีย์ทั้งหมู่บ้าน วันนี้สภาผู้นำชุมชนบ้านโนนจิว
ยังขยายไปสู่หมู่บ้านข้างเคียง และแกนนำสภาผู้นำชุมชนยังร่วมกัน
ผลักดันให้เป็นนโยบายระดับตำบลต่อไปอีกด้วย

นี่คือพลังสภาผู้นำชุมชนสตรีที่มีบทบาทเข้มแข็ง จริงจัง
จึงทำให้หมู่บ้านโนนจิวน่าอยู่

หมู่บ้าน
รองรับ
การจัดการ
สิ่งแวดล้อม

ชม กระเพาสกวม

4.8 กติกาชุมชน
4.5 กติการื้อเรือน
4.5 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านกระเพาสกวม หมู่ที่ 17 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

บ้านกระเพอสกวม

ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

หมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกกว่าเป็นหมู่บ้านนำอยู่ 30 หมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ว่าตามความจริงแล้ว ก็ชอบมาก ชอบเพราะหมู่บ้านนำอยู่ 30 แบบ 30 หมู่บ้าน มองตัวเองขาดแบบไม่ไปเปรียบเทียบหมู่บ้านนั้นดีกว่า หมู่บ้านนี้ดีกว่า แยกตัวตนออก ตามบริบทที่แตกต่างกัน แต่ละหมู่บ้านดีเด่นอย่างเหมาะสม เช่น บ้านกระเพอสกวม แค่อื่นหมู่บ้าน และความหมายก็กินขาดแล้ว เห็นชุมชนก็ยิ่งคิดว่าเหมาะสมที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านนำอยู่

บ้านกระเพอสกวม ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นหมู่บ้านรองรับการจัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองสุรินทร์ ที่ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา กับทางเทศบาล ตั้งแต่ต้น จนชาวบ้านต้องรวมมวลชน ไปหยุดการจัดการน้ำเสีย จากเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ก่อนที่น้ำเสียจะถูกปล่อยลงห้วยเสนง ให้นำน้ำเสียจากฟาร์มหมูอีก ที่ยังคาราคาซัง ชาวบ้านต้องต่อสู้ไปอีกยาวนาน

บ้านชื่อน่ารักๆ บ้านนี้ คนในชุมชนชายหญิง มีอาชีพรับจ้าง ทำงานก่อสร้าง เนื่องด้วยกายภาพหมู่บ้านกระจาย หลายคุ้ม คุ้มเล็กคุ้มน้อย ทำให้มีวิถีชีวิตในชุมชนตัวใครตัวมัน ตกเย็นทำงานก่อสร้างมาเหนื่อย ก็เปิดคนละเปิดคนละขวด เปิดเพลงเสียงดัง ทะเลาะวิวาทกันง่าย อดีตสภาผู้นำชุมชน ที่เป็นสุภาพสตรีทั้งหลาย เป็นกลุ่มที่ตีหม้อจัดมากในหมู่บ้านนี้

เมื่อได้เข้าร่วมชุมชนน่าอยู่ ก็เริ่มจากต้องปรับตัวเองให้เป็นตัวอย่าง โดยใช้กฎกติกาของสภาผู้นำชุมชน มาเป็นเครื่องมือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง เพื่อลดละเลิกการตีหม้อ เมื่อสภาผู้นำชุมชนไม่ตีหม้อ แต่ครอบครัวก็ยังตีหม้อ สภาผู้นำชุมชนทั้งหลายก็ร่วมกันทำงานหนัก ขึ้นไปอีก คือการเข้าไปช่วยกันจัดการญาติพี่น้องในครัวเรือนให้เลิกตามให้ได้ กว่าที่จะสำเร็จก็ใช้เวลาเป็นปี จึงสำเร็จผล

อีกประเด็นหนึ่งคือ ชุมชนกระเพอสกวมพึ่งพาปากท้องตนเองไม่ได้ ผักทุกอย่างไว้ที่ร้านค้า ตลาดข้างทาง มีรายได้ที่ได้รับจากการเป็นพนักงาน รับจ้างรายวัน เมื่อกลับมาจากหน้างานก็ซื้ออยู่ซื้อกินทุกอย่าง คราวเรือนำอยู่จึงมีกติกาปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ ลดการใช้จ่ายลงไปได้อีกทางหนึ่ง

แม้ทุกวันนี้ชุมชนยังขายแรงงานเหมือนเดิม แต่ถ้าถามว่า ชุมชนนำอยู่ขึ้นใหม่ ชาวบ้านบอกว่านำอยู่ขึ้น เคยมีเสียงเพลงดังลั่นตึกตื้น ในหมู่บ้านก็เงียบลง จนหายไปไม่มีทั้งชุมชน เสียงทะเลาะ วิวาทลดลง ความทุกข์ชุมชนลดลง ความสุขมากขึ้นแทน มีพืชผักข้างรั้วปลอดสารเคมี กินแล้วสบายใจ เพราะปลูกเองกินเองในชุมชน

หลังจากมีสภาผู้นำชุมชน ถอดบทเรียนชุมชนนำอยู่ได้เพราะสิ่งเหล่านั้น สภาผู้นำชุมชนบ้านจรเข้ผอม (บ้านกระเพอสกวม) ต้องมุ่งมั่นต่อไป สู่การสร้างสรรค์ ครอบครัวต้นแบบ ที่ละเล็กเหล่า ปลูกผักข้างรั้วกิน ได้มากกว่า 10 ชนิด ให้ได้ทั้งหมู่บ้าน ชุมชนแม้จะห่างกันกระจาย สภาผู้นำชุมชนก็มองเห็นช่องทาง ที่จะชิดใกล้กัน โดยการไฟก๊สไปที่ ความสุขของหมู่บ้าน ด้วยมือของชุมชนกระเพอสกวมทุกคน

ถ้าไปเทียบชุมชน ที่แน่นแฟ้น มีวัฒนธรรมยาวนาน สิ่งแวดล้อมงาม บ้านแจ้อย (บ้านจรเข้ผอม) ไม่ได้เติบโตมาอย่างนั้น เราเติบโตมาจาก ชุมชนใกล้เมือง ที่ขยายออกมา วิถีชีวิตรับจ้างขายแรงงานมาตลอด ได้แค่นี้ มีคนมองเห็นว่าชุมชนเรานำอยู่ พวกเราสภาผู้นำชุมชน และชาวบ้านกระเพอสกวมก็ปลื้มใจท่วมท้นแล้ว

ข้าวมณีใจ
วิสาหกิจชุมชน
บ้านละเอาะ

บ้าน ละเอาะ

4.8 กติกาชุมชน
4.5 กติกาครัวเรือน
4.5 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีसान

- ▶ บ้านละเอาะ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

บ้านละเอาะ

ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

มีสินค้าจากวิสาหกิจชุมชน ที่น่าภาคภูมิใจมากที่สุด คือข้าวอินทรีย์ภูมิใจ

ตำบลท่าสว่าง เป็นตำบลข้าวอินทรีย์ ต้นแบบ บุกเบิกหมู่บ้านแรก ที่มีแบรนด์อินเตอร์ ที่เรียกว่า ข้าวหอมมะลิ OS3 เป็นสินค้าประเภท ข้าวหอมมะลิ ปลอดภัย จากประเทศโลกที่ 3 คือ ไทยแลนด์ในสมัยอดีต ที่ยังไม่พัฒนา ได้ส่งไปขายยุโรป ปีละหลายร้อยตัน สินค้าข้าวหอมมะลิ OS3 นี้ บุกเบิกโดยพระ คือหลวงพ่อนาน พระครูพิพิธประชานารถ เจ้าคณะตำบลท่าสว่าง ท่านบุกเบิกทำนาอินทรีย์ร่วมกับญาติโยม ถึงปัจจุบัน ก็นับได้จะสี่สิบปีแล้ว

โครงการชุมชนน่าอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ สสส. เน้นเป็นพื้นฐานเลย นอกจากสนับสนุน กติกาชุมชน ให้ปลอดภัยงานศพ งานบุญ ชุมชนสุขภาพดีมีพืชผักสวนครัว รั้วกินได้มากกว่า10 ชนิด ชุมชนมีเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัยเคมี 100%

กติกาครัวเรือนพื้นฐาน ที่เน้นลงไปในครัวเรือนด้วยก็เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ เลิก เหล้า คัดแยกขยะต้นทาง เริ่มจากครัวเรือน รวมไปถึงการปลูกผัก หน้าบ้านสะอาดน่าอยู่น่ามอง ด้วยพืชผัก ดอกไม้ประดับ นอกนั้นยังมีกติกาของสภาผู้นำชุมชน ที่ต้องเป็นตัวอย่าง ทำตามกติกาชุมชน กติกาครัวเรือนได้ทุกข้อ เพิ่มขึ้นอีกคือ เป็นผู้เสียสละ มีจิตอาสา ประชุมกันอย่างพร้อมเพียง ถกเถียงกันในที่ประชุมให้จบกันในที่ประชุม ไม่นำไปกลุ่ม บาดหมางใจกันต่อ

สภาผู้นำชุมชน ต้องขับเคลื่อนชุมชนนอกเหนือจากกติกาต่างๆ ที่ว่ามาทั้งหมดนั้น ชุมชนนาอยู่ต้องมี วิสัยทัศน์ชุมชน วิสัยทัศน์นั้น ต้องผ่านการเห็นชอบ ผ่านประชาคมหมู่บ้าน สภาผู้นำชุมชน จึงนำมาเป็นแบบแผน พัฒนาหมู่บ้านให้น่าอยู่ได้ สำหรับสภาผู้นำชุมชน บ้านละเอาะ เน้นเรื่อง วิสาหกิจชุมชนบ้านละเอาะ ชาวบ้านทุกคนเป็นสมาชิก หุ่นโรงสีชุมชน สีข้าวในโรงสีขนาดกลางในหมู่บ้าน ปีไหนข้าวได้ราคาต่ำ ชุมชนแปรรูปเป็นข้าวสาร กรอกใส่ขวดพลาสติก ส่งขายตามเครือข่าย คนใกล้ชิด ตลาดนัดที่มี

ข้าวรอกขวดพลาสติก ใช้แล้ว ลดขยะในชุมชน ผู้นำ
แกนนำ สภาผู้นำชุมชน ไม่ได้คิดรอทุกอย่างให้พร้อม
จึงลงมือทำ ผลิตข้าวภูมิใจ ใส่ขวดพลาสติกเหลือเอง
ก็เป็นความภูมิใจหนึ่งที่ทำให้คนเห็น แล้วอยาก
สนับสนุน ทั้งภาครัฐและเอกชน ประธานสภาผู้นำ
ชุมชนบอกว่า ชื่อไม่เกี่ยวกับพรรคการเมือง เราภูมิใจ
ในแบรนด์ข้าวใส่ขวดพลาสติกนี้มาก ระดมมาจากครัว
เรือนสมาชิก ลดขยะขวดน้ำพลาสติกได้อย่างดี
เก็บได้นาน ป้องกันมอดข้าวได้ด้วย

คิดง่ายๆ ทำได้ทันที มีทางออกแก้ราคาข้าวสมาชิกที่ตกต่ำ
ไม่ต้องรอรัฐบาลแต่ฝ่ายเดียว นี่จึงเป็นชุมชนที่น่าอยู่อีกรูปแบบหนึ่ง
ภายหลังมีหน่วยงานของรัฐ เข้ามาสนับสนุน จนมีแพ็คเกจสินค้า ข้าวภูมิใจ
ที่ส่งขายไปในกลุ่ม นครชัยบุรินทร์ คือ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์

ถ้าหลวงพ่อนาน ที่ท่านมรณภาพไปแล้ว ได้เห็นลูกหลาน
คนในชุมชนบ้านละเอาะ ลุกขึ้นมา ทำเกษตรอินทรีย์ สามัคคีกันหาตลาด
ให้ชุมชนได้อย่างนี้ หลวงพ่อนานท่านคงว่าพูดว่า

เยี่ยมจริงๆ ไม่ขาดปาก ท่านคงชอบภาพบรรจุภัณฑ์ขวดข้าว 1.3 กิโล
ในอดีต กับ ข้าวในถุง 5 กิโลในปัจจุบัน เป็นเรื่องราวที่น่ารักของชุมชน
บ้านละเอาะไปแล้ว เรื่องข้าวหอมมะลิอินทรีย์บรรจุขวดรีไซเคิลขาย
ประหยัดต้นทุน มีรายได้ ก็มีมีความสุข

*ปล. ภาพบรรจุภัณฑ์ขวดข้าว 1.3 กิโล ในอดีต กับ ข้าวในถุง 5 กิโล
ปัจจุบัน เห็นเรื่องราวที่น่ารักของชุมชน สุดๆ เลย*

หมู่บ้าน
น้ำอยู่
เพราะพึ่งตนเองได้

บ้าน หนองเรือ

4.8 กติกาชุมชน
4.8 กติการื้อเรือน
4.9 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านหนองเรือ หมู่ที่ 2 ตำบลศรีสุข อำเภอศรีณรงค์
จังหวัดสุรินทร์

บ้านหนองเรือ

หมู่ที่ 2 ตำบลศรีสุข อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

เป็น 1 ใน 30 หมู่บ้านที่นำอยู่ ภาคอีสาน และเป็นหมู่บ้านเดียว
ที่สภาผู้นำชุมชน ขอพักการทำงานกับโครงการชุมชนนำอยู่
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยชาวบ้านให้เหตุผลว่า
อยากพักไว้ชั่วคราวก่อน ไม่ขอไปต่อ หลังจากร่วมงานกันมา 3 ปีแล้ว

แม้ความหมายของคำว่าอยากพัก ไม่ขอไปต่อ สภาผู้นำชุมชน
ชาวบ้านหนองเรือ ก็ไม่ได้วาง หรือหยุดภาระกิจ กติกาชุมชน
กติกาครัวเรือน กติกาสภาผู้นำชุมชน ที่ทำมาถึงขนาดเป็นหน้าตา
เป็นเกียรติยศของชุมชนแล้ว

ทุกเช้า ชาวบ้านไม่แค่สภาผู้นำชุมชนเท่านั้น มีคนในชุมชนยังร่วมกัน ออกมากวาดหน้าบ้านเพื่อให้หน้าบ้านสะอาดน่ามอง ปราศจากขยะ ป้องกันท่ออุดตัน น้ำขัง ทำให้เป็นแหล่งเพาะลูกน้ำ ยุงลาย เป็นภทภัยต่อสุขภาพ หน้าบ้านน่ามอง จึงเป็นอาวุธร้าย ทำลายแหล่งเพาะเชื้อโรคในชุมชนอีกทาง

ทุกเช้า คนในชุมชนหลายคน ยังทำสวนปลูกผักกินเอง ทั้งในบ้าน รั้วหน้าบ้าน และแปลงผักตามหัวไร่ปลายนา ปลูกมากกว่า 10 ชนิด ที่สำคัญใส่ปุ๋ยคอกปุ๋ยอินทรีย์ คนทำสวนผักก็เพราะมีความสุข ที่ได้ปลูกผัก มีความสุขได้จากกินผัก เหลือก็เดินขาย รอคนมาซื้อที่สวน ไม่ต้องไปหาเงินไกลบ้าน อยู่กับลูกหลาน ครอบครัว ชุมชน

ถนนสายวัฒนธรรม ที่นิมนต์พระมาให้คนแก่คนเฒ่าในชุมชน ได้ใส่บาตรร่วมกัน เดือนละครั้ง ก็ยังมีดำเนินการไปจนเป็น วัฒนธรรมหมู่บ้านไปแล้ว

ถามคนชุมชนว่า หลังจากได้ร่วมกับโครงการชุมชนน่าอยู่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมา 3 ปี ต่อไปไม่ได้ร่วมโครงการกันแล้ว ชุมชนชอบอะไรที่สุด ชุมชนบอกชอบทุกอย่าง ความสะอาดบริเวณหมู่บ้าน จะให้กลับไปเป็นแบบเดิมขยะเกลื่อนกลาด ไม่กลับไปเช่นนั้นแล้ว มีผักข้างรั้ว ดอกไม้สวยงามก็ชอบ

สภาผู้นำชุมชน หลายคน ชอบที่มีเครื่องมือทำงานในการพัฒนาหมู่บ้าน
ไม่ต้องรอใครมาสั่งให้ทำ มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ไม่สะเปะสะปะ
แต่ที่ชาวบ้านชอบที่สุด ก็คืองานถนนสายวัฒนธรรมได้ทำบุญ
เอาขยะมาทำบุญก็ได้ ฟังรู้ว่าขยะทำบุญได้
เมื่อขายขยะได้เงิน ไปซื้อของใช้จำเป็น ไปเยี่ยมคนป่วยที่กลับหมู่บ้านแล้ว
เป็นการรับขวัญ ให้กำลังใจกัน

กิจกรรมที่ได้ทำ จึงได้เห็น ขยะทำปุ๋ยได้ ปลอดภัย
ปลอดภัยปราศจากเชื้อโรคได้ ขยะทำบุญได้ เมื่อมีคนนำขยะมาทำบุญ
สภาผู้นำชุมชน รวบรวมไว้ขาย เงินที่ได้นำไปซื้อของฝากเยี่ยมคนป่วย
เยี่ยมผู้สูงอายุ ชุมชนชอบมาก

แม้ไม่ได้ร่วมงานกับ สสส. ต่อไปแล้ว บ้านหนองเรือก็ขอทำกิจกรรม
ตามแนวทางนี้ จะรักษาให้เป็นกติกาชุมชน กติการั่วเรื่อน
กติกาสภาผู้นำชุมชน เพราะสิ่งนี้คือหัวใจของ ทำให้ชุมชนน่าอยู่
บ้านหนองเรือมองแล้วสะอาดตา ใจสบาย ห่างไกลโรคภัย

ສາມລ້ອ
ຜູ້ສູງວັຍ

บ้าน อังกัญ

4.5 กติกาชุมชน
4.5 กติการถว้ร้อน
4.8 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านอังกัญ หมู่ที่ 6 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์
จังหวัดสุรินทร์

บ้านอังกัญ (อังกัญ ภาษาเขมร แปลว่า ชี้เหล็ก) หมู่ที่ 6 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

เป็นหมู่บ้านที่ห่างจากตัวเมืองสุรินทร์ ประมาณ 10 กม.

ชาวบ้านมีอาชีพทำนา และรับจ้าง ก่อสร้างเป็นแรงงานในเมือง
เช้าเข้าเมืองไปทำงาน เย็นกลับบ้านมีดค้ำ ทำงานไม่ได้หยุดเสาร์อาทิตย์
เว้นเทศกาล หรือวันหยุด

หมู่บ้านอังกัญ ทุกเช้าจึงเป็นเวลาเร่งรีบ อีกทีก พ่อแม่รีบไปทำงาน
ลูกหลานรีบไปโรงเรียน ช่วงเช้าชีวิตชุมชนจึงวุ่นวาย
ยามสายชีวิตก็เหี่ยวเฉา เหลือแต่คนเฒ่าแก่ สูงอายุ
นั่งมองความเป็นไปของโลก

ใกล้เที่ยง คนเฒ่าแก่จึงเคลื่อนไหวที่
เดินไปจูงวัวควาย ไปกินน้ำ ตนเองก็กลับมา
เข้าครัวหาอาหารเที่ยงกิน จนบ่าย ค่ำ
นั่งนอนเพื่อรอเห็นชีวิตลูกหลาน
กลับบ้านด้วยความเหนื่อยเห้น็จ
รีบกินข้าวเข้านอน เพื่อเก็บแรงสู้วันต่อไป

นี่นี้อาจเป็นคืนวันที่โชคดี บางคืนอาจหลับไปกับเสียงคำทอ
เสียงเพลงกล่อมวงเห่ล้ำ คลุกเคล้าหมัดศอกหยิกข่วนของสามีภรรยา
ที่เห่ล้ำเข้าปากก็มีเรื่องเกิดขึ้น เป็นชีวิตแบบนี้มาเนิ่นนาน

รพ.สต.ลำโรง โคกเพชร ได้ตรวจเห็นสุขภาพคนแก่ ทั้งความดัน
เบาหวาน กล้ามเนื้อร่างกายอ่อนแรง ได้คิดกิจกรรมให้คนสูงอายุ
ลุกมาออกกำลังกายบ้าง จึงได้นำจักรยานสามล้อ มาทดลองให้คนสูงอายุ
ได้ปั่น และได้ชักชวนให้ ผู้นำ กรรมการหมู่บ้าน อสม.
มาเข้าร่วมโครงการชุมชนน่าอยู่ เพื่อจะได้แก้ปัญหสุขภาพผู้สูงอายุ
แบบองค์รวม สุขภาพดี ครอบครัวดี ชุมชนดี
เป็นเป้าหมายของการส่งเสริมการป้องกันสุขภาพในเบื้องต้น
ก่อนเจ็บไข้ ป่วยหนัก หลายคนแก่เฒ่าแล้วก็เป็นผู้ป่วยติดเตียง
เป็นภาระให้ลูกหลาน

จักรยานสามล้อ ถูกนำมาฝึกให้คนสูงวัยหัดปั่นจนเป็นทุกคนในหมู่บ้าน
โดยเริ่มจากที่บ้านอังกัญ เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ไม่มีวัด
หลังจากได้เข้าร่วมโครงการชุมชนน่าอยู่แล้ว
สภาผู้นำชุมชนได้เริ่มนิมนต์พระมาทำบุญที่หมู่บ้าน ทุกวันพระ

ผู้สูงวัยที่มีจักรยานที่ รพ.สต.สำโรง โคกเพชร ให้ยืม
ก็ได้ปั่นจักรยานมารวมกันที่ศาลากลางบ้าน
มีเครื่องบุญเครื่องทาน ดอกไม้บูชาพระธรรม ใส่ในตะแกรง
ปั่นมาร่วมงาน บางคนก็มีลูกหลานซอันท้ายมาด้วย

ภาพใหม่ของหมู่บ้านอังกัญ ในเวลากลางวัน จึงเห็นผู้สูงอายุ
ปั่นจักรยานไปในหมู่บ้าน ไปตลาด ไปเยี่ยมกันในเวลาเช้าสาย
ปั่นจักรยานสามล้อ พาควายวัวไปกินน้ำ
บ่อยๆ คำก็ปั่นจักรยานไปรับลูกหลาน ที่โรงเรียน ศูนย์เด็กเล็กบ้าง
มากที่สุดก็ปั่นไปวัดอีกหมู่บ้านหนึ่ง ไม่ต้องรอให้ถึงวันพระ
ก็เชี่ยวชาญปั่นจักรยานไปตามใจที่อยากไปได้

แล้ววันหนึ่ง รพ.สต.ก็มานำจักรยานคืน
เพื่อไปให้ชุมชนอื่นได้ใช้เพื่อปรับปรุง ส่งเสริม คนแก่ให้สุขภาพดี
สภาผู้นำชุมชนหาจักรยานมาทดแทนในชุมชน แต่ก็ได้ไม่มาก
ผู้สูงอายุได้ติดใจ ได้เหวี่ยงที่ออกเปียกหลังยามปั่นจักรยาน
จะนั่งๆ นอนๆ รอความช่วยเหลือไม่ได้ ผู้สูงอายุหลายคนอ้อนวอน
ให้ลูกพาไปซื้อจักรยานสามล้อ ทั้งไปซื้อในเมือง
บางคนไปซื้อมือสองที่ด่านชายแดนเขมรช่องจอม

สภาผู้นำชุมชนบ้านอังกัญก็อาศัยเวทีวันพระ
คืนข้อมูลที่ได้จาก รพ.สต.ลำโรง โคกเพชร ชักชวนกันปฏิรูปชุมชน
โดยเริ่มจากผู้สูงอายุ หน้าบ้านนำมอง ปลอดภัย
การจัดขยะอย่างถูกวิธี สร้างวิถีร้วบ้านปลูกผักกินได้ สิ่งแวดล้อมดี
สุขภาพดีเริ่มจากปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตผู้สูงวัย ให้มีสุขภาพองค์รวม
ไม่เป็นคนไข้ติดเตียงเป็นภาระลูกหลาน

บทหลังอ่านจักรยานสามล้อ
คือคำตอบของสภาผู้นำชุมชนบ้านอังกัญ

ถนนสายบุญ
สายวัฒนธรรม

บ้าน วังโป่ง

4.8 กติกาชุมชน
4.8 กติการื้อเรือน
4.5 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนน่าอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านวังโป่ง หมู่ 4 ตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง
จังหวัดหนองบัวลำภู

บ้านวังโปรง

ตำบลเทพคีรี อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู

เป็นหมู่บ้านที่มีการแบ่งคุ้มในหมู่บ้านมากที่สุด คือมีทั้งหมด 17 คุ้ม มี 4 วัดรอบหมู่บ้านคือ วัดอุดมวาริ วัดป่าภูผายาว วัดป่าภูเขาวง สำนักสงฆ์ถ้ำผาหมูป เดิมชุมชนมีแนวคิดวัดใครวัดมัน ทำบุญร่วมกันน้อยมาก สภาพผู้นำชุมชน บ้านวังโปรงไม่สบายใจ จึงได้ปรึกษากับเจ้าคณะตำบล เพื่อหาทางให้คนในชุมชน ได้รวมใจสามัคคี มี 4 วัด เป็นที่รวมจิตใจทุกคนในชุมชน ลักวันหนึ่งก็ยังมี จึงได้ทดลองลองเปลี่ยนชุมชนให้รวมวัดทำบุญบิณฑบาตรเวลาเดียวกัน ไม่เป็นวัดใครวัดมัน แต่มีถนนสายบุญถนนสายวัฒนธรรม นำความกลมเกลียวมาคืนสู่ชุมชนบ้านวังโปรง

บ้านวังโปรงอยู่ด้านหลังเขาหมูป ที่มีหน้าผาชันสูง บนหน้าผา มีช่องกว้างใหญ่ เหมือนมีเทวดา เจาะภูเขาให้คนมองเห็นตั้งแต่ไกล ผาเจาะจึงสวยงามเด่นตั้งแต่หลายสิบกิโลเมตร ผาเจาะยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกจุดหนึ่งของอำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู

บ้านวังโปรงมีกลุ่มแม่บ้านที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มสตรีทอผ้าพื้นบ้าน ที่มีหลายรางวัลรับประกันฝีมือ แม่บ้านกลุ่มทอผ้ามีความสามารถ ออกแบบลายผาเจาะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในหมู่บ้านขึ้นมา อย่างสวยงาม ที่พิเศษคือเป็นผ้าย้อมสีธรรมชาติอีกด้วย กลุ่มแม่บ้านยังมีงานกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้าถุง กระโปรง กางเกง เสื้อ หลายๆ แบบให้เลือก

ในบ้านวังโปรงกลุ่มจักสานไม้ไผ่ ผลิตถกรรรมครัวเรือน หวด กระดัง กระต๊ับข้าว ไซดักปลา งานจักสานไม้ไผ่ที่นี้ก็ฝีมือดี มีคนรับไปขาย ตลอดเวลา นอกจากนั้นสภาผู้นำชุมชน ก็ยังเป็นครัวเรือนต้นแบบ มีแปลงเกษตรสาธิต สร้างอาชีพเสริม ปลุกผักเหลือกินมาขาย

ในวันถนนสายบุญสายวัฒนธรรมทุกวันพระ
บ้านวังโปรงจะคึกคักแต่เช้า พี่ชผัก อาหาร ขนม ข้าวต้มมัด
กลุ่มแม่บ้าน และเยาวชน จะนำมาจัดเตรียมเพื่อขายเป็นชุด
ให้กับคนชุมชนและผู้สนใจที่มาร่วมใส่บาตรถนนสายวัฒนธรรมนี้
เงินที่ขายได้ก็นำไปสนับสนุนกิจกรรมทูปี๋มเบอร์วันส่วนหนึ่ง

ถนนสายวัฒนธรรมบ้านโปร่งเริ่มจากในวัดอุดมวาริ พระสงฆ์ สามเณร จะรวมกันในบริเวณวัด ชาวบ้านจะนั่งเป็นแถว แนวยาว ตามถนนกลางหมู่บ้านเกือบ 1 กิโลเมตร พระ 4 วัดจะมาเดินรับอาหาร ข้าวสารแห้งจากญาติโยม ในส่วนญาติโยมก็จะได้ทำบุญพร้อมกัน 4 วัด กิจกรรมนี้ชุมชนชอบมาก เป็นโอกาสที่ได้ทำบุญ รับประทาน ชำระจิตใจให้หมดจดในวินาทีถวายทานกับพระภิกษุสงฆ์ จึงเป็นวันที่ดีของบ้านวังโปร่ง

สภาผู้นำชุมชนบ้านวังโปร่ง ได้นำชุมชนให้น่าอยู่ ตั้งแต่ตื่นเช้ามากวาดหน้าบ้านตนเอง รดผักในสวน และรอบรั้วครัวเรือน ในชุมชนมีครัวเรือนต้นแบบ สะอาดน่ามอง ปลูกผักไว้รับประทานเอง ในจำนวนนี้ สภาผู้นำชุมชนบ้านวังโปร่งมั่นใจมากกว่า มีบ้านหลายหลังคาเรือนพร้อมเป็นโฮมสเตย์ รับนักท่องเที่ยวเพื่อมาเรียนรู้วิถีชุมชนถนนสายบุญสายวัฒนธรรมนี้

ยกตัวอย่าง โปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนที่น่าสนใจ ทำขนมพื้นบ้าน ย้อมผ้าสีธรรมชาติ เดินป่าเขาหมอบ ชมวิวดาเจาะ กลางคืนพักผ่อน นอนสบาย ตื่นเช้ามาร่วมตักบาตรกับชาวบ้าน ในถนนสายบุญ สายวัฒนธรรมบ้านวังโปร่ง นับเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว สายชุมชนน่าอยู่ คู่คนสายบุญ คนสายวัฒนธรรม เป็นอย่างยิ่ง

หมู่บ้าน
อยาก
ปลอดภัย

บ้าน นาชุมแสง

4.8 กติกาชุมชน
4.5 กติการื้อเรือน
4.5 กติกาสุขภาพชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านนาชุมแสง หมู่ที่ 1 ตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง
จังหวัดหนองบัวลำภู

บ้านนาชุมแสง

หมู่ที่ 1 ตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท อาชีพคนในชุมชนส่วนมากทำไร่อ้อย ทำนา
เจ้าของกิจการ มีรับจ้างแรงงานทั่วไป
พิเศษคือมีกลุ่มเลี้ยงโคนมขนาดกลาง
ที่ส่งนมให้กับโรงงานชื่อน้ำนมวัวที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน

ฟาร์มโคนมของสภาผู้นำชุมชน มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง
ได้เวลาปีบน้ำนมวัว วัวจะเดินเข้าช่องเอง
คนเลี้ยงนมวัวล้างทำความสะอาดนมวัวตามลำดับที่เคยชินของวัว
ถ้าตัวไหนเข้าผิดช่อง หรือได้รับการบริการผิดคิวขึ้นมา
วัวจะร้องโวยวาย ตักเตือนคน ตักเตือนวัว ด้วยกันเอง

สภาผู้นำชุมชนที่นี่ มีอาชีพหลากหลาย ทั้งเจ้าของไร่อ้อย
เจ้าของกิจการ ส่วนมากมีฐานะดี เมื่อได้มาเป็นสภาผู้นำชุมชน
ก็เห็นชุมชนส่วนมาก ยากจนเพราะเป็นหนี้มาก ทั้งหนี้นอกหมู่บ้าน
หนี้กองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน

สภาผู้นำชุมชน จัดระบบบัญชี บันทึกการรับเงินฝาก การกู้ยืม การใช้หนี้ ให้ชาวบ้านได้รู้สภาพการเงินของคนในชุมชน ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าหนี้บางอย่างก็น่าจะลดลงได้ หรือเป็นไปได้ก็ตัดยอดเลิกหนี้ไปเสียให้หมด ที่มีอยู่ก็ตั้งสัจจะจ่ายหนี้ต่างๆ ไปตามกติกา ตามกำหนดเวลาให้ได้มากที่สุด แนวคิดไม่ก่อหนี้ใหม่ จ่ายหนี้เก่าให้จบได้ สร้างหนี้ใหม่อย่าไปคิดในสมอง เริ่มเป็นจริงเป็นจัง

แต่ละปีสภาผู้นำชุมชนบ้านนาชุมแสง ตั้งเป้าลดหนี้รวมของหมู่บ้าน อย่างเป็นระบบ โดยมีข้อมูลจากระบบบัญชี ทั้งหนี้สิน กู้ยืม ดอกเบี้ยเงินฝาก ให้ชุมชนเห็น ทั้งที่สภาผู้นำชุมชน มีโอกาสจะเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ เพื่อจะสร้างรายได้จากปล่อยกู้ให้ชาวบ้านแล้วกินดอก แต่สภาผู้นำชุมชนที่นี้ คิดเรื่องชุมชนปลอดหนี้ถึงจะมีความสุขอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ เจ้าของฟาร์มวัวในชุมชน ยังสนับสนุนเกษตรกรอินทรีย์
ถ้าสมาชิกในหมู่บ้าน อยากรู้วิธีวัวในฟาร์ม ก็สามารถไปขอมาได้
จนกว่าจะพอต่อการทำสวนผักเกษตรปลอดภัยด้วย

ชุมชนน่าอยู่ บ้านนาชุมแสงจึงน่าอยู่เพราะคนที่มีเงิน
ไม่เอาเปรียบคนที่ยากจน หาทางให้คนจน ได้เข้าถึงโอกาสแหล่งทุน
เท่าที่จำเป็น ช่วยอุดหนุนเศรษฐกิจครัวเรือนเพื่อนบ้าน
ด้วยระบบบัญชีที่ชัดเจนโปร่งใส เห็นต้นทุนของหนี้
ปลายทางของหนี้ และการหมดหนี้

การช่วยเหลือกันแบบนี้ ทำให้ชุมชนบ้านนาชุมแสง
พึ่งพาอาศัยกันเหมือนญาติพี่น้องที่พร้อมช่วยเหลือกันทุกครัวเรือน

ชุมชน
วัง
เปลี่ยนโรค

บ้านทุ่ง เทพศิร์

หมู่ 6

4.8 กติกาชุมชน
4.5 กติการื้อเรือน
4.5 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านเทพศิร์ หมู่ที่ 6 ตำบลเทพศิร์ อำเภอนาวัง
จังหวัดหนองบัวลำภู

บ้านเทพศิรี

หมู่ที่ 6 ตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง

จังหวัดหนองบัวลำภู

ถามสภาผู้นำชุมชนบ้านเทพศิรีใต้ หมู่ที่ 6 ความสุข
ความน่าอยู่ของบ้านเราคืออะไร ได้คำตอบมาหลายอย่างมาก
แต่สิ่งที่ชุมชนภูมิใจคือสิ่งที่เล่าให้ฟังด้วยสีหน้าเบิกบาน มีความสุข
คือการวิ่งออกกำลังกายทุกๆ เช้า ของคนในชุมชน

ประธานสภาผู้นำชุมชนเล่าเพิ่มเติมเริ่มงานกับ สสส.
คือเริ่มที่งานศพปลอดเหล้าครั้งที่ 1-6 เจ้าภาพให้ความร่วมมือ
เครพกติกาชุมชน ไม่มีทะเลาะเบาะแว้ง มีเงินเหลือจากการงดเหล้า
งานศพละไม่ต่ำกว่า 30,000 เจ้าภาพพอใจในส่วนที่ไม่เสียเงินมาก
จนติดหนี้เพราะค่าเหล้า เมื่อเปรียบเทียบกับงานศพก่อนหน้านั้นในชุมชน

งานที่ 7 ไม่ปลอดเหล้า เพราะว่าเจ้าภาพมีฐานะยินดีจ่าย ปรากฏว่า
มีขี้เหล้าตักกัน งานวุ่นวาย รบกวนแขก ที่ตั้งใจมาไว้อาลัยมาแสดง
ความเสียใจกับเจ้าภาพ ชุมชนเลยเห็นความแตกต่างงานศพปลอดเหล้า
กับงานศพมีเหล้า ชัดเจนเหมือนท้องฟ้ากันเหว
หลังจากนั้นจึงเป็นงานศพปลอดเหล้าตลอดมา

ในหมู่บ้านเทพศิรีใต้ นอกจากเป็นชุมชนงานศพปลอดเหล้าแล้ว
ยังเป็นชุมชนปลอดขยะ เริ่มจากคัดแยกขยะ ติดตามแต่ละครัวเรือน
เพื่อค้นหาครัวเรือนต้นแบบ ภูมิใจมาก ที่มหาหมดโอกาสคุยถึงขยะ
ให้เก็ลื่อนกลาด ผ่าอนามัยกระจายเป็นที่น่าอาย หน้าบ้านไม่น่ามอง
ปัจจุบันถึงขยะจนเลิกใช้แล้วในหมู่บ้านเทพศิรีใต้
เพราะจัดการขยะได้ตั้งแต่ต้นทาง

แต่ที่เด่นที่สุด คือบทบาทสภาผู้นำชุมชน ชักชวนให้ชาวบ้าน
มาออกกำลังกาย ของกลุ่มคนที่มีโรคเรื้อรัง เบาหวาน ความดัน อ้วน
ร่างกายอ่อนแรง รวมถึงเครียด โรคซึมเศร้า ชาวบ้านเห็นกลุ่มนี้
ตื่นตีสื่อออกมาวิ่ง วิ่งทุกวัน ทุกอาทิตย์ทุกเดือน ไม่มีหยุด
ฝนตกก็มาวิ่งที่ศาลากลางบ้าน

นอกนั้นก็วิ่งไปตามถนนที่มีผาเจาะเป็นวิวที่สวยงามในยามเช้า
 ไปได้ 5-6 กม.ทุกวัน ชาวบ้านว่าชุมชนมีเวียก ชุมผีบ้า
 (พวกไม่มีงาน พวกคนบ้า) แต่ผลจากการบ้ารู้อิงทุกเช้า
 เปลี่ยนชุมชนโรคเรื้อรัง เป็นชุมชนเปลี่ยน ละ ลด โรค ความดัน
 เบาหวาน ลดหมด หมอสังเล็กลงไปก็หลายคนแล้ว
 แม้แต่คนที่เป้นโรคซึมเศร้าก็เล็กลงประจำได้

เป็นชุมชนสุขภาพดีขึ้นมากกว่าเดิม เพราะว่าคนที่เคยว่าพวกเรา
เป็นพวกคนบ้า ก็เข้ามาร่วมวิ่งกับเรามากขึ้น มากขึ้นทุกวัยด้วย

ชุมชนน่าอยู่บ้านเทพศิรีใต้ ก็ตรงนี้แหละ ตรงที่ถนนสะอาด
หน้าบ้านมีผักกิน ดอกไม้สวย คนทุกวัยสุขภาพแข็งแรง
เห็นหน้ากันทุกเช้า ตีสี่วิ่งออกกำลังกายร่วมกัน ทุกวัน ทุกวัน
ได้สุดลมหายใจเอาพลังธรรมชาติจากผาเจาะ มาเป็นแรงในการทำงาน
ทำให้มีรายได้ มีความรื่นเริงในชีวิต ที่น่าอยู่จริงถ้าสุขภาพดี ไม่มีโรคภัย

สถาบัน
การเงินชุมชน
ระดับเทพ

บ้าน งาม เทพคีรี

หมู่ 7

5.0 กติกาชุมชน
5.0 กติกาครัวเรือน
5.0 กติกาสุขภาพชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านเทพคีรี หมู่ที่ 7 ตำบลเทพคีรี อำเภอนาวัง
จังหวัดหนองบัวลำภู

บ้านเทพศิรีเหนือ

หมู่ที่ 7 ตำบลเทพศิรี อำเภอनावัง

จังหวัดหนองบัวลำภู

ทำไมเรียกว่าสถาบันการเงินบ้านเทพศิรีเหนือว่าระดับเทพ เพราะสถาบันนี้ คุ่มครอง รักษา ให้ผลประโยชน์กับชุมชนทางการเงินได้ระดับดีมาก เทียบเท่าระดับเดียวกับองค์กรทางการเงินการธนาคาร

สถาบันการเงินต้นแบบบ้านเทพศิรีเหนือ หมู่ที่ 7 ตำบลเทพศิรี อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีสำนักงาน มีเจ้าหน้าที่จากสภาผู้นำชุมชน มาหนึ่งประจำการทุกวันเปิดทำการ คือวันพุธ วันอาทิตย์ มีห้องทำงาน มีเคาน์เตอร์ มีเก้าอี้ให้ผู้มารับการบริการเป็นสัดส่วน คล้ายกับหน่วยของธนาคารย่อย

ลูกค้าสถาบันการเงินคือใครบ้าง
คือคนในชุมชนบ้านเทพศิรินทร์ทั้งหมด
เงินค้ำน้ำประปา เงินโต๊ะเก้าอี้ เต็นท์ เงินวัด
กองทุนหมู่บ้าน กองทุนเงินล้าน
สัจจะออมทรัพย์ ฅมาปณกิจกลุ่มองค์กร
ในหมู่บ้าน รวมอยู่ในนี้หมด

กลุ่มถ้ำเสือ

กลุ่มเขาน้ำแก้ว

กลุ่มน้ำท่วม

กลุ่มทอผ้า

สถาบันการเงิน

ปล่อยให้คนในชุมชนกู้ไปลงทุน
ติดตามประเมินผล ใช้ตามวัตถุประสงค์จริง
เช่น กู้ไปลงทุนเปิดร้านขายอึ่งเค็ท
ไปต่างประเทศ กู้เพื่อการเกษตร
ถ้าสภาผู้นำชุมชนคุมติดตามผลไม่ตรงกับคำขอกู้ยืม
สมาชิกจะถูกทำโทษทางธุรกรรมการเงิน แบบเครือข่ายดีในชุมชน
การใช้หนี้ ก็เหมือนระบบลูกหนี้ธนาคาร ดีตรงที่สภาผู้นำชุมชน
ที่เป็นคนที่คอยเกี่ยวหนุน ติดตาม ให้เป็นไปตามระบบ

ประธานสภาผู้นำชุมชน ที่มีตำแหน่ง เป็นกำนันตำบลเทพศิรีกับพี่เลี้ยง
ที่เป็น ผอ.รพ.สต. เป็นคนในชุมชนเทพศิรี รั้วบ้านติดกัน
แรกๆ คุษปรึกษาหารือ เพื่ออยากให้หมู่บ้านในตำบลเทพศิรีนำอยู่
ทุกหมู่บ้าน จะทำได้อย่างไร คุษข้ามรั้วกำแพงบ้านกันทุกวัน
สุดท้ายญาติพี่น้องทั้งสองฝ่ายต้องทุบรั้ว
ทำประตูข้ามฝั่งไปนั่งคุยกันได้ตลอดเวลา

ความตั้งใจของประธานสภาผู้นำตำบลเทพศิรี ต่อกิจกรรมนำอยู่
ตำบลเทพศิรี จะไม่ทำเฉพาะ 4 หมู่บ้าน คือบ้านนาชุมแสง บ้านวังโปรง
บ้านเทพศิรี เหนือ ใต้ เท่านั้น แต่ทั้งตำบลเทพศิรีพร้อมจะเข้าร่วมมือ
กับโครงการชุมชนนำอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะเป้าหมาย
ที่เห็นผลจริง หมู่บ้านจะมีความสุข นำอยู่ ต้องรู้จักใช้เครื่องมือ
เก็บข้อมูล คีนข้อมูล เพื่อให้ชุมชนได้รู้จักสังเคราะห์ คิด
เพื่อพัฒนายกระดับชุมชนตัวเองให้ได้

ชุมชนต้องมีกติกาชุมชน ครัวเรือนต้องมีกติกาครัวเรือน

สภาผู้นำชุมชนก็มีกติกาสภาผู้นำชุมชน

เพื่อสร้างความนำอยู่ให้ชุมชนจากจุดเด่น ด้านใดด้านหนึ่งในชุมชนให้ได้

ยกตัวอย่างสถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านเทพศิรีเหนือ

ชุมชนต้องมีความสามัคคี มีสัจจะ เสียสละ รัรักษาน้ำใจ

มีนวัตกรรมใหม่ๆแก่ชุมชนเสมอ เหมาะสมแล้วที่ชุมชนอื่นควรได้ดู

เป็นแบบอย่าง ในจุดเด่นเรื่องการบริหารเงินในชุมชน

สมาชิกไม่ใช่แค่เอาเงินมาฝาก ให้สถาบันการเงินชุมชนกินดอกเบี้ย
จากเงินกู้จากเท่านั้น แต่การคืนรายได้สู่ชุมชนส่วนบุคคล
และส่วนรวม จึงเป็นเป้าหมายการให้ชุมชนที่ไม่มีสิ้นสุด

นอกจากนี้ สภาผู้นำชุมชนบ้านเทพศิรี หมู่ที่ 7 ยังดีเด่นหลายเรื่อง
เช่นเรื่องจัดการขยะ เรื่องส่งเสริมอาชีพให้กับชมรมผู้สูงอายุ
นับเป็นกิจกรรมที่ดีเด่นยอดเยี่ยมที่สุด ผู้สูงอายุที่มานั่งทำกิจกรรม
หารายได้เสริม ไม่ว่าจะเป็นการทำลูกประคบสมุนไพร ดอกไม้จันทน์
และอื่นๆ อีกนับไม่ถ้วน

ผู้สูงอายุ เล่าว่า ถ้าเป็นคนบ้านเทพศิรีสังเกตง่าย
จะหัวเราะเต็มปาก เพราะชุมชนมีความสุข
ถ้าชุมชนไหนไม่มีความสุขก็ไม่กล้าหัวเราะ ได้แต่ยิ้มแหยๆ

ว่าแล้วท่านผู้สูงอายุก็หัวเราะกันครื้นเครง
ให้ถ่ายรูปอย่างมีความสุข

อนุรักษสัตว์น้ำ
ลำน้ำฮวย
อนุรักษสัตว์ป่า
บงกชแพก

บ้าน กกบก

- 4.8 กติกาชุมชน
- 4.5 กติการื้อเรือน
- 4.5 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านกกบก หมู่ที่ 5 ตำบลหนองจี่ว อำเภอเวียงสะพุง
จังหวัดเลย

บ้านกกบก

ตำบลหนองจิว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

บ้านกกบก ตั้งอยู่ที่กิโลเมตรที่ 25 ทางหลวงจากอำเภอวังสะพุง ไปอำเภอภูเรือ บ้านกกบกมีทิวเขาล้อมรอบหมู่บ้าน มีลำห้วยน้ำสวยสายเล็กๆ ไหลผ่านหมู่บ้านได้อาศัยหาอยู่หากิน ตามลำน้ำสวยมายาวนาน และบนภูเขาที่สูงตระหง่าน มีวัดภูแปกญาณสัมปันโนะ วัดสาขาของหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโนะ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน

บ้านกกบกมีต้นทุนทางธรรมชาติสวยงาม เด่นเรื่องการทอผ้าฝ้าย มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ผ่านการสืบสานของกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน แต่ชุมชนก็ไม่ได้หนีจากคำพูดของคนที่ผ่านมา ปัญหาที่ได้ยินมา คือไม่น่าอยู่ สกปรก มีน้ำขัง ฉะฉะ เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ชาวบ้านต่างก็คิดแล้วว่าพวกเราทำอาชีพทำนา ทำไร่ฝ้าย ข้าวโพด ทำสวนยางพารา หาอยู่หากิน มีที่หลับที่นอนก็พอ จิตสำนึกสาธารณะในหมู่บ้านต่ำ

เมื่อมีถนนลาดยางผ่าน ความเจริญเข้ามามากมาย ตามด้วยขยะเกลื่อนหมู่บ้าน ก็ยังไม่ได้มีจิตสำนึกกัน

จุดเปลี่ยนเมื่อได้รู้จักกับโครงการชุมชนน่าอยู่ ได้ไปศึกษาดูงาน
เรียนรู้ได้เห็นหมู่บ้านต้นแบบ แล้วก็เกิดแรงผลักดัน
อยากเป็นหมู่บ้านน่าอยู่ เพื่อเสริมภาพลักษณ์ของชุมชน
ให้มากกว่าหมู่บ้านทอผ้าฝ้ายที่มีคุณภาพดี
มีชื่อเสียงอันดับต้นๆ ในจังหวัดเลย

ผู้นำจึงได้ตั้งสภาผู้นำชุมชนบ้านกกบกขึ้น ทำแผนชุมชน
จากจุดที่ชุมชนยังขาด คือไม่มีการแยกคุ่มหมู่บ้าน
เพื่อช่วยการปกครองให้ง่ายขึ้น สภาผู้นำชุมชนบ้านกกบก
จึงเสนอกับชาวบ้านกกบกมี 5 คุ่ม ให้คนในคุ่มตั้งชื่อ ตั้งกรรมการ
เมื่อเรียบร้อยทั้ง 5 คุ่ม มีคุ่มชุมชนประชาสรรค์ คุ่มเจริญทรัพย์
คุ่มดง คุ่มร่วมใจพัฒนา คุ่มหนึ่งฤทัย
บ้านกกบกก็ก้าวสู่อีกหมู่บ้านหนึ่งที่เริ่มน่าอยู่

เมื่อได้ชื่อคุ่ม มีกรรมการคุ่ม และมีตัวแทนคุ่มที่เป็นสภาผู้นำชุมชน
ทั้งหมดก็ได้ออกแบบศึกษาหาข้อมูลที่เป็นปัญหา
เพื่อหาวิธีแก้ปัญหายะร่วมกัน คุ่มน่าอยู่ด้วยดอกไม้ พืชผัก
ไม่รักเศษขยะทุกชิ้น จนบริบทหมู่บ้านเปลี่ยนไป สวย สะอาดปราศจากขยะ
ให้กลับไปแบบขยะเกลื่อนคุ่มแบบเดิมขอลาขาดสมาชิกคุ่มบอกมา

ปัญหาที่ชุมชนเห็นร่วมกันต่อมาคือ ที่ลำห้วยน้ำฮวย มีการใช้ไฟฟ้าช็อตปลาตามลำน้ำฮวยมาก ทำให้สัตว์น้ำทุกชนิดตายแทบสูญพันธุ์ นี่เป็นปัญหาใหญ่มาก จึงได้สร้างกติกาสหชุมชนขึ้นมา โดยการประกาศเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำในลำน้ำฮวย เพื่อไว้เป็นแหล่งเผยแพร่ขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ได้วางไข่ ออกลูกให้คนในชุมชนได้อาศัย หาอยู่หากิน ตามวิถีดั้งเดิม คนในชุมชนยอมรับ เขตอนุรักษ์ดังกล่าว จึงปลอดภัยจากการใช้ไฟฟ้าช็อตปลาอย่างเด็ดขาด

ตามด้วยกติกาชุมชนต้องปลอดภัย โดยสภาผู้นำชุมชนบ้านกกบก
ทำเป็นแบบอย่าง หน้าบ้านน่าอยู่ ครัวเรือนสะอาดปราศจากขยะ
แล้วขยายลงไปสู่คนในชุมชน ปิดกวาดหน้าบ้านหน้าเรือน
คัดแยกขยะด้วยตนเอง พื้นที่ที่เคยเฉอะแฉะ น้ำขัง ก็หายไป
คนไถ่ผ่านมาก็ชื่นชม เห็นความน่าอยู่ของบ้านกกบกมากยิ่งขึ้น

สภาผู้นำชุมชนบ้านกกบกยังเสนอมีกติกาชุมชน พร้อมรูปแบบ แผน
วิธีการทำงาน เพื่อยกระดับความน่าอยู่มากยิ่งขึ้นไปอีก เช่น
ห้ามยิงปืนในหมู่บ้าน ห้ามขับรถเสียงดัง มีเรื่องทะเลาะต้องไกลเกลี่ย
กันให้จบในคุ้ม และอื่นๆ อีกหลายข้อ

เมื่อปัญหาชุมชนถูกนำขึ้นเวทีหมู่บ้าน ชาวบ้านมีส่วนร่วมรับรู้
เห็นแนวทางแก้ไข สิ่งที่ได้คือคนในชุมชนร่วมมือ มีความสามัคคี
เสียสละ เกิดการแข่งขันกันดีในคุ้ม เมื่อสิ้นปีแต่ละปี ชุมชนแต่ละคุ้ม
ก็จะมีรางวัล สร้างสรรค์คุ้มกันทุกปี มีเลี้ยงสังสรรค์กันไปทั้ง 5 คุ้ม

สภาผู้นำชุมชนในแต่ละกลุ่ม เมื่อเห็นผลงานที่ทำให้ชุมชนบ้านกกบกน่าอยู่
ก็มีความสุข มีกำลังใจ มีเครื่องมือ ขับเคลื่อนผลงานที่เข้มแข็งอยู่แล้ว
ให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทอผ้าฝ้าย กลุ่มเข็นฝ้าย
กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ จนบ้านกกบก มีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน
เข้ามาสนับสนุนทำให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านโอท็อป ท่องเที่ยววิถี
อีกหมู่บ้านหนึ่งของจังหวัดเลย

สภาผู้นำชุมชนบ้านกกบกกบอกว่า เมื่อเรารู้จักวิเคราะห์ชุมชน
ได้เห็นจุดด้อยหมู่บ้าน ก็หาวิธีแก้ไข ความสำเร็จจากการได้ลงมือแก้ไข
เป็นบุญกุศลในหมู่บ้าน ที่ผ่านมาชุมชนได้บริจาคที่ทำสวนยาง
ทำไร่ข้าวโพด ให้พื้นที่วัดป่าภูแปกญาณสัมปันโน รวมแล้ว 1,800 กว่าไร่
เพื่อเป็นพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า หลังจากชุมชนมีพื้นที่ที่ถ้ายทาน
เพื่ออนุรักษ์สัตว์น้ำในลำน้ำห้วยแล้ว

สภาผู้นำชุมชน ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านกกบก อิ่มเอิบบุญ
มีความสุข เข้าใจว่าความสามัคคี สร้างความน่าอยู่ให้หมู่บ้าน
แม้ไม่มีเงินสนับสนุน ชาวบ้านก็สร้างกันเองได้ สร้างได้ตลอดไป
ขอให้มีความเสียสละ ความสามัคคี สร้างคนเคารพกติกาชุมชนได้
แค่นี้ก็พอเพียงแล้ว

ธนาคาร
ขยะรีไซเคิล

บ้าน ทรัพย์ไพศาล

5.0 กติกาชุมชน
4.5 กติกาครัวเรือน
4.5 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านทรัพย์ไพศาล หมู่ที่ 17 ตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอรังษะพุง จังหวัดเลย

บ้านทรัพย์ไพศาล หมู่ที่ 17 ตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

บ้านทรัพย์ไพศาล เดิมคือบ้านนาดอกไม้ หมู่ที่ 8 แยกการปกครองออกมาเป็นหมู่ที่ 17 เมื่อปี 2544 อาชีพคือการทำนาทำไร่อ้อยเป็นส่วนมาก ทางทิศตะวันออกหมู่บ้านมีภูเขาสูงเล็กๆ เรียกภูเขาบอง เป็นสถานที่ตั้งสถานีฟาร์มฯ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และสำนักสงฆ์ห้วยบอง

พื้นที่บ้านทรัพย์ไพศาล และบ้านนาดอกไม้ อยู่ตรงกลางห้วยบอง และห้วยบอง ที่ไหลผ่านชนบทหมู่บ้านทั้งสองข้าง ทำให้ชุมชนได้อาศัยทำมาหากินมานาน ห่างจากหมู่บ้านไม่กี่ไมล์ มีภูบองเป็นภูเขาสูงเล็กๆ เตี้ยๆ ความสูง 100 กว่าเมตรจากทะเลชาวบ้านได้อาศัยหาอาหารป่าตามฤดูกาลธรรมชาติ

บ้านทรัพย์ไพศาล เป็นหมู่บ้านที่โดดเด่นเรื่องการจัดการขยะรีไซเคิล เพื่อชุมชนมากที่สุด โดยใช้ฐานขยะรีไซเคิลเข้าไปจัดการลดเหล้า ในงานศพในหมู่บ้าน

เดิมนั้นหมู่บ้านทรัพย์ไพศาลมีขยะมากมาย คนทุกคนมีส่วนในการสร้างขยะให้ชุมชนตัวเองทั้งหมด ทั้งเด็กนักเรียน ไปจนถึงผู้ใหญ่ เรียกว่าคนหัวดำจนถึงหัวขาว มีนิสัยมักง่ายเหมือนกันหมด กินอะไรตรงไหนก็ทิ้งตรงนั้นทันที หน้าบ้านเรือนขานเต็มไปด้วยขยะ เมื่อได้เข้าร่วมโครงการชุมชนน่าอยู่ เห็นหมู่บ้านต้นแบบหลายหมู่บ้านก็มาคิดว่า หมู่บ้านทรัพย์ไพศาลก็น่าจะพัฒนาจุดนี้ได้ไม่ยาก

จึงได้ก่อตั้งสภาผู้นำชุมชนขึ้นมา สภาผู้นำชุมชนต้องเสียสละ ไม่มีรายได้ ลงมือทำเป็นแบบอย่างให้ครัวเรือนตนเองน่าอยู่ แล้วขยายไปสู่ บ้านใกล้เคียง โดยใช้เวลาทั้งหมด 6 เดือน แล้วนำผลการจัดการขยะ การรักษาความสะอาด ไปนำเสนอกับเวทีประชุมชาวบ้าน ทรัพย์ไพศาล ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน ก่อนและหลัง ของหมู่บ้านในช่วงเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา ชาวบ้านเห็นความเปลี่ยนแปลง ก็เริ่มมีส่วนร่วมออกความคิด สร้างกติกาชุมชนเสริมกับการนำเสนอ ของสภาผู้นำชุมชน

มีกติการั่วเรื่อน คัดแยกขยะ ไม่เผาขยะหน้าบ้าน ปลุกผักมากกว่า 5 ชนิด
ในครัวเรื่อน พร้อมทั้งเปิดรับสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิล
โดยให้สมาชิกต้องจัดการแยกขยะ เปียกทำปุ๋ยหมัก แห่งฝากธนาคาร
โดยใช้พื้นที่ศาลากลางหมู่บ้าน เป็นที่ทำการธนาคารขยะรีไซเคิล
สภาผู้นำชุมชนมีสมุดบัญชีธนาคารขยะให้สมาชิก เมื่อนำขยะสมาชิกไป
ขาย
ได้เงินมา ก็มีรายได้ฝากเข้าสมุดบัญชี ตามจำนวนขยะที่แต่ละคนนำมา
ฝาก

จากการมีรายได้จากธนาคารขยะแล้ว สภาผู้นำชุมชนบ้านทรัพย์ไพศาล
ต่อยอดไปอีกรงาน คือศพปลอดเหล้า โดยมีความพิเศษตรงที่
สมาชิกธนาคารขยะที่เสียชีวิต จะได้ค่าช่วยเหลือในงานศพ
2,000 บาทต่องาน ซึ่งรายได้ตรงนี้มาจาก รายได้สะสมมาจาก
การจัดการของธนาคารขยะ การเก็บขยะ คัดแยก จึงไม่ใช่เรื่องการรักษา
ความสะอาดได้อย่างเดียว แต่ต่อยอดไปถึงการช่วยเหลือคนในชุมชน
บ้านทรัพย์ไพศาลทุกครัวเรื่อน ที่เป็นสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิล

ปัจจุบันสภาผู้นำชุมชน บ้านทรัพย์ไพศาล
ได้เป็นกลุ่มครุภูมิปัญญา ลงไปสอนในโรงเรียน
ที่ลูกหลานในหมู่บ้านไปเรียนด้วย
เพื่อขยายแนวคิดให้กับโรงเรียนในชุมชนอีกทางหนึ่ง
ในหมู่บ้านจึงได้เห็นเด็กเยาวชน คนเฒ่าคนแก่
ที่เคยกินอะไรตรงไหนทั้งตรงนั้นทันที
เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว

การจัดการขยะจนเป็นกิจนิสัยชุมชน ทั้งเด็กเล็กและคนสูงวัย
หน้าบ้านแต่ละหลังคาจึงเป็น บ้านที่สะอาดตา นามอง น่าอยู่

บริการครบ
จบที่
สภาผู้นำชุมชน

บ้าน หาดอกไม้

5.0 กติกาชุมชน
4.8 กติการีวิว
5.0 กติกาสภาพชุมชน

30 ชุมชนน่าอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านหาดอกไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอวังสะพุง
จังหวัดเลย

บ้านนาดอกไม้

หมู่ที่ 8 ตำบลหนองหญ้าปล้อง

อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

บ้านนาดอกไม้ เป็นหมู่บ้านลาวพวนเก่าแก่ ที่อพยพมาจากหล่มสัก มาปักหลักตั้งถิ่นฐานนานกว่า 100 ปี หลักฐานคือสิมโบราณ ที่วัดสะเทียนทองที่สร้างเสร็จเมื่อปี 2493 เดิมบ้านนาดอกไม้ ชื่อบ้านนาเก่า ที่เต็มไปด้วยดอกไม้ธรรมชาติบานสะพรั่งสวยงาม เต็มทุ่งนาหลังฤดูเก็บเกี่ยว ความงามของดอกไม้ในทุ่งนา นั้น ต่อมาจึงได้เป็นชื่อหมู่บ้านนาดอกไม้

หลังจากได้สมัครเข้าร่วมโครงการชุมชนน่าอยู่ เพื่อพัฒนาศึกษากลไกของสภาผู้นำชุมชน ได้เห็นแนวทางในการทำงาน โดยให้ความสำคัญ ของข้อมูล นำมาวิเคราะห์ จุดเด่นจุดด้อยของ ชุมชน สิ่งที่ชุมชนขาดสิ่งที่ชุมชนมี เมื่อได้ข้อมูล ก็คืนข้อมูลให้กับชุมชน พร้อมนำเสนอทางออก ของปัญหา มีวิธียายการทำงานเพื่อผลสำเร็จ สู่กลุ่มต่างๆ ในบ้านนาดอกไม้ ได้อย่างน่าสนใจ

ความแตกต่างที่น่าสนใจในของผลงาน สภาผู้นำชุมชนบ้านนาดอกไม้ สร้างสรรค์ไม่เหมือนใคร คือแนวคิดของเจ้าสัวเข้ามาบริหารจัดการหมู่บ้าน

ในบ้านนาดอกไม้ หมู่ 8 มีกลุ่มมากมาย รวมแล้ว 18 กลุ่ม มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสาธิตการตลาดร้านค้าชุมชน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มพัฒนาอาชีพหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง (กลุ่มแม่บ้าน) กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ คริวเรืองานศพปลอดเหล้า กลุ่มกองทุนเงินกู้ฉุกเฉิน กลุ่มกองทุนเงินกู้ สาธารณะประโยชน์ กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา กลุ่มเครื่องเสียง กลุ่มอุปกรณ์ ส่งน้ำเพื่อการเกษตร กลุ่มอุปกรณ์โต๊ะเก้าอี้เครื่องครัว กลุ่มกองทุนปุ๋ย เพื่อการเกษตร กลุ่มพัฒนาเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย โรงงาน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มกองทุนประชารัฐ

จาก 18 กลุ่มงานที่มีในชุมชน แต่ต่างกลุ่มต่างทำ หลังจากได้เรียนรู้จากแนวคิดสภาผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มต่างๆจึงถูกเชิญเข้ามาร่วมเป็นทีมนำในการพัฒนา ภารกิจ แผนงาน ผลการทำงานและปัญหาอุปสรรคของแต่ละกลุ่ม ที่เป็นอยู่ ถูกนำมาเสนอ คຸยกัน ในวงผู้นำทุกฝ่าย บทเรียนและข้อเสนอในการยกระดับพัฒนาทั้ง 14 กลุ่มถูกนำมาปรับปรุง และเป็นจุดเริ่มต้นของการเชื่อมทรัพยากร สู่เป้าหมายร่วมของชุมชน

สิ่งที่น่าสนใจคือตัวแทนกลุ่มต่างๆ นั้น ส่งตัวแทนมาเป็นทีมสภาผู้นำชุมชน บ้านนาดอกไม้ เพื่อเรียนรู้กลไกสภาผู้นำชุมชน แล้วย่อยวิธีการทำงานของสภาผู้นำชุมชนไปใช้ในกลุ่มย่อยอีกทีหนึ่ง มีการวางแผนในกลุ่มมานำเสนอกลับชุมชน เป็นที่ยอมรับเห็นชอบ กลุ่มก็ได้ทำงานอย่างสะดวก ชุมชนก็เข้าใจวิธีการทำงานกลุ่ม เรียกว่าเป็นวิธีที่รับรู้ร่วมกัน

กลุ่มหลักที่สร้างรายได้ 5 กลุ่ม

1. กลุ่มบริการงานบุญ งานเลี้ยง แลกไลน์ธุรกิจบริการ เป็น 3 กลุ่มย่อย ประกอบด้วย

- กลุ่มบริการสถานที่และประดับงาน กลุ่มนี้จะมีทีม กรรมการ 14 คน ในการบริการจัดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ในงาน เช่น โต๊ะพิธี ดอกไม้ พวงหรีด ดอกไม้จันทน์ จั๊บน้ำตักแต่ง ทำตั้งแต่ติดตั้งจนเก็บของ มีรายได้ครั้งละ 2-3,000 บาท

- กลุ่มบริการเต็นท์ กรรมการ 8 คน

- กลุ่มบริการอุปกรณ์ครัว และอาหาร กรรมการ 6 คน

หลังจากเสร็จงานรายได้ส่วนหนึ่งตอบแทนกรรมการที่ทำงานและมีส่วนเหลือเก็บเป็นกองกลางของกลุ่ม

2. กลุ่มร้านค้าชุมชน มีสมาชิก 420 คน มีคณะกรรมการบริหาร 16 คน มีกำไรต่อปี 1.5-2 แสนบาท ปันผลสมาชิก ตอบแทนกรรมการ และเหลือเป็นทุนกองกลางของกลุ่ม

3. ประปาหมู่บ้าน หลังจากมีประปาใช้ระยะหนึ่ง มีปัญหาหน้าเป็นสนิม และแห้ง จึงระดมทุนซื้อที่ดินที่สำรวจว่า มีแหล่งน้ำใต้ดินที่ดี ซึ่งอยู่ห่างไป 1 กม. เจาะน้ำบาดาลทำประปาหมู่บ้าน มีกรรมการ 3 คน ดูแลและบำรุงรักษา เก็บค่าน้ำ ค่าตอบแทนคนละ 250 บาทต่อเดือน
ถามว่า คຸ້ມມ້ຍ ຄຳຕອບທີ່ໄດ້ຄື “ ຄຸ້ມຄ່າ ຄຸ້ມປະໂຫຍຸ່ນ ໄມ່ໃຊ້ຮາຍໄດ້ທີ່ຈະຄຸ້ມເງິນ ”
 4. กลุ่มกองทุนจำหน่ายปุ๋ย ซึ่งมีบริการขายเชื่อปุ๋ยอินทรีย์และเคมีให้กลุ่มอาชีพสวน ไร่ นา มีรายได้เงินหมุนเวียนปีละ 4-5 แสนบาท กำไร 10%
 5. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน มีกรรมการ 15 คน ปล่อยเงินกู้หมุนเวียนในชุมชน มีธุรกิจผลิตน้ำดื่มจำหน่าย
ปั้มน้ำมันหยอดเหรียญ มีรายได้กำไรกลุ่มปีละ 1-2 แสนบาท
กลุ่มอื่นๆ เป็นกลุ่มรวมตัวอาชีพและกลุ่มงานส่งเสริมกิจกรรมตามช่วงวัย ซึ่งทั้งมีรายได้บ้าง และไม่มีรายได้
ทุกเดือน แต่ละกลุ่มจะนำผลการทำงานมาคุยนำเสนอ
หารือในการประชุมสภาผู้นำชุมชน
- ทุกๆ ลี้นปี ทุกกลุ่มจะแถลงรายได้ กำไร เพื่อให้คนในชุมชนร่วมรับรู้ และวางแผนจัดสรร เป็น 3 ส่วนคือ สาธารณประโยชน์ปีละ 40,000 บาท เงินสงเคราะห์ และเก็บเป็นกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านทุกปี
ไม่น้อยกว่าปีละแสนบาท

“เมื่อก่อนก็ต่างทำ แล้วแต่กลุ่มเขาทำกัน ไม่บอกก็ไม่รู้
แต่สองปีมานี้เป็นระบบ เป็นสาธารณะ มีส่วนร่วม
เกิดการยอมรับกัน และสร้างประโยชน์ได้มากขึ้น”
คำบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้านนาดอกไม้

เมื่อบ้านนาดอกไม้ มีกลุ่มเข้มแข็งแล้ว ก็เสนอตัวเป็นคนกลางกับบริษัท
ห้างร้าน หน่วยงานราชการ แทนคนในชุมชน เช่น
เรื่องปุ๋ย เรื่องอุปกรณ์การเกษตร งานศพ งานแต่ง
สภาผู้นำชุมชนบ้านนาดอกไม้ ยื่นมือลงไปจัดการได้ทั้งหมด
คิดค่าจัดการเข้าหมู่บ้านส่วนหนึ่ง
เป็นค่าบริการสำหรับบุคลากรในกลุ่มอีกส่วนหนึ่ง เรียกว่า
วันสต็อปเซอร์วิสได้ ที่สภาผู้นำชุมชนบ้านนาดอกไม้
จัดการให้ได้อย่างเรียบร้อย ไม่มีปัญหา

ที่สำคัญกลุ่มทั้งหมดที่มีในบ้านนาดอกไม้ บริหารงานอย่างเสียสละ
โปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นที่ไว้วางใจของคนในชุมชน
นี่อาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเราน่าอยู่

ความสมดุล
ของวิถีชุมชน
ทุ่งสว่าง

ชุมชน ทุ่งสว่าง

5.0 กติกาชุมชน
4.8 กติกาครัวเรือน
5.0 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ ชุมชนทุ่งสว่าง หมู่ที่ 8 ตำบลนาแก อำเภอนาแก
จังหวัดนครพนม

ชุมชนทุ่งสว่าง

ตำบลนาแก อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

เป็นเรื่องยากที่เราจะรักษาความสมดุล ทั้งภายในใจเราเอง
และความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง

กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากเศษขยะพลาสติก สมาชิกกลุ่มเป็นสภาผู้นำ
ชุมชนทุ่งสว่าง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เห็นประโยชน์ของการแปรรูปขยะ
จากเศษพลาสติก ทำให้คนในชุมชนได้ใช้ชีวิตร่วมกัน
จนเกิดภาพเห็นครอบครัวที่รักษาความสมดุล ระหว่างสิ่งที่รักกับความรัก
ครอบครัวกับชุมชน สังคมและโลกใบนี้
สิ่งที่ชุมชนทำจึงไม่ใช่แค่การแปรรูปรีไซเคิลขยะเท่านั้น

ดอกไม้ที่เบ่งบานเต็มบ้านหลังใหญ่โต มาจากอดีตคนทำงานในหน่วยงานรัฐ
ที่เกษียณแล้ว ขวดพลาสติก ถุงปุ๋ย กระสอบข้าว ขยะพลาสติก
จะถูกนำมาประดิษฐ์เป็นกระเช้าดอกไม้ งดงาม อย่างเชี่ยวชาญ
เมื่อเกิดความเชี่ยวชาญในแบบวัสดุชนิดนั้นแล้ว ก็เกิดคำถามถ้านำขยะจากสิ่งนี้
มาทดลองประดิษฐ์แบบนี้ ผลจะออกมาเป็นเช่นไร

ชุมชนทุ่งสว่าง เป็น 1 ใน 2 ชุมชนเขตเทศบาล ที่เข้าร่วมพัฒนาตนเอง
กับโครงการชุมชนน่าอยู่ จนเป็นชุมชนน่าอยู่ในภาคอีสาน ชุมชนน่าอยู่ยากกว่า
หมู่บ้านน่าอยู่มาก เพราะในชุมชนเทศบาลส่วนมาก มีวิถีชีวิตทำมาค้าขาย
ประชากรแฝงมาก ไม่ว่าจะหอพัก คอนโด บ้านเช่า
จิตสาธารณะเพื่อชุมชนน้อยหรือแทบไม่มีเลย

ชุมชนทุ่งสว่าง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
แตกต่างจากชุมชนในเทศบาลอื่นๆ แตกต่างจากเหตุปัจจัยหลายๆ อย่าง
ถ้าได้เห็นแล้วจะทึ่งมากๆ ที่เห็นชัดที่สุดคือคนที่เคยมาทำงานที่นี่
เมื่อเกษียณแล้ว ไม่อยากกลับบ้านเกิด อยากตั้งถิ่นฐานที่อำเภอนาแก
เพื่อช่วยกันสร้างชุมชนทุ่งสว่างให้น่าอยู่ในรูปแบบระหว่างเมือง กับชนบท

อดีตราชการกับชาวบ้าน จึงมีอาชีพหลัก อาชีพเสริม ตัวใครตัวมัน
วิถีชีวิตเป็นไปตามหน้าที่ แต่เมื่อถึงคราวชุมชนต้องแสดงพลังความสามัคคี
ต่างคน ต่างความสามารถนั้น ก็มาร่วมงานกันอย่างคึกคัก มีความกลมเกลียว
กินข้าวร่วมพา เป็นจิตอาสาชุมชนร่วมกันเดือนละสามสี่ครั้ง

ในชุมชนนี้จึงเห็นคนหนึ่ง หาเก็บเศษขยะ เพื่อนำมาให้อีกคนสร้างสวนดอกไม้
จากขยะจนเต็มบ้าน สร้างฐานการเรียนรู้ขยะรีไซเคิลอย่างเข้าใจ เข้าถึงทั้งเรื่อง
สิ่งแวดล้อม เรื่องชีวิต ครอบครัว โลกของเรา แค่ความสมดุลในฐานเรียนรู้
ความสมดุลโลกเราก็น่าอยู่แล้ว ชุมชนทุ่งสว่าง จึงเป็นชุมชนในเขตเทศบาล
ที่เปิดรับวิถีชีวิต เมืองกับชนบทได้อย่างบาลานซ์กันมากที่สุด

นอกจากนั้นสภาผู้นำชุมชนจัดการเรื่องขยะในชุมชน เริ่มจากครัวเรือน
ที่คัดแยกขยะเปียกไว้ทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากขยะครัวเรือน ขยะแห้งจากใบไม้
ธรรมชาติร่วงหล่นลงมาก็กลบฝังเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนขยะพลาสติก
ก็เป็นขยะรีไซเคิลนำไปเป็นฐานเรียนรู้การจัดการขยะให้มีรายได้

รวมไปจากนี้ชุมชนก็มีการจัดการเรื่องคุ่ม มีป้ายสวยงาม ในป้ายเขียนกติกาคุ่ม
เตือนสมาชิกให้เห็นเด่นชัด สภาผู้นำชุมชนในคุ่มมีการออกเยี่ยม พูดคุย
สร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ ติดตามดูสารทุกข์สุกดิบ ช่วยเหลือกันมากขึ้น
ทำอย่างนี้บ่อยครั้ง สม่่าเสมอ จนชาวบ้านเห็นประโยชน์ เกิดการยอมรับ เชื่อมัน
และพร้อมร่วมมือ เดียวนี้เวลายังงาน มีการเพื่อส่วนรวมในเขตเทศบาล
คนชุมชนทุ่งสว่างจะช่วยเหลือเต็มที่ มีปลา มีข้าว อาหารน้ำดื่มเพียบ

นอกจากนี้ยังมีงาน ที่สภาผู้นำชุมชนลงไปเป็นแรงช่วยเหลือ ไม่ว่างงานศพ
ปลอดเหล้า งานบุญ ตัวแทนชุมชนเทศบาลอำเภอนาแก ทุกคนจะมาร่วมกัน
ทุกครั้ง พร้อมทำบันทึก จดข้อมูลเพื่อเป็นแหล่งค้นหา
เพื่อประโยชน์ในการขยับทำงานอื่นด้วย

ความเข้มแข็งที่สภาผู้นำชุมชนทุ่งสว่าง ที่เห็นชัดเจนคือระบบเครือข่ายจริงจัง
และเครือข่ายร่วมชุมชน หนักนิดเบาหน่อยก็ทำงานร่วมกัน
เพื่อสร้างสรรค์ความสมดุลให้เกิดขึ้นกับชุมชน กับครัวเรือน
และความสมดุลของวิถีชีวิตของแต่ละคน
เป้าหมายชุมชนน่าอยู่ ละเลยจุดใดจุดหนึ่งไม่ได้ ครัวเรือนมีชีวิตจิตใจ
ต้องห่างไกลความเศร้าหมอง มีแต่ความสุขรื่นเริง บันเทิงใจ ในชุมชนทุ่งสว่าง

เบื้องหลัง
หมู่บ้านหน้าอู่

บ้าน นางเลิศ

4.8 กติกาชุมชน
4.8 กติการื้อเรือน
5.0 กติกาสุขภาพชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านนางเลิศ หมู่ที่ 6 ตำบลพุ่มแก อำเภอนาแก
จังหวัดนครพนม

บ้านนางเลิศ

หมู่ที่ 6 ตำบลพุ่มแก อำเภอนาแก

จังหวัดนครพนม

ต้องยอมรับในชุมชน คน คือสวรรค์กับหุบเหว คือลอบกับบวก
คือน้ำกับไฟ ชุมชนน่าอยู่หรือไม่ก็คนในสังคมแบบนี้ สภาผู้นำชุมชน
ที่ สสส. ขับเคลื่อนในชุมชน เป็นกลุ่มคนเดิมๆ ที่ยังทำงานหลายบทบาท
ตามหน่วยงาน องค์กรภาครัฐเข้าไปจัดตั้ง ทั้งแบบมีค่าตอบแทน
และไม่มี บางคนเป็น อสม. เป็นกรรมการหมู่บ้าน เป็นอาสาสมัคร
สิ่งแวดล้อม เรียกว่าเกือบทุกกระทรวง ล้วนจัดตั้งคนในชุมชน
เป็นอาสาสมัครของตนเอง เพื่อรองรับนโยบายกระทรวง
จากระดับบนลงมาระดับล่าง

สภาผู้นำชุมชน ในพื้นที่ทำงานของโครงการชุมชนน่าอยู่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะแตกต่างจากหมวดหลายใบ ที่คนในชุมชนสวมให้โดยรัฐ สภาผู้นำชุมชน จะนำคิด นำทำ นำศึกษา นำหาข้อมูล เสร็จแล้วก็คืนข้อมูลให้คนในชุมชนได้เลือกคิด เลือกทำ เลือกลงแรง แปรงบ้านเมืองตนเองให้ศิวิไลซ์

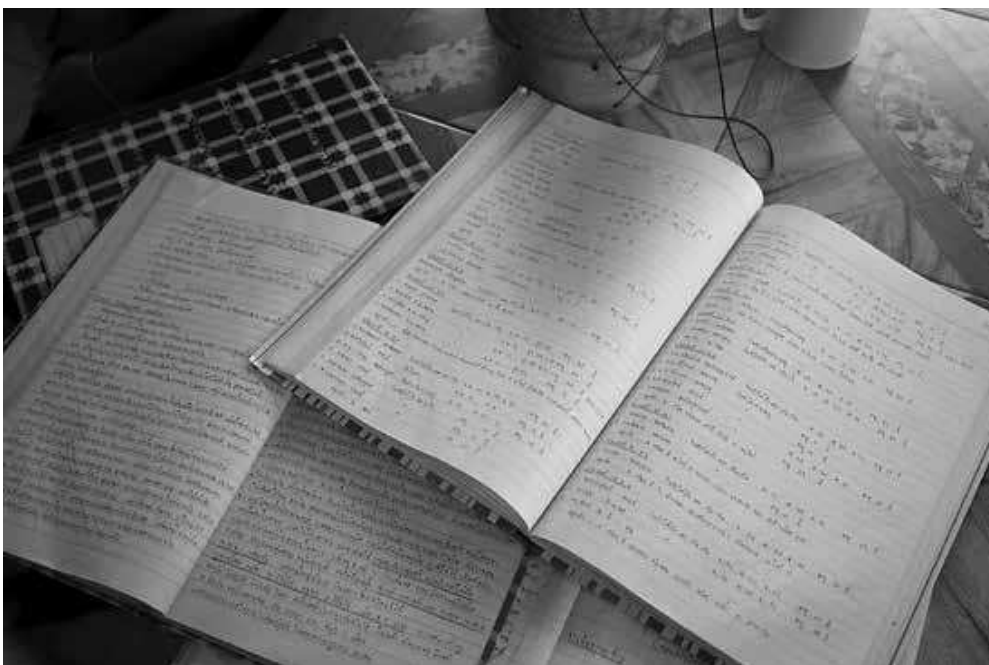
การได้ฝึกคนในชุมชน ให้ใช้เครื่องมือ เป็นฐานวิเคราะห์ชุมชน จึงเป็นสิ่งพิเศษมาก ชุมชนน่าอยู่ 30 หมู่บ้านภาคอีสานที่เลือกมาแล้ว บางชุมชน น่าอยู่เพราะสภาผู้นำ เป็นนักบันทึกข้อมูลที่ร้ายกาจ 3 ปีที่ร่วมงานกับ สสส. สำนัก 6 ชุมชนบันทึก คำพูด ตามเวทีประชุม สัมมนา ศึกษา ดูงาน ลงเก็บข้อมูลตนเอง ถูกบันทึกไว้อย่างอัศจรรย์

ตัวหนังสือสวย เก็บวลีชุมชนที่ชัดเจน น่ารัก

วิธีการของทีมสภาผู้นำชุมชนบ้านนางเลิศทำงานมีวิธีการแบบนี้ คือบันทึกคร่าวๆ ใส่สมุดทั่วไป ใส่เศษกระดาษอย่างย่อ เวลาว่างก็นำลงมาบันทึกใส่เล่มจริง อย่างละเอียดรอบคอบ ไม่มีลบ ไม่มีรอยฆ่า ถ้าดูเล่มผลงานที่พวกเธอบันทึกไปแล้ว จะเห็นความเหลือเชื่อ ตัวหนังสือ ภาษา ที่ทีมสภาผู้นำชุมชนบันทึก พร้อมทั้งจะคืนข้อมูล ไม่ต้องคิดใหม่ เขียนใหม่ พิมพ์ใหม่ อ่านง่ายสบายตา ภาษางาม

ชาวบ้านมาประชุมสม่ำเสมอ ไม่มีขาด เพื่อฟังสรุปงานในชุมชน
ที่ก้าวมาได้ในแต่ละช่วง แต่ละจังหวัดปี
เบื้องหลังหมู่บ้านอยู่ จึงไม่ใช่แค่รับงานรัฐ ประสานชุมชนแค่นั้น
แต่สภาผู้นำชุมชนยังคิดได้ ทำเป็นตัวอย่าง
ใช้ข้อมูลมาวิเคราะห์กำหนดทิศทางพัฒนาชุมชนตนเองได้อย่างดี

โดยเริ่มจากสภาผู้นำชุมชน ขยันหาความรู้ ดูงาน ก็ไม่ปิดกั้นตนเอง
ตา ดู หู ฟัง มือ จดบันทึก ไม่เข้าใจถาม ตามขั้นตอนของนักปราชญ์
ที่ใช้หลักการเรียนรู้ สุ จิ ปุ ลิ เมื่อความรู้ถูกบันทึก ทั้งเรื่องราว
ของชุมชนต้นแบบอื่น เรื่องราวชุมชนตนเอง ที่ผ่านการลงมือทำ
และมีการติดตามความก้าวหน้า บทเรียนทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ
จะถูกบันทึกไว้ในเล่มเดียวกัน สภาผู้นำชุมชน จึงมีคลังชุดความรู้
เพื่อนำมาใช้กับชุมชนตนเองให้ก้าวหน้าได้ในสมุดบันทึกเล่มนั้น

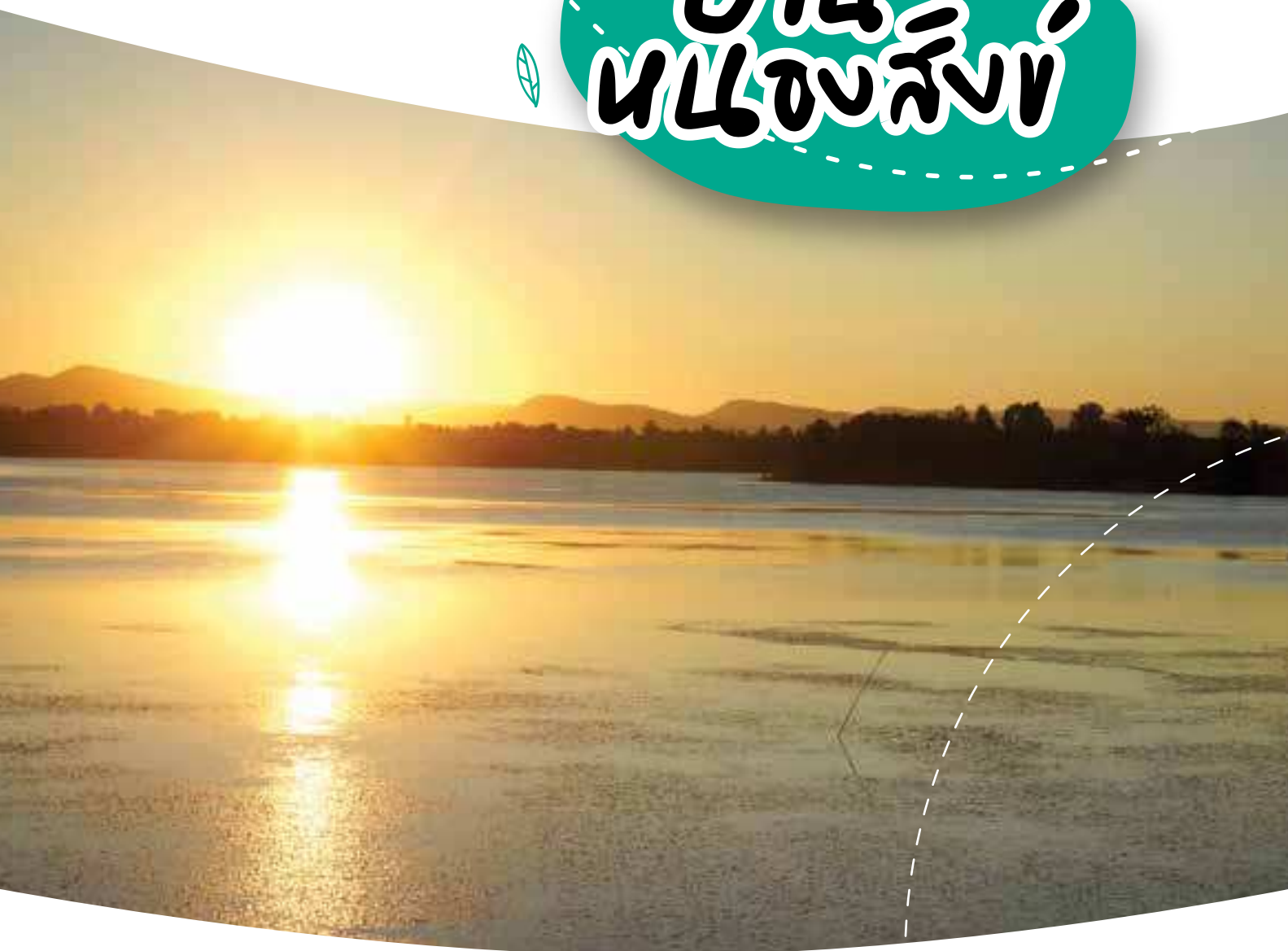

ชุมชนน่าอยู่บ้านนางเลิศ ตำบลพุ่มแก อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
จึงเป็นหมู่บ้านน่าอยู่ที่แตกต่างกันจากชุมชนอื่นอย่างเด่นชัด
เรื่องการจัดเก็บบันทึกข้อมูล ด้วยการเรียงเรียงอักษร
เทียบกับนักเขียนวรรณกรรมชั้นยอดของโลก

แต่เธอไม่ใช่ เธอเป็นแค่สภาผู้นำชุมชนในหมู่บ้านนางเลิศเท่านั้น
ที่สนใจ ใส่ใจ บันทึกทุกรายละเอียดเป็นตัวอักษร เพื่อจะได้เป็นฐานข้อมูล
ของชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านให้น่าอยู่ยิ่งขึ้นไป

ไทกะเลิง
บ้านหนองสังข์

บ้านหนองสังข์

- 4.5 กติกาชุมชน
- 4.8 กติกาครัวเรือน
- 4.5 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนน่าอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านหนองสังข์ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองสังข์ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

บ้านหนองสังข์

หมู่ที่ 1 ตำบลหนองสังข์ อำเภอนาแก

จังหวัดนครพนม

เป็นหมู่บ้านที่ใหญ่มาก แยกออกเป็นหลายหมู่ แต่หมู่ที่ 1

เป็นหมู่บ้านหลักที่เข้าร่วมกับโครงการชุมชนน่าอยู่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บ้านหนองสังข์ เป็นชุมชนไทกะเลิง ที่กระจายกันอยู่ในเทือกเขาภูพาน สามจังหวัดคือ สกลนคร มุกดาหาร นครพนม แม้มีบางหมู่บ้าน จะอยู่พื้นราบแต่ก็ยังคงทักษะเชี่ยวชาญการทำมาหากินบนเทือกภูพาน

หนองสังข์ เป็นหนองน้ำที่ใหญ่มีเนื้อที่ไม่ต่ำกว่า 1,200 ไร่

มีเกาะกลางน้ำ เป็นแลนด์มาร์ค สถาผู้นำชุมชน ได้รวมกลุ่มเคลื่อนไหว

ทางกาย มีการออกกำลังเดินแอโรบิก พาชาวบ้าน มาวิ่ง เดิน

ปั่นจักรยาน ออกกำลัง ชมพระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ตกทุกวัน

หมู่บ้านนี้มีวัดสระพังทอง ที่มีสิมบกสวยงาม คู่กับกุฏิติกปูนโบราณ

อายุเกือบร้อยปีที่สร้างเมื่อปี 2496 นอกจากวัดจะมีโบราณสถานแล้ว

ยังเป็นศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทกะเลิง อีกด้วย

ไทกะเลิง มีเอกลักษณ์ที่เครื่องใช้ไม้สอย
ในครัวเรือน และเครื่องแต่งกาย

ผ้าฝ้ายย้อมครามสีธรรมชาติ ที่ชุมชนผลิต
ทอผ้าไว้ใช้คู่กับประเพณีฮีตสิบสอง
ครองสิบสี่มาอย่างเหนียวแน่น

เนื่องจากบริบทหมู่บ้านหนองสังข์ เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว
สภาผู้นำชุมชนบ้านหนองสังข์ จึงเน้นกิจกรรมสิ่งแวดล้อมดี

ไม่มีน้ำโสโครก ปลอดภัย

ปลอดภัยในงานศพงานบุญ

เริ่มแรกการจัดการกิจกรรมคัดแยกขยะ ที่ตลาดในชุมชน
ที่มีคนมาจับจ่ายใช้สอย เป็นจำนวนมาก ขยะตลาดกระจายทั่วหมู่บ้าน
สภาผู้นำชุมชน ได้เข้าไปจัดการให้เป็นตลาดน่าอยู่ น่าซื้อ น่ามอง
ควบคู่ไปกับการจัดการบริบท คุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน
สภาผู้นำชุมชนเป็นหัวหน้าคุ้ม จัดการคุ้มสวยเด่น หน้าบ้านเย็นสะอาดตา
มีผักมากมายเป็นคุณค่า ปลอดภัยไร้โรคาอุกน้ำยุ่งลาย

ชาวบ้านครัวเรือนส่วนมากให้ความร่วมมืออย่างดี
บางหลังคาเหม็นเฉยไม่สนใจ มีขยะสะสมดูแล้วไม่น่ามอง
สภาผู้นำชุมชนเข้าไปจัดการให้เป็นบ้านสะอาดน่ามอง น่านอน น่าอยู่
ให้ก็มี แม้จะถูกว่าเลือก ก็ไม่เป็นไร ไม่มีอะไร สภาผู้นำชุมชนบ้านหนองสังข์
ไม่อยากให้บ้านหนึ่งบ้านใด เป็นแหล่งเพาะพันธุ์โรคภัย
ให้บุตรหลานในชุมชนก็แค่นั้น

สภาผู้นำชุมชน จึงให้กำลังใจกันเอง ให้สู้ต่อไป เพราะว่าหมู่บ้านน่าอยู่
จะขีดชวยกย่องคนทั้งหมู่บ้าน ไม่ได้ยกย่องใครคนใดคนหนึ่ง
คนในหมู่บ้านมีหน้ามีตา มีเกียรติ ได้รับคำชม เท่ากันหมด

นี่เป็นแนวคิดของสภาผู้นำชุมชนไทกะเลิง บ้านหนองสังข์

ชุมชน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชุมชน เกาะประเวศน์

4.8 กติกาชุมชน
4.5 กติกาครัวเรือน
5.0 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ ชุมชนนาคะประเวศน์ หมู่ที่ 4 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ชุมชนนาคะประเวศน์

ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

เป็น 1 ในชุมชน 95 ชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ชุมชนนี้มี 300 กว่าครัวเรือน มีประชากรแฝงตามหอพัก คอนโด บ้านเช่า เป็นจำนวนมาก ปัญหาที่เป็นปัญหาหลักของชุมชนเมือง มีมลพิษทางเสียง มลพิษทางสิ่งแวดล้อม มีผลต่อสุขภาพมาก รวมถึงปัญหาความปลอดภัยทางร่างกายและทรัพย์สิน

ในชุมชนเคยมีการฆ่าปาดคอ ไล่ยิงกันตายข้างถนน ทะเลาะเบาะแว้ง
มีให้เห็น เป็นชินตา คนงานจับกลุ่มกินเหล้า นักเรียน
นักศึกษาลเล่นกีตาร์ กินเหล้า ตามหอพัก ถ้าเป็นชุมชนอื่นก็ปล่อยให้
ตามธรรมชาติ เจ้าหน้าที่คอยจัดการแก้ปัญหาทันทีที่ปลายเหตุ

ชุมชนนาคะประเวศน์ โชคดีมีแกนนำเข้มแข็ง

ประธานชุมชนมีกลยุทธ์ผู้นำ ที่สามารถรวมใจกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
ให้มาเป็นสภาผู้นำชุมชนอีกบทบาทหนึ่ง

อดีตประธานชุมชนเคยทำงานเป็นหัวหน้าอาคารสถานที่ ยานพาหนะ
มหาลัยขอนแก่น หลังจากเกษียณ ก็มาเป็นประธาน
ที่ทำชุมชนนาคะประเวศน์ การได้เรียนรู้งานครุพักลักจำจากครุ
นักศึกษเอกพัฒนาชุมชน จนอยากพัฒนาชุมชนเมือง
ได้เริ่มทำงานมา 10 กว่าปี ด้วยความเสียสละ
เป็นแบบอย่างแก่สภาผู้นำชุมชนนาคะประเวศน์

ถึงสภาผู้นำชุมชนของชุมชนนี้ใส่หมวกหลายใบ มาจากกรรมการ
กองทุนแม่ของแผ่นดิน กรรมการสุขศาลา กรรมการ อสม.
กรรมการชุมชนนาคะประเวศน์ ก็ไม่หนักใจ เพราะารู้จักเครื่องมือ
การทำงาน วิเคราะห์ชุมชน ทำให้นำไปใช้แก้ปัญหาหมวกใบอื่นได้
งานเยอะแต่การจัดการง่าย รวดเร็ว เพราะได้เรียนรู้เครื่องมือ
เพื่อการพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับเป้าหมายชุมชน ให้เป็นชุมชนน่าอยู่

สภาผู้นำชุมชนที่นี้มีบรรยากาศการประชุม โสเหล่ ถกเถียงหน้าดำ
คร่ำเครียด จนได้ข้อตกลงร่วมกันเป็นข้อสรุปสุดท้าย
ออกจากห้องประชุมก็จบ ไม่โกรธเกลียดกัน
หันหน้ากลับมาทำงานกันเหมือนเดิม
เลี้ยงวันเกิด อวยพร ผูกแขน สภาผู้นำชุมชนที่เกิดเดือนเดียวกัน
มากินข้าวเที่ยง วันเดียวกัน ทุกคนอ้อมท้อง อ้อมอก อ้อมใจ

แต่ละตำแหน่งกรรมการแต่ละชุดของชุมชนมีคนทำงานจริง
ไม่ใช่มีแต่ชื่อแต่ไม่ทำงาน รับผิดชอบ เรียนรู้ สุขใจที่ได้ทำงาน
แต่ละคนจะเป็นสุภาพสตรีสูงวัย งานอาสาลาดตระเวนชุมชน
เย็บหมวก หัก คอโนโด เจอปัญหาคนงานกินเหล้า นักเรียนเล่นกีตาร์
กินเหล้า ร้องเพลงเสียงดังตามหมวก ก็ใช้ความเป็นสตรี เป็นเพศแม่
เป็นป่า เป็นยาย เข้าไปการพูดคุยกับเด็กหอ ชายหญิง ได้สะดวก
จนมีหมวกเข้าร่วม โครงการหมวกนี้ ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่

สภาผู้นำชุมชน ที่มีภารกิจในแต่ละหน่วยงาน จะมีบทบาทสำคัญ
ในการสื่อสารแบบเข้าถึงตรงกับคนในชุมชน
จากเดิมที่ปากซอยท้ายซอยไม่รู้จักกัน ก็เริ่มมีการสื่อสาร
และแนะนำให้รู้จักกัน ร่วมกิจกรรมกันมากขึ้น เช่น
การจัดการขยะในซอย การปลูกผักกระถางหน้าบ้าน
การชักชวนมาร่วมกิจกรรมของชุมชน
เริ่มเป็นชุมชนที่มีจุดร่วมและความสัมพันธ์ที่ดีมากขึ้นด้วย

ชุมชนเมืองเป็นชุมชนที่น่าอยู่ได้ยากที่สุด
แต่ไม่เหนียวแน่นว่าแรงของสภาผู้นำชุมชนภาคประชาชน
ที่ได้ชุดความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง
เพื่อชุมชนน่าอยู่ และอยู่แล้ว ก็อยู่อย่างมีความสุข

วัฒนธรรม
การศึกษา
ให้ค่าทุกสิ่ง
ที่บ้านโนนรัง

บ้าน โนนรัง

4.8 กติกาชุมชน
4.5 กติกาครัวเรือน
4.8 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านโนนรัง หมู่ที่ 22 ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น

บ้านโนนรัง

หมู่ที่ 22 ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น

บ้านโนนรังมีสองคุ้ม คุ้มชัยมงคล คุ้มพัฒนา

โนนรังเป็นหมู่บ้านทำนา ทำไร่ อยู่กันแบบครอบครัวพี่น้อง

มาแตกแยกความคิดกันมากช่วงการเมืองแยกเสื้อสี

แรกเริ่มการเมืองก็คุยกันด้วยวงเหล้า จากคนข้างนอกมาเริ่มต้นเสวนาไว้

เรื่องการเอาเปรียบราคาขายข้าว มัน อ้อยต่ำ ทุกอย่างต่ำหมด

ชีวิตชุมชนเริ่มจากเหล่าคนลูกเค้านการเมือง จากความชอบบุคคล

ลงไปสู่ครอบครัว ขยายไปสู่ชุมชนทั้งหมู่บ้าน เมื่อมีการระดมกำลังมวลชน

ทั้งหมู่บ้านโนนรังเกือบทั้งชุมชนก็ไปร่วมแสดงออกทางการเมือง

ทุกครั้งไป สะสมความคิด ยึดติดความเชื่อ เชื่อไฟภายในลูกโซนระเบิด

ออกมาเผาศาลากลางจังหวัด ถูกจับติดคุก ร้ายแรงสูญเสียชีวิต

เพราะความเชื่อมั่นในสีเสื้อ บ้านโนนรังจึงมีครบ

สิ่งที่สภาผู้นำชุมชนเล่าต่อมา หลังจากนั้นชุมชนบ้านโนนรังก็ซบค
อย่างหนัก เมียไปเยี่ยมผัวที่ติดคุก คนในคุกก็เห็นแต่หน้าญาติตนเอง
ที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูล คนที่เป็นแกนนำเดิมเชื่อในวงเหล้าทุกวัน
ไม่อย่างกรายมาให้เห็นหน้า

บ้านที่สูญเสียชีวิตก็เจ็บเหงาจัดงานศพตามมีตามเกิด
ไฟเชื่อความคิดต่างสี เลือกข้างการเมือง เป็นกำแพงกันให้ครอบครัว
ชุมชน ไม่หันหน้ามาเกื้อกูล เอื้อเมตตาต่อกัน สายแนนนาแก่นแบบ
ตั้งแต่พ่อแม่ ตั้งแต่ปู่แต่ปู่ชาติเชื่อบรรพบุรุษชาติสืบ

เมื่อสภาผู้นำชุมชน มาวิเคราะห์เห็นรากปัญหาได้ความว่า
เพราะเหล่าที่มากับความเชื่อจากคนต่างถิ่น ที่ทำมาหากินกับการเมือง
จึงทำให้บ้านโนนรังเพ่งกันทั้งหมู่บ้าน ในเมื่อปัญหาชุมชนเกิดจาก
การเมือง ก็เลยถือโอกาสใช้การเมืองให้คนในชุมชนได้ใช้ปัญญา
รู้จัก คิด วิเคราะห์ แยกแยะ

ผู้นำทางจิตวิญญาณพระคุณเจ้า ผู้นำภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรมอื่นๆ
มองเห็นปัญหาและโอกาส จึงโยนปัญหาให้คนในชุมชนได้แก้เอง
เมื่อคราวมีรัฐมนตรีพรรคการเมืองตรงข้าม ลงมาศึกษาที่สิมวัดไชยศรี
ที่ตำบลสาวะถี สิมนี่มีจิตรกรรมฝาผนังเรื่องสินไซ นิทานวรรณคดีพื้นบ้าน
ลุ่มน้ำโขง ที่แฝงแง่คิดศิลปะ สมาธิ ปัญญา ให้บรรพบุรุษในชุมชน
ตำบลสาวะถีมานานเข้า คนในชุมชนมีเสียงแตกทั้งคัดค้านไม่ต้อนรับ
ไม่รับรองความปลอดภัย บางเสียงก็ยินดีให้การต้อนรับแบบมีเงื่อนไข
คณะรัฐมนตรีที่จะมาดูงานภูมิปัญญา วัฒนธรรมในสิมเก่าเท่านั้น
ต้องไม่พูดการเมือง

พระ ผู้นำทั้งหลายทั้งตำบลได้โยนคำถามลงไป ให้คนหมู่บ้านได้ตั้งคำถาม ให้แง่คิดว่า รัฐมนตรีมาดูงานการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ถ้าคิดว่าเป็นเรื่องการเมืองทั้งหมด ถือว่าไม่แยกแยะ แยกวิถีชีวิต แยกความคิด จากการเมืองไม่ออก ถ้าชุมชนไม่แยกแยะทั้งหมด ก็ปฏิเสธไปด้วยกัน ทั้งหมู่บ้าน ทั้งตำบล ไม่ต้อนรับรัฐมนตรีต่างชั่วคราวเมืองนั้น

ในวงประชุมของชุมชนได้ถกเถียงประเด็นนี้กันทั้งวัน

จนสุดท้ายสรุปโดยชุมชนเองว่า ยินดีต้อนรับ

เพราะเขามาเรื่องวัฒนธรรม เรื่องการศึกษา ไม่ได้มาเรื่องการเมือง

พอได้ข้อสรุปยินดีต้อนรับโดยชุมชนเราเองแล้ว ไม่คัดค้าน

รับรองความปลอดภัย ให้เกียรติตนเองและแขกบ้านแขกเมือง ในที่ประชุม ถามต่อ แล้วชุมชนอื่น ตำบลอื่น จังหวัดอื่น ที่รวมกันเป็นสี่เดียวกัน มายำรัฐมนตรีจะทำอย่างไร

แกนนำในหมู่บ้าน แกนนำระดับเครือข่ายสายต่างพื้นที่ ก็ให้ความมั่นใจว่าจะประสานกันเอง และใช้มติชุมชนออกไปขอร้องเรื่องยินดีต้อนรับ ขอความร่วมมือไปถึงแกนนำพื้นที่อื่น งานนั้นจึงผ่านไปด้วยดี แสงแห่งผู้มีปัญญา ของลูกหลานลินไชก็ส่องสว่างในพื้นที่

สภาผู้นำชุมชน จึงริบนำเหตุการณ์ดังกล่าว มาสรุปบทเรียนแห่งความสุขของชุมชน ที่ยอมรับความแตกต่าง บนพื้นฐานแห่งการให้เกียรติกัน และกัน โดยมีความเป็นตัวตนที่ยังสงวนไว้ คนในชุมชนส่วนมากยอมรับมีความสุขมากขึ้น จึงมีการรับฟังโลกภายนอกที่หลากหลาย งานชุมชนที่มีคนคิดต่างกัน มาทำงานร่วมกันมากขึ้น

มีการวางเป้าหมายความสุข ที่เริ่มจากภายในครัวเรือนตนเอง สังคมหมู่บ้าน
ตนเอง ระดับชาติก็ผ่านพรรค ผ่านคนที่ตนเองเลือกเข้าไปทำหน้าที่เป็นปาก
เป็นเสียงแทน ผ่านคนผ่านพรรคล้มเหลว ก็ยังมีเลือกตั้งใหม่ มีพรรคใหม่
เสนอนโยบายมาให้พิจารณาเรื่อยๆ เลือกตั้งที่ผ่านมา พรรคที่เคยได้กวาด
คะแนนทุกเสียงในหมู่บ้าน คะแนนไม่ติดอันดับหนึ่งในสามเลย

การเมืองไม่ใช่เรื่องเห็นแก่เหล่านี้ที่เขาเอามาแลกเปลี่ยน
ขายฝัน ตกเป็นฐานการเมือง แบบไม่วิเคราะห์แยกแยะจากชุดความรู้
ที่เรามีศึกษาอย่างรอบคอบแล้ว การเมืองที่สร้างความขัดแย้ง
จึงขาดพื้นฐานความสุขที่แท้จริงของชุมชน

บ้านโนนรังเริ่มเห็นความเปลี่ยนแปลงภายใน เคยออกไปนอกหมู่บ้าน
เพราะการเมือง นายทุนที่มีรถบัสสองคันพาคนไปค้าการเมืองก็เลิก
ขายรถบัสทิ้ง เหลือรถปิคอัพวิ่งส่งโดยสาร วิ่งสายในเมืองขอนแก่นก็พอ
มาอยู่กับตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมส่วนรวม
ให้คนพึ่งพาตนเอง ปลูกพืชผักสวนครัว ได้อยู่กับลูกที่ต้องเติบโต
ในครอบครัวที่พ่อแม่ต้องเข้าใจอย่างมาก ไม่พาดนติดหนึ่จากการซื้ออยู่
ซื้อกิน ก็พอมีเงินเหลือมากกว่ามีรถบัสสองคัน

สภาผู้นำชุมชนเริ่มสร้างความสุขในงานศพปลอดเหล้า
ทุกงานจนสามารถเป็นตัวอย่างให้หมู่บ้านข้างเคียงทำตามได้อีก
2 หมู่บ้าน ปลอดแหล่งมั่วสุมตั้งวงเหล้า
ด้วยการมีกติกาสร้างความร่วมมือกับร้านค้าไม่มีเหล้าขาย

สภาผู้นำชุมชนเอง ก็เลิกเหล้าเป็นตัวอย่าง แล้วชักชวนคนลดเลิกเหล้า
ก็มีเงินเหลือไม่ต้องติดหนึ่ค่าเหล้า แนวคิดลดหนึ่ ทั้งระดับบุคคล
ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ก็เป็นสิ่งที่ช่วยกันปฏิบัติเพื่อเศรษฐกิจ
ครัวเรือน ลดการทะเลาะเบาะแว้งจากเหล้า และคนมีสติในการดำเนินชีวิต
อยู่ดีมีสุข ครอบครัวอบอุ่นมากขึ้น

สภาผู้นำชุมชนบ้านโนนรัง ยังมีแปลงผักรวมบนคูคลองห้วยใหญ่ตอนบน และชุมชนยังช่วยกันตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลสาวะถี ชวนกันทำนาอินทรีย์ขยายสมาชิกจาก 8 คนจนครบ ทั้งชุมชน ที่นี้มีรถไถรถเกี่ยวของชุมชนรับจ้างกันเอง ตัดรถเกี่ยวนอกพื้นที่นำเงินออกนอกชุมชน ยังมีการพัฒนาพันธุ์ข้าว หลายชนิด แปรรูปที่ศูนย์ข้าวรวมมากมาย เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนบ้านโนนรัง

บ้านโนนรังจึงก้าวข้ามเรื่องสีเสื้อ และได้ข้อสรุประดับหนึ่งว่า เรื่องสีไม่น่าใช่ ที่คนจะไปยืมคนละฝั่ง คนละฝ่าย ทำอะไรก็ไม่ได้ วิธีการทำงานคือ สภาผู้นำพาเฮ็ดงาน ให้ทุกคนเห็นความสำคัญอยู่ที่ครอบครัว ชุมชน

ให้ชุมชนเหมือนกิ่งก่า ละลายพฤติกรรม สิ่งที่ได้กินจากต่างสี รู้จักแพ้ เคารพกติกาตนเอง กติกาครัวเรือน กติกาชุมชน จนเป็นธรรมเนียมชีวิตว่า ตนเองต้องให้ความสุขกับสังคม ได้อย่างไม่มีสิ้นสุด

หนองแสง
ให้ชีวิต

บ้าน หนองแสง

4.9 กติกาชุมชน
5.0 กติการื้อเรือน
5.0 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านหนองแสง หมู่ที่ 8 ตำบลนาจาน อำเภอสีชมภู
จังหวัดขอนแก่น

บ้านหนองแสง

หมู่ที่ 8 ตำบลนาจาน อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น

ชาวบ้านหนองแสง เคยอยู่อาศัยบริเวณภูกระดึง เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว
จึงติดสำเนียงการพูดแบบคนจังหวัดเลย
ซึ่งมีอยู่หมู่บ้านเดียวในอำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น

จากตีนภูกระดึง มาเห็นความสมบูรณ์ของหนองน้ำใหญ่
มีภูเวียงเป็นฉากหลังที่สามารถทำมาหากินตามท้องนา ไร่ป่า
ขึ้นภูเวียง หาอยู่หากินได้สบาย คล้ายถิ่นฐานเดิมที่จากมา
จึงพากันมาตั้งรกรากที่หนองน้ำใหญ่ ที่เรียกว่าหนองแสงในปัจจุบัน

ปี 2518 บ้านหนองแสงถูกตราหน้าเป็นหมู่บ้านคอมมิวนิสต์
เพราะว่ามีเด็กนักเรียนมัธยมจากโรงเรียนอัสสัมชัญจากกรุงเทพมหานคร
มาออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท สร้างอาคารเรียน ขุดสระหนองแสง
ให้ลึกลงไปหลายเมตร เพื่อกักเก็บน้ำให้บ้านหนองแสง หนึ่งในแกนนำ
เด็กค่ายในปีนั้น คือพระอาจารย์ไพศาล วิสาโล พระเพื่อสังคม
เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต จากค่ายนักเรียนมัธยมครั้งนั้น บ้านหนองแสง
ก็ตกเป็นจำเลย ถูกราชการ ก้าว ครอบหมู่บ้านว่า เป็นหมู่บ้าน
คอมมิวนิสต์ เป็นหมู่บ้านสีแดงอยู่หลายปี
กว่าความเชื่อฝ่ายรัฐค่อยจางลง

ปัจจุบัน บ้านหนองแสงมีสภาผู้นำชุมชน ได้ชวนคนในหมู่บ้านกำหนด กติกาเพื่อการอยู่ดีกินดีร่วมกัน หนึ่งในนั้นคือ มีการกำหนดกติกา ให้ทุกครัวเรือนปลุกผักเพื่อบริโภคอย่างน้อย 5 ชนิด เพิ่มกติกาเป็น 10 ชนิดในปีต่อมา แต่จากผลการประเมินพบว่าผักที่ปลูกในบ้าน ยังไม่เพียงพอต่อการกิน สภาผู้นำชุมชนบ้านหนองแสง จึงได้หารือกัน และดำเนินการจัดหาพื้นที่ปลุกผักแปลงรวม ซึ่งได้ปรับพื้นที่รกร้างรอบหนองแสง

มีการจัดสรรพื้นที่ให้คุ้มดำเนินการจำนวน 9 แปลงต่อคุ้ม โดยคุ้มบริหารจัดการเป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในคุ้ม เพื่อให้มีการรับผิดชอบร่วมกัน

อีก 9 แปลงเป็นของร้านค้าชุมชน และจัดสรรให้กลุ่มปลุกผัก ปลอดภัยเคมีซึ่งรับสมัครครัวเรือนที่สนใจ โดยเน้นให้โอกาสผู้สูงอายุ ที่รายได้ไม่พอใช้ 3 คน และผู้สูงอายุรายอื่นที่สนใจ รอบหนองแสง จึงเต็มไปด้วยสวนผักครัวเรือนที่ไม่มีที่ปลุกผักเพื่อบริโภคเพิ่มขึ้น อีกจำนวน 145 แปลง รวมแปลงผักทั้งหมด 235 แปลง

ในช่วงเริ่มต้นได้เชิญเกษตรกรตำบลและปราชญ์
ด้านเกษตรอินทรีย์มาให้ความรู้ในการปลูกผัก
การทำน้ำหมักปุ๋ยหมัก การทำสารไล่แมลง
และฮอร์โมนบำรุงพืชชีวภาพ มีการจัดทำธนาคาร
น้ำหมักปุ๋ยหมัก โดยสมาชิกทุกคนระดม

ทรัพยากรร่วมกันทำและใช้ร่วมกัน เมื่อมีการปลูกผักผ่านไประยะหนึ่ง ก็พบปัญหา คือ มีการปลูกผักชนิดเดียวกันทั้งแปลง และบางช่วงผักก็มีมากเกินไป ความต้องการบางช่วงก็ไม่มีผักเพียงพอ ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ที่มีราคาแพง และในฤดูฝนและฤดูร้อนผักเสียหายและให้ผลผลิตน้อย

สภาผู้นำชุมชนบ้านหนองแสง มีการประชุมร่วมกับผู้ปลูกผัก มีการกำหนดปฏิทินการปลูกให้มีการปลูกหมุนเวียนไม่ซ้ำกัน รวมไปถึงการวางแผนการเก็บเมล็ดพันธุ์ผัก รวมถึงการปลูกผักที่มีอายุยืนหรือผักระยะยาวรอบๆ แปลงผัก รอบหมู่บ้านตามริมถนน การรดน้ำผักจะใช้บัวตักน้ำจากหนองน้ำรดผัก เพื่อให้ทุกคนได้ออกกำลังกาย

ปัจจุบันมีเครื่องสูบน้ำ ถังน้ำประปา โครงเหล็ก สภาผู้นำชุมชน
ทำมาจากเศษวัสดุ เช่นเสาเต็นท์เก่านำมาเชื่อมเป็นเสาตั้งถังน้ำประปา
เดินท่อพีวีซีเพื่อให้สมาชิกได้รดน้ำพืชผักในแปลงสวนผักปลอดภัย
ของชุมชน ต่อมาบ้านหนองแสงได้รับพันธุ์ผักพระราชทาน
ที่ต้องปลูกรักษาแจกจ่ายให้กับสมาชิกทุกคน
เมื่อทุกคนได้รับพันธุ์พระราชทานแล้ว ต้องส่งต่อให้กับชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ผักที่ปลูกรอบหนองแสง มีหลายชนิด กระเพรา แมงลัก ผักกาดขาวห่อ
ผักกาดเขียว กระหล่ำดอก ผักชี หอมหัวแดง พริก บวบ ถั่วฝักยาว
มีผักพื้นบ้านอีกหลายชนิด ภาพที่เห็นทุกเช้า เย็น เจ้าของแปลงผัก
จะออกมารดน้ำ เก็บผักไปเป็นอาหาร ขาย ตามแต่จะมีคนสั่งซื้อ

บ้านหนองแสงปัจจุบันแม้คนในชุมชน จะมีฐานะเป็นถ้ำแก้วไร้อ้อย
มีรถสิบล้อขนอ้อยหลายสิบลคันในหมู่บ้าน ไม่รวมรถไถ
รถเครื่องมือทำไร้อ้อยอีกมากมาย เรียกว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจดี
หมู่บ้านหนึ่ง แต่วิถีชุมชนก็มีความเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันแบบอดีต
ชาวบ้านยังไปหาหน่อไม้ทั้งวัน ตอนเย็นเด็กนักเรียนเดินลัดทุ่งนา
ไปรับผู้ปกครอง ช่วยหาหน่อไม้กลับบ้าน แตกต่างแค่ปัจจุบันผู้ปกครอง
ขับรถไปจอดตีสินเขา ไปหาหน่อไม้รวกบนภูเวียงเหมือนเดิม
เมื่อได้มาแล้วก็ต้องเก็บไว้กินข้ามปี คนหนองแสงถือว่าหน่อไม้
ที่ภูเวียงอร่อย มีเนื้อที่แน่น หวาน ที่สุดในย่านเทือกเขาชัยภูมิ

ความเอื้ออาทร ช่วยเหลือชุมชนตนเอง ในบทบาทสภาผู้นำชุมชน
สืบทอดมาไม่มีแบ่งแยก มีความกลมเกลียว ทั้งฝ่ายปกครอง
และฝ่ายการเมือง สท. ครู ข้าราชการตำรวจเกษียณ ยิ่งหลากหลายอาชีพ
ยิ่งทำให้ทิศทางการพัฒนาชุมชนหนองแสง มีเป้าหมายร่วมกัน
เพื่อสร้างสรรค์ใหม่ๆ ให้แก่ชุมชนตลอด
โดยอาศัยเครื่องมือวิเคราะห์ตัวเอง
สร้างเวทีให้ชาวบ้านทุกวัยมีส่วนร่วมรับรู้ ผ่านกิจกรรม เช่น
กลุ่มแม่บ้านรักสุขภาพ มาออกกำลังกายเต้นแอโรบิกทุกวัน
หลังจากออกกำลังกายแล้ว ก็ตามด้วยซ้อมลำถวายแกำบน
ที่ศาลเจ้าแม่ชีนเหียน (ผ้าถุงสั้น) ซึ่งจะมีคนมาแกำบนทุกอาทิตย์
กลุ่มแม่บ้านก็รับงานแบบพร้อมตลอดเวลา

แตกต่างจากอดีตที่ต่างคนต่างใช้ความคิด ความเชื่อตัวเองเป็นหลัก
ในการทำงาน ถ้าความคิดตัวเองไม่ได้รับการยอมรับ ก็บาดหมาง
ทำงานเพื่อชุมชนได้ แต่ไม่สนุกสนาน ไม่มีมิตรภาพ การที่ชาวบ้าน
มีเวที เนื้อหา วิชาการ เชื่อมโยงกัน งานบุญ เทศกาลต่างๆ
ให้เกิดประโยชน์จึงมีผลงานออกมาเรื่อยๆ

ที่สภาผู้นำชุมชนประทับใจภาคภูมิใจที่สุด ต่อจากแปลงปลูกสวนผักอินทรีย์
ปลอดภัยคือ การมีรายได้จากเทศกาลสงกรานต์หนองแสง
เนื่องจากหนองแสงกว้างใหญ่ มีน้ำตลอดปี ชุมชนข้างเคียงไม่มีตรงนี้

สภาผู้นำชุมชนบ้านหนองแสงจึงเนรมิตงานเทศกาลสงกรานต์ขึ้นมา
มีน้ำพุ ห่วงยาง อาหารราคาถูก พืชผัก สินค้าต่างๆ ที่มี
ชาวบ้านจะนำมาออกจำหน่ายขายกันในเทศกาลนี้
รายได้หักค่าใช้จ่ายเหลือเงินส่วนกลางไปซื้อผ้าหิโนอ่อนไว้ที่ศาลาพักผ่อน
เทพื้นคอนกรีตหน้าเมรุ ที่วัดประจำหมู่บ้าน

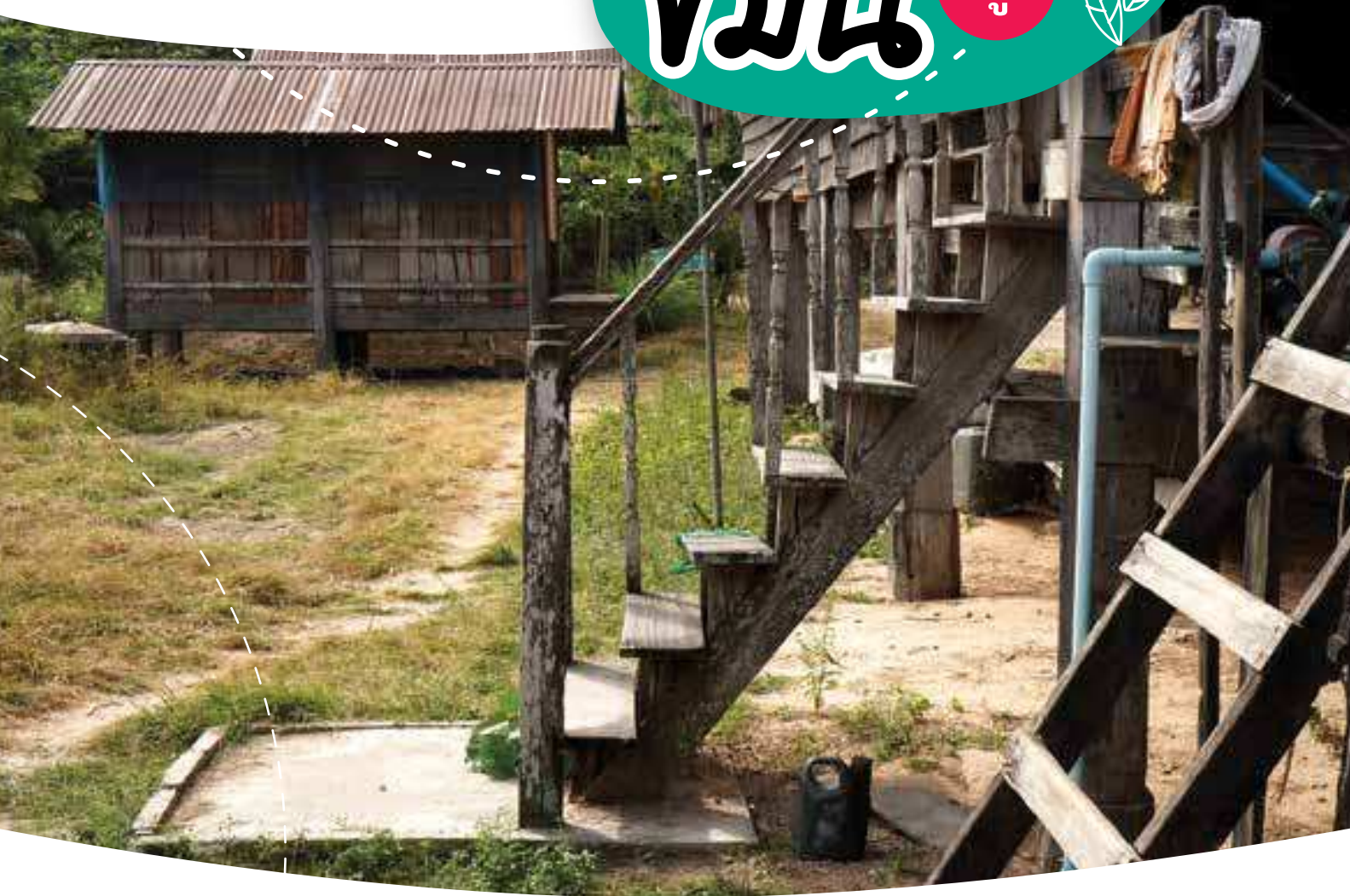
บ้านหนองแสง มีหนองแสงให้น้ำใช้ได้ประโยชน์
เอื้อต่อการเลี้ยงชีวิตคนในชุมชนมาจนถึงวันนี้ บ้านหนองแสง
มีสภาผู้นำชุมชน ขับเคลื่อนสร้างมูลค่าจากหนองแสง
ให้มีคุณค่าอย่างประเมินราคาไม่ได้ มากมาย ไม่สิ้นสุด

**สภาผู้นำชุมชนบ้านหนองแสง กับหนองแสง
จึงมีค่ามากเท่าเทียมกัน**

บ้านไฉน
บ้านไฉน

บ้าน ขมิ้น

หมู่ 8

4.8 กติกาชุมชน
4.5 กติกาครัวเรือน
4.5 กติกาสุขภาพชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านขมิ้น หมู่ที่ 8 ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ
จังหวัดกาฬสินธุ์

บ้านขมื่น

หมู่ที่ 8 ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ
จังหวัดกาฬสินธุ์

บ้านไม้ในสมัยอดีตมีชั้นเดียว ยกตัวเรือนสูงขึ้น
เพื่อประโยชน์ใช้สอยเจ้าของเรือนเป็นหลัก

คำว่าใช้สอยนี้ รวมไปถึงหลายอย่าง ด้านล่างเป็นคอกควาย คอกวัว
คอกม้า เพื่อพื้นที่พักผ่อน นั่งตั้งวงเสวนา อาหารมือตนเอง ในครัวเรือน
เครื่องญาติ หน้าร้อน กลางวัน ก็ได้นอนเล่นลมเย็นหลับสบาย
สักตื่นค่อยลุกขึ้นมาแล้วสดชื่น ได้ทำมาหากินต่อ
แม่บ้านก็ได้ทอหูกทอผ้า ปั่นด้ายได้ถุนนั้น

ที่บ้านขมื่น หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 9 ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์
ทางลงจากภูพาน เป็นหมู่บ้านที่มีบ้านไม้เก่าหลงเหลืออยู่มาก
บ้านแต่ละหลังนับเสาบ้านหลักสิบขึ้นทุกหลัง
บ้านไม้หลังใหญ่ชั้นบนมีระดับนอกชาน ตัวบ้าน ห้องครัว ไว้เป็นสัดส่วน

บ้านหนึ่งหลังมีบันไดเรือนบ้าน กับบันไดเรือนชาน ให้เห็นหลายหลัง
มีคำถามใหม่ว่า ทำบันไดทำไมสองบันได
ตัวเรือนบ้านกับนอกชานยกชั้นแค่ก้าวชายาก็ขึ้นลงได้แล้ว

บ้านขมื่น นอกจากจะเป็นชุมชน 1 ใน 30 หมู่บ้านนำอยู่จากการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริบทชุมชน ที่อดีตมีปัญหา ขยะ น้ำเสีย
จากชุมชนแออัดหลังคาบ้านชนกัน เป็นสลัมหมู่บ้านดินถู

ปัญหาหลังคาบ้านแออัด ถนนใหญ่เส้นเดียวที่ผ่านกลางหมู่บ้าน
คือเส้นแบ่งหมู่ที่ 8 หมู่ที่ 9 วัด โรงเรียน ดอนปู่ตา ประเพณีนับถือผี
เหมือนกันทุกอย่าง รวมไปถึงความสกปรกที่คนในชุมชน
เห็นจนชินตา ออกจากถนนหลักเข้าไปบ้านแต่หลังคา
บางหลังต้องเดินผ่านใต้ถุนบ้านเพื่อนบ้าน ทั้งตากเสื้อผ้า เครื่องใช้ไม้สอย
อิรุงตุงนังไม่เป็นระเบียบ น้ำขี้สีกเจิ่งนองใต้ถุนบ้าน (น้ำสกปรกโสโครก
ท่วมขังตลอดปี) ชุมชนก็อยู่กันมาเช่นนั้นมาได้ตลอดชีวิตที่ผ่านมา

หลังจากหมู่บ้านขมื่น ทั้งสองหมู่ เข้าร่วมโครงการชุมชนนำอยู่
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสภาผู้นำชุมชน ได้วิเคราะห์ปัญหาขยะ
ล้นหมู่บ้าน น้ำเสียเจิ่งนองใต้ถุนบ้าน ความไม่สะอาดตา
สุขภาพเสียจากเชื้อโรค รวมแหล่งเพราะเชื้อยูลายต่างๆ
จึงเริ่มทำข้อมูล คืบข้อมูลให้ชุมชน ใช้เวลาไม่ถึงสามเดือน
หมู่บ้านระดมความช่วยเหลือกัน จัดการขยะมูลฝอยได้เองในอันดับแรก

ต่อด้วยมีครัวเรือนต้นแบบในชุมชน ปลุกผักมากกว่า 10 ชนิด
บริเวณบ้านสะอาด น่าอยู่มากขึ้นๆ เกือบทุกๆ หลัง ชุมชนอื่นผ่านไประ
ก็ชื่นชม รวมไปถึงการจัดการงานบุญ งานศพ ปลอดภัยจากต้นทาง
ขยะเปียกสภาผู้นำชุมชนนำไปแปรรูปเป็นปุ๋ยชีวภาพ
นับร้อยถังเพื่อแจกจ่าย ชื่อขายราคาถูกลงในหมู่เพื่อน
สายเกษตรอินทรีย์อีกด้วย

ปัจจุบัน เรื่องขยะ น้ำเสีย หายไป หมู่บ้านสะอาดขึ้น
ไม่เป็นที่น่ารังเกียจ บ้านเก่าแก่ อายุบ้านแต่หลังนับได้ 50-100 ปีขึ้น
ก็กลับมามีสง่าราศีขึ้นมา น่าไปชมมาก บ้านไม้เก่าถึงจะทรุดโทรมไปบ้าง
แต่ก็มากคุณค่า เป็นหมู่บ้านมีภูมิปัญญา ในภูมิสถาปัตยกรรมชุมชน

วิถีชีวิต จารีต ประเพณี เด่นเข้มข้น

ระเบียบวินัยชุมชนเริ่มเห็นกันทุกจุดทุกตรอกซอกซอย
สถาปัตยกรรมชุมชนนี้แหละที่รอคนภายนอกเข้าไปเสริม
ผู้เชี่ยวชาญภูมิสถาปัตย์ ผู้เชี่ยวชาญการเล่าเรื่อง ด้วยภาพ
ช่วยกันเผยแพร่เพื่อรักษาคุณค่าเดิมบ้านขมื่น

บ้านขมื่นรักษาเขื่อนเก่าจากอดีต มีคุณค่าในปัจจุบัน
สรรค์สร้างชุมชนน่าอยู่ด้วยปลอดภัยตลอดไปในอนาคต
ได้อย่างแน่นอน

ฝ้ายกะต๋ย
ไทรภูหูกีน

บ้าน ขมิ้น

หมู่ 9

- 4.8 กติกาชุมชน
- 4.5 กติการื้อเรือน
- 4.8 กติกาสุขภาพชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านขมิ้น หมู่ที่ 9 ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ
จังหวัดกาฬสินธุ์

บ้านขมื่น

หมู่ที่ 9 ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

ฝ่ายกะตู่ย เป็นภาษาของไทภู ไทภูคือไทยเผ่าอะไร ชาวบ้านก็บอกว่ากะไทภูนั้นแหละ แต่ก่อนอยู่บนเขาที่ภูพาน หมู่บ้านพื้นราบข้างเคียงเลยเรียกว่าไทภู ตอนหลังหมู่บ้านข้างเคียงเพิ่มเติมต่อไทภูให้อีกว่า ไทภูหูกิน

ฉายาที่คนบ้านอื่นเคยเรียกขานคนบ้านขมื่นในอดีต สะท้อนถึงการเป็นหมู่บ้าน ล้าหลังขาดการพัฒนา “ไทภูหูกิน” ไม่สนใจข้อมูลข่าวสาร การบ้าน การเมือง ไม่ค่อยรับรู้ รับทราบ ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และไม่สนใจให้ความร่วมมือกับส่วนรวม

เฉพาะคำว่าไทภู เป็นคำเรียกของคนพื้นราบที่เรียกคนที่อาศัยบนเทือกเขาภูพาน ที่มีในย่านสกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์ คำว่าไทเป็นคำเรียกตัวเอง เพื่อปรับตัวภายใต้การปกครอง รวมจิตรวมใจให้เป็นไทยทั้งหมด แต่สำหรับไทยภูหูกิน ที่เป็นคำหมิ่นของบ้านอื่นมีต่อบ้านขมื่นนั้นได้เปลี่ยนไป บ้านขมื่นพัฒนาขึ้นผิดหูผิดตา เป็นหมู่บ้านแนวหน้า มีสภาผู้นำชุมชน ที่ขยัน อดทน เสียสละ ดูแล้วมีความสุขน่าอยู่

นำอยู่แบบวิถีชีวิตแบบไทย แม้จะลงมาอยู่ที่พื้นราบเป็นไทพื้นราบแล้ว
แต่ยังคงมีการสืบทอดวิถีตามบรรพบุรุษ นับถือผี มีฮีตครอง การผลิตปัจจัยสี่
เพื่อยังชีพ ขึ้นภูพานไปอาหารเงินทองทองคำ เหมือนเมื่อยังเป็นไทย

ฝ้ายกะตุ่ย ในมือสีน้ำตาลอ่อน น้ำตาลเหลือง ก็เช่นกัน เป็นฝ้ายพันธุ์ดั้งเดิม
ที่สภาผู้นำชุมชนบอกว่า ชาวบ้านไม่ได้ยอม ผักแก่ผักแห้งก็เป็นสีนี้เลย
เวลาทอก็มีแค่ เส้นยืนกับเส้นนอน เป็นฝ้ายเส้นคู่บวกไปมา ทอเป็นผ้าสีเดียว
สีตุ่นๆ แบบที่เห็น

เวลานำไปใช้สวมใส่จะแข็งมาก แต่ถ้ารู้จักใช้จะอ่อนนุ่ม แบบฝ้ายกะตุ่ย ก่อนใช้ต้องซักผ้า ตีผ้า ด้วยท่อนไม้ให้นุ่มๆ ดีเหมือนพระเอกนางเอกหนังจีน ซักเสื้อผ้าในลำธารน้ำไหลเอื่อยใสเย็น หลังจากนั้นก็นำมาสวมใส่ได้นุ่มเนียน ห่อหุ้มให้ความอบอุ่นเรือนร่างได้อย่างยอดเยี่ยม

เห็นฝ้ายกะตุ่ยที่ชาวบ้านทอเป็นเมตร แล้วก็อยากใช้มาก ถ้าเป็นเครื่องแต่งกาย ของสายสาวกธรรมชาตินิยม สีสรรมาดีแท้จริง ไม่ต้องย้อมสีธรรมชาติใหม่ ย้อมมาตั้งแต่ดอกฝ้ายเลย ก็ผ้าจากฝ้ายกะตุ่ยนี้แหละ

เคยเห็นแต่ฝ้ายขาว ไม่เคยเห็น ฝ้ายกะตุ่ยๆ แบบนี้ ชุมชนน่าอยู่ ที่แท้จริง จึงควรมีการรักษา สืบทอด ภูมิปัญญาบรรพบุรุษ ดีที่สุดก็ตรงที่รักษาใช้เท่าที่ ธรรมชาติจัดสรร เพื่อลดการ เบียดเบียนโลก ได้อีกรูปแบบหนึ่ง

สภาผู้นำชุมชนบ้านขมิ้น แม้จะแยกหมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ 8-9 แต่ความสัมพันธ์ ระหว่างเครือญาติไม่ได้แยกออกไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นงานศพปลอดเหล้า ครอบครัวดันแบบ ชุมชนจัดการขยะในครัวเรือน ขยะงานบุญ ขยะงานศพ มาจนถึงหมู่บ้านปลอดการพนัน สภาผู้นำชุมชนทั้งสองหมู่ บ้านพี่บ้านน้อง กอดคอกันทำงานมาตลอด โดยบ้านขมิ้น หมู่ที่ 9 สภาผู้นำชุมชน เป็นคนรุ่นใหม่ สุขภาพสตรีก็สวย หุ่นดี สุขภาพเยี่ยม มีน้ำใจ ไปช่วยบ้านขมิ้น หมู่ที่ 8 อย่าง สม่ำเสมอไม่ได้ขาด ทั้งในบทบาทลูกหลาน และบทบาทพี่เลี้ยงอีกทางหนึ่ง

สิ่งเหล่านี้คือความภาคภูมิใจ ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ฝ้ายกะตุ่ย หรือบริบท การปรับเปลี่ยนหมู่บ้านสกปรกที่สุด เป็นหมู่บ้านสะอาดขึ้นมาก ปลอดภัยน่าอยู่ แต่เมื่อถามลึกๆ ลงไปว่า ภูมิใจอะไรที่สุด ที่เป็นผลงานสภาผู้นำชุมชนบ้านขมื่น ทุกคนบอกว่า บ้านขมื่นปลอดภัยพั่น ในอดีตงานศพ โลงศพยังไม่ได้ตั้ง ต้องกางเต็นท์ให้คนเล่นการพั่นก่อน เพราะการพั่นคือเป็นสิ่งปกติในหมู่บ้าน อดีตมีบ่อนการพั่นหลายเจ้า มีเล่นทุกวัน งานศพยังเล่นเปิดเผย ทั้งกลางวันกลางคืน

พอมีสภาผู้นำชุมชน มีกติกาชุมชน มีป้ายแขวนที่บ้านทุกครั้ง งานศพปลอดภัย ปลอดภัยพั่น คนกินเหล้า คนเล่นการพั่นก็เกรงใจ เคารพชุมชน พอทำได้ ปีสองปี ปลอดภัยได้ การพั่นก็หายไปด้วย ความภูมิใจของสภาผู้นำชุมชน บ้านขมื่น หมู่ที่ 8-9 จึงมีมากมาย จากผลงานที่ร่วมกันแก้ปัญหา ให้ชุมชนน่าอยู่ อย่างไม่เคยเห็นมาก่อน ของคนในชุมชนและสภาผู้นำชุมชนเอง

จะเห็นได้ว่า การมีสภาผู้นำชุมชนที่สมรรถนะและเข้มแข็งทำให้ประชาชนสามารถ ลุกขึ้นมาสร้างสุขภาพด้วยตนเองได้ ทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจ มีพลังพร้อม ที่จะชักชวน ญาติ พี่น้อง ให้เข้าร่วมกิจกรรมได้ ชาวบ้านให้ความสนใจเกี่ยวกับ สุขภาพมากขึ้น การกินอาหาร การอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ “ชาวบ้านจะอยู่ดี กินดี มีสุขได้” ทำให้บ้านขมื่นในปัจจุบันนี้ เป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีแต่คนชื่นชม ถามหา อยากเข้ามาขอเรียนรู้ กับบ้านที่เคยดูถูก หยามหมิ่นมาก่อน ปัจจุบันได้ยินแต่บ้านอื่นบอกว่า บ้านขมื่นน่าอยู่ ยอดเยี่ยมจริงๆ

กิจนึลัย
ชຸมชน
บ้านเหล่านอนตุม

บ้าน เหล่าโนนตุ่ม

4.8 กติกาชุมชน
4.8 กติกาครัวเรือน
4.8 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านเหล่าโนนตุ่ม หมู่ที่ 13 ตำบลท่ม อำเภอเมืองศรีสะเกษ
จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านเหล่าโนนตุ่ม

ตำบลท่ม อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

เครื่องมือในการทำงานสาธารณะในชุมชน คือบุคคลในชุมชนนั้น ซึ่งก็คงไม่เกิน บ้าน วัด โรงเรียนบ้านก็ขับเคลื่อนโดยตำแหน่งการปกครอง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ส.อบต. อสม. วัดมีพระสงฆ์มีตำแหน่งเจ้าอาวาส ที่จะนำพาชุมชนไปในทิศทางแห่งจิตวิญญาณทางธรรม เพื่อให้ถึงพร้อมศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียนคือสถานที่ศึกษา เรียนรู้ อบรม บ่มนิสัย เพื่อเตรียมการใช้ชีวิตในโลกใบนี้

เรียกกันว่าก่อนเล่า 3 ก่อน ต้องทำหน้าที่หลักตั้งมั่นไม่ล้ม ไม่เอียง ต้องเท่ากัน ถ้าหน้าที่ถูกละเลยทั้งหมด หรือแค่ก่อนเล่าก่อนเดียวฟัง ชุมชนก็มีภาพที่ล้มเหลวพัฒนาไม่ขึ้น ซึ่งหลายๆ ชุมชนเป็นเช่นนั้น

ชุมชนที่ได้ลงไปเก็บข้อมูล ลงแบบไม่ได้นัดหมาย ไปกินก๋วยเตี๋ยว
ข้าวรถวนชอกชอย ไปจอดรถนอนตามเถียงไร่เถียงนา
มาเดินในวัดบ้าง โรงเรียนบ้าง สิ่งที่ปรากฏได้เห็นว่า หมู่บ้านน่าอยู่
ปราศจากขยะ ชุมชนเรียบง่าย มีฐานชุมชนต้นแบบ
เพื่อเป็นแบบอย่าง เพื่อเรียนรู้แลกเปลี่ยน โสเหล่กันเป็นนิต

บ้านเหล่าโนนตุ้ม ตำบลทุ่ม อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ
อดีตเป็นหมู่บ้านแห่งความขัดแย้ง มาจากคนหลายก๊กหลายเหล่า
สมชื่อเหล่าโนนตุ้ม แถมหมู่บ้านยังมาเป็นหมู่บ้านชายแดน
ต่อกับเขตอำเภอหลายอำเภอ ลักเล็กขโมยน้อย ทะเลาะเบาะแว้ง
ทางผ่านยาเสพติด ทางผ่านของคนทำผิดกฎหมาย จากอำเภอหนึ่ง
หนีผ่านหมู่บ้านนี้ทะลุอีกอำเภอหนึ่ง เป็นที่พัก ที่จำหน่าย ผู้ขายผู้ซื้อ
มีครบในชุมชน บ้านเหล่าโนนตุ้ม

การจัดการปัญหาหนักแบบนั้น สภาผู้นำชุมชน ปล่อยให้เป็นฝ่ายบ้านเมือง
ปราบปราม ใช้กฎหมาย ลดปัญหาดังกล่าวลงได้บ้าง

สภาผู้นำชุมชนหนุนเสริม ในหมู่บ้านใช้เครื่องมือสร้างชุมชนให้น่าอยู่
การแก้ปัญหาต่างๆ ให้เบาบางลง หรือจนหมดลงไปได้ยิ่งดี
สภาผู้นำชุมชนเรียกเครื่องมือนี้ว่า หลักเครือญาติสภาผู้นำชุมชน
ที่เข้าใจเห็นอกเห็นใจ มีเวทีกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมลดค่าใช้จ่าย
ในครัวเรือน กิจกรรมลด ละ เลิก ฝึกระวัง เหล้า การพนัน ในงานศพ
งานบุญปลอดเหล้า

สุดท้ายคนในชุมชน เห็นสภาผู้นำชุมชนที่เป็นเครือญาติ มาเสียสละ
ไม่มีรายได้ใดๆ เลย เพราะรักคนในชุมชน เพราะอยากเห็นชุมชนพัฒนา
มีการเปลี่ยนแปลงยกระดับ คนในชุมชน ผลตอบรับจึงเป็นแรงบวก
ร่วมมือกันสร้างกิจนิสัยชุมชนใหม่ขึ้นมา

ทั้งหมดจึงมีเวทีเกิดขึ้นประจำ ทั้งเสียงตามสายที่ผู้ใหญ่บ้านชมเชย
เวทีประชุม งานบุญวันพระน้อยพระใหญ่
เป็นเวทีมานั่งถอดบทเรียนชุมชน
เรียงลำดับปัญหา หนัก กลาง เบา เมื่อเห็นปัญหาชุมชนแล้ว
ก็ช่วยกันแก้ ไม่จำเป็นจะแก้ปัญหาชุมชนตามลำดับ
ปัญหาไหนแก้ได้ก่อน ก็ลงมือกันอย่างจริงจัง

ความขัดแย้งในชุมชน ทะเลาะกันในครอบครัว งานบุญ งานศพ
ขยะเกลื่อนกลาด ชุมชนยากจน เพราะซื้ออยู่ซื้อกินทุกอย่าง
ปัญหานี้ร่วมกันแก้ได้ทันที

สภาผู้นำชุมชน ที่เสียสละกันมาทำงานชุมชน ทำงานเชิงรุกอย่างจริงจัง จนสร้างความมั่นใจให้คนในชุมชนให้เห็นเป็นตัวอย่าง ได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีคุณยายให้ที่ดินมาเป็นแปลงรวม เพื่อให้คนไม่มีที่ทำกิน กับสภาผู้นำชุมชนมาทำแปลงสวนผักรวม จนได้มีกติกาชุมชนมานำเสนอเวทีประชุมในหมู่บ้าน ขอออกกติกา กฎระเบียบ เป็นวาระแห่งหมู่บ้านต้องยกระดับเพื่อสร้างชุมชนให้น่าอยู่ คือทำนาอินทรีย์ วิถีเกษตรปลอดภัย ชุมชนปลอดภัยเสพติด คิดปลูกพืชผักสวนครัว 10 อย่างขึ้นไป คนในชุมชนต้องมีกิจนิสัย มอบใจรักให้บ้านเหล่าโนนตูม

วัดก็ห้ามละ โรงเรียนก็ต้องรู้ ชุมชนมีกติกา
มุ่งหน้าเป็นหมู่บ้านปลอดภัย
ปลอดภัยล้ำ ปลอดภัยการพั้นในงานบุญ
ตั้งเป้ามีครอบครัวเล็กเหล่า
หลายครอบครัว ลดการทะเลาะเบาะแว้ง ความขัดแย้งน้อยลง
ยังมีกติกาปลีกย่อยอื่นๆ อีกมากมาย ที่ชุมชนร่วมกันลงมือทำ
จนเป็นกิจนิสัยชุมชน เห็นแล้วจึงชื่นชม การปฏิบัติลงมือทำเอง
จนเป็นแบบอย่างซึ่งกันและกัน และนำมาเป็นกิจนิสัยของครัวเรือน
กิจนิสัยของชุมชน จึงนำมาซึ่งความสุข สงบ น่าอยู่
ของชุมชนอย่างแท้จริง

โรงเรียน
สูงวัย
ใจเกินร้อย

บ้าน โนนแกด

5.0 กติกาชุมชน
5.0 กติกาครัวเรือน
5.0 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านโนนแกด หมู่ที่ 6 ตำบลท่ม อำเภอเมืองศรีสะเกษ
จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านโนนแกด

หมู่ที่ 6 ตำบลท่ม อำเภอเมืองศรีสะเกษ
จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านโนนแกด หมู่ที่ 6 หรือหมู่ใกล้เคียง มีผู้สูงอายุเยอะ
ผู้สูงอายุส่วนมากอยู่บ้าน กับลูกหลาน
พอลูกหลานไปทำงานไปเรียนหนังสือ ผู้สูงอายุก็อยู่บ้าน
ทำงานตามวัย เท่าที่ทำได้ ไม่ได้ทำอะไรก็นอนดูทีวีทั้งวัน

สภาผู้นำชุมชนบ้านโนนแกด เลยชวนผู้สูงอายุมารวมกัน
โดยเริ่มจากการบีบ นวด แก้อาการเจ็บปวด ร่างกายป่วยได้ผ่อนคลาย
แล้วสภาผู้นำชุมชนก็ขยายไปสู่คำถามความต้องการผู้สูงอายุ
อยากให้ทำอะไรทำกันบ้าง จะได้ไม่ทิ้งเวลาไปอย่างเปล่าประโยชน์

หลังจากที่ตอนแรกก็มาลูบๆ คลำๆ บีบๆ นวดๆ กันไป เป็นที่ถูกใจผู้สูงวัย
มีเพิ่มเนื้อหา รูปแบบขึ้นมา เช่น รวมกันออกกำลังกายกัน ด้วยโยคะ
ด้วยแอโรบิกทุกเย็น โดยขออนุญาตใช้พื้นที่ใน รพ.สต.บ้านทุ่ม
ซึ่งก็ตรงกับนโยบายเฝ้าระวัง ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอยู่แล้ว

เมื่อออกกำลังกายทุกวันแล้ว ก็เกิดเวทีพบปะพูดคุยกันลึกซึ้งมากขึ้น
ในกลุ่มสภาผู้นำชุมชนบ้านโนนแกด หมู่ที่ 6 น่าจะสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุ
ได้อีก จึงใช้ศาลากลางบ้านทุกวันอังคาร เป็นโรงเรียนผู้สูงวัยใจเกินร้อย
ไม่ต้องใช้ทุนจากใคร หน่วยงานไหนก็ทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้
คนแก่ห่อข้าวมาโรงเรียน มีครู พยาบาลชำนาญการ เกษียณมาเป็นผู้สอน
เนื้อหาที่ธรรมมะผู้สูงวัย ใส่ใจสุขภาพ อาหารปลอดภัย

มีเยาวชนมาสอนเรื่อง การเข้าถึงยุคสมัยด้วย อินเทอร์เน็ต
มือถือง่ายๆ ด้วย ผู้สูงวัยก็มีเวลาในการเรียนรู้ไม่หมด
เรียนครึ่งวันแป๊บเดียวก็เวลาก็ผ่านไปแล้ว ได้ทานข้าวเที่ยงร่วมกัน
เวลาทานข้าวเที่ยงก็ได้เห็นไปถึงความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ เช่น
บางคนก็มีแจ่วปลาร้าทุกครั้ง สภาผู้นำชุมชนก็มาประชุมหาทางช่วย
หาไก่พันธุ์ไข่มาให้เลี้ยง ส่งเสริมกติกาครัวเรือนผู้สูงอายุ
ปลุกผักในครวเรือนไม่ต่ำกว่า 5 ชนิด
บางคนก็แข่งกันในชั้นเรียน เป็น 10 ชนิด

ต่อมาสภาผู้นำชุมชนบ้านโนนแกด หมู่ที่ 6 ก็ได้ผู้สูงอายุ สนับสนุน เป็นฐานช่วยเหลือให้แนวคิดเป็นจริงได้ เช่น อยากรักษาประปาสองระบบ น้ำบาดาลบวกรน้ำจากลำห้วยแฮด เพื่อใช้ในหมู่บ้านเพื่อรดผักสวนครัว ผู้สูงอายุก็ระดมกันจัดผ้าป่าจากลูกหลาน ที่ทำการทำงานตามที่ต่างๆ ได้เงินมาเป็นทุนสร้างประปาได้ ไม่ต้องใช้ทุนจากหน่วยงานไหนเลย

รวมไปถึงร้านค้าชุมชน ที่สภาผู้นำเยาวชน จับคู่กับผู้สูงวัยใจเกินร้อย มานั่งขายสินค้าจากตลาดทั่วไป และสินค้าในชุมชนเอง ลีนปีมีเงินปันผลให้ชุมชนและส่วนบุคคลอีกด้วย

โรงเรียนผู้สูงวัยใจเกินร้อย บ้านโนนแกด หมู่ที่ 6 จึงเป็นเวทีตอบสนอง การแก้ปัญหาชุมชน ได้แทบจะทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการงานบุญ ปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัย ทำงานชุมชนกับผู้สูงอายุ แต่ต่อยอดลงไปหมู่บ้านได้ทุกอย่าง

เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ที่ท่านไปชุดครุมาสวมใส่เสื้อผ้าชาวกาย ลูกหลานก็ชอบ อยากรู้บ้าง ต้องสร้างกิจกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า ลายเสื้อผ้าเพิ่มมาอีก เรียนกันไปเรื่อยๆ เรียนซ้ำๆ ไม่สิ้นสุด คือสโลแกนโรงเรียนสูงวัยใจเกินร้อย บ้านโนนแกด หมู่ที่ 6 ตำบลท่ม อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

สวนผักชุมชน
ปลอดสารพิษ
แก้ปัญหาให้บ้านกุดน้อย

บ้าน , กุดเตาน้อย

5.0 กติกาชุมชน
5.0 กติกาครัวเรือน
4.8 กติกาสุขภาพชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านกุดเตาน้อย หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแก้ง อำเภอแก้งคร้อ
จังหวัดชัยภูมิ

บ้านกุดเก่าน้อย

หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

บ้านกุดเก่าน้อย บ้านนาอยู่ ศาลเจ้าปู่เขาผาแดง ปราชญ์วิถีภูมิปัญญา แหล่งหล้าฝึกสร้างงาน มีลูกบ้าน 94 ครอบครัวที่กั้นดาร อดีตมีชื่อเสียงผู้ร้ายอ้ายโจรพอสสมควร เป็นชุมชนที่อยู่ติดกลุ่มเทือกเขา ชัยภูมิ คือภูโค้ง ภูแลนคา ภูเขี้ยว โคงภูที่เป็นฉากหลังหมู่บ้านมีชื่อว่า ภูผาแดง และภูผาดำ วันเพ็ญ 15 ค่ำเดือน 5 ทุกปี จะมีการร่วมบวงสรวงศาลเจ้าปู่ผาแดง

บ้านกุดเก่าน้อย มีชีวิตแร้นแค้น ลำบากดิ้นรนหาอยู่หากินจากการทำนา เมื่อสิ้นฤดูกาลทำนาก็ไปรับจ้างตัดอ้อยต่างพื้นที่ไกลบ้านร้านถิ่น ปัจจุบันนี้ใคร่ไม่มีใครไปแล้ว เพราะว่าหลังจากเกี่ยวข้าว คนแก่คนเฒ่า ผู้นำครอบครัว ต่างมาทำสวนผักปลอดสารพิษ ที่ป่าช้าสาธารณะเก่าแก่ของชุมชน

เดิมพื้นที่แปลงผักเกษตรปลอดสารพิษ เป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า เป็นที่ทิ้งขยะที่ผู้คนสัญจรไปมาระหว่าง อำเภอแก้งคร้อ และอำเภอบ้านแท่น เป็นปัญหาใหญ่ของชุมชนที่มีขยะเกลื่อนกลาด ที่ชุมชนตนเองไม่ได้สร้าง

เมื่อได้ไปศึกษาดูงานกับ สสส. สำนัก 6 แล้วสะท้อนปัญหาชุมชนตนเอง ให้กับพี่เลี้ยงฟัง พี่เลี้ยงได้แสดงความเห็นอกเห็นใจ แก้ปัญหาขยะในป่าช้าเก่าไม่ได้ก็ให้แก้ปัญหาอย่างอื่นไปก่อน แต่สภาผู้นำชุมชนบ้านกุดเก่าน้อย ขอแก้ปัญหাপ่าช้าปลอดขยะนี้ ให้ได้เสียก่อน แม้จะลำบากมากถึงมากที่สุดขนาดไหนก็ไม่ท้อถอย

สภาผู้นำชุมชนบ้านกุดเก่าน้อย ประชุมระดมความคิดเห็นว่าจะแก้ปัญหaxyจากชุมชนอื่นที่มาทิ้งในที่สาธารณะป่าช้าเก่าได้อย่างไร จนสภาผู้นำชุมชนได้แนวคิดว่า ถ้าจัดสรรที่ดินป่าช้า 48 ไร่ ให้กับชาวบ้านมาปลูกผักปลอดสารพิษคือการแก้ปัญห เพราะว่ามีแปลงผัก คนชุมชนอื่นก็เห็นว่าเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ก็ไม่กล้ามาทิ้ง มีการทำแผนใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าช้าออกมา มีกฎระเบียบชัดเจน เป็นแปลงผักปลอดสาร 40 ไร่ เหลือพื้นที่เป็นป่าชุมชน 8 ไร่

เริ่มจากระดมแรงงานชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มที่สมัครใจ มาช่วยกันตาก ถางป่า ให้โล่งเตียน ช่วยกันลงแรงลงขันหาอาหาร น้ำดื่ม ทำด้วยกัน เหนื่อยด้วยกัน กว่าสัปดาห์ ขออนุมัติงบกำไรจัดสรร กองทุนหมู่บ้าน 3 หมื่นบาทจ้างรถไถมาปรับที่และไถดินให้พร้อมเพาะปลูก ซึ่งตอนนั้นเริ่มทำ 36 ไร่ก่อน

“ตามกำลัง ความต้องการและความจำเป็น”

จากนั้นทุกคนเห็นตรงกันว่า ควรมีที่หลบแดด หลบฝน และเป็นจุดศูนย์รวมทำกิจกรรม จึงได้ระดมทุนทั้งเงิน สิ่งของ มาสร้าง ศาลาร่วมใจคนบ้านกุดเก่าน้อยขึ้น เมื่อพื้นที่พร้อม มีหลายคนที่รอดูท่าที สนใจเข้าร่วมด้วย ทีมสภาผู้นำก็ใจกว้าง พร้อมเปิดรับมาทำด้วยกัน รวมเป็น 52 คน และได้ปรับพื้นที่เพิ่ม วัตถุประสงค์และจัดสรรแปลง เป็นส่วนถนน ส่วนกลาง ส่วนแหล่งน้ำ และส่วนแปลงผักแปลงละประมาณ 1 งาน แล้วให้จับฉลากแบ่งแปลงกัน พร้อมกับคัดเลือกประธาน และกรรมการกลุ่มแปลงผักอินทรีย์ ทั้งหมด 8 คน

ก่อนลงมือปลูก ได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลง กติกากลุ่มร่วมกัน ได้แก่ ทุกคนต้องปลูกผักอินทรีย์ ร่วมกิจกรรมกลุ่มทุกครั้ง และกำหนดอัตราค่าน้ำค่าแปลงผักเป็นเงินทุนกลาง ซึ่งระหว่างนั้น ส.อบต. ก็ได้นำแผนชุมชนไปเสนอบรรจุเป็นแผนสนับสนุน ทำระบบน้ำ ให้กับกลุ่ม และได้รับการสนับสนุนงบประมาณ 5 แสนบาท จาก อบต.

ทุกงานที่ทำไม่ได้ราบรื่น และมีปัญหา มีอุปสรรคให้ต้องแก้ จากความเป็นมือใหม่ในการปลูกผักเป็นแปลง ปลูกจำนวนมาก หลายคนปลูกแล้วผักไม่งอกงาม ผักเน่าเสียหาย เป็นโรคระบาดมีแมลง มากัดกินผักจึงปรึกษาหารือกันที่มผู้นำชุมชนไปประสานขอความรู้ และแนวทางแก้ปัญหาจาก พัฒนาที่ดิน และหน่วยงานเกษตร จึงได้รับการฝึกอบรมเรื่อง ดินและการจัดการดิน การปลูกผัก การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก สารไล่แมลง การจัดการแปลง โรค แสง ลม และได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์มาด้วย มีการจัดตั้งธนาคารปุ๋ยหมัก น้ำหมัก ทำด้วยกันแบ่งกันใช้ ทำให้ทุกคนเริ่มปลูกได้ผล ได้กิน ได้แบ่งกัน ได้ขาย

ปีต่อมาสมาชิกได้ขอเข้าร่วมมากขึ้น รวมแล้วเป็นจำนวน 77 ครัวเรือน
ในนี้เป็นการต่อยอดไปถึง ครัวเรือนครัวเรือนยากจนไม่มี ที่นา ที่ไร่
ไม่มีที่ทำกินอีก 11 ครัวเรือน เป็นการแก้ปัญหาความยากจน
ของคนในชุมชนกันเอง แปลงผักปลอดสารพิษ มีกรรมการดูแล
ความเรียบร้อย มีแผนการปลูกผัก พืชสวน ที่ไม่เหมือนกัน
มีหลากหลายชนิด เพื่อไม่ให้พ่อค้าแม่ค้าได้เข้ามาซื้อหาครบ
จบผักพืช ทุกชนิด ในสวนผักอินทรีย์บ้านกุดเก่าน้อย
มีพ่อค้าตลาดนัด เข้า เย็น ในอำเภอแก้งคร้อ
มารับซื้อถึงแปลงผักชุมชน
ทำให้มีรายได้จากสวนผักตลอดปี

จากความตั้งใจเดิมที่ต้องการกำจัดขยะในป่าช้า ชุมชนก็สำเร็จตั้งใจหวัง
มีดัชนีชีวิตที่เป็นรูปธรรมคือ บ้านกุดเก่าน้อยเป็นหมู่บ้านเดียว
ในตำบลบ้านแก้ง ที่นำถังขยะส่งคือองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง
ชุมชนยังได้กำไรแก้ปัญหาความยากจน 11 ครอบครัว ที่ไม่มีที่ทำกิน
ได้มีกิน พอได้ใช้เงิน จีบจ่ายใช้สอย จากที่มีพื้นที่ทำสวนผักปลอดสารพิษ
เรียกว่าเศรษฐกิจดีขึ้นทุกครัวเรือน แต่สิ่งที่เป็นปรากฏการณ์
ที่ทำให้สภาผู้นำชุมชนกุดเก่าน้อยภาคภูมิใจที่สุด
คือคนในชุมชนไม่ต้องอพยพแรงงานไปตัดอ้อยเหมือนอดีต
หลังจากทำมาแล้วชุมชนจะมีคนมารับไปตัดอ้อยต่างถิ่น
ปัจจุบันไม่มีใครทิ้งครัวเรือนไปตัดอ้อยแล้ว พ่อแม่ลูกได้อยู่ร่วมกัน
สร้างสรรค์ครัวเรือนให้อบอุ่น เป็นฐานชุมชนน่าอยู่อีกฐาน

ปัจจุบันสมาชิกแปลงผักปลอดสารพิษ ของบ้านกุดเก่าน้อย
มีแนวคิดลดสารเคมี จากแปลงผักปลอดสารพิษ สู่การทำนาอินทรีย์
ไม่เผาฟางหลังจากเก็บเกี่ยว ไถกลบซังเข้า ลด ละ เลิกปุ๋ยเคมี
ยาฆ่าหญ้า ในหมู่บ้านอีกด้วย

ชุมชนบ้านกุดเก่าน้อย

จึงน่าอยู่ที่สุดในย่านเทือกเขาเจ้าปู่ภูผาแดงนี้

สปีริต
ชุมชน

บ้าน หนองโพ

5.0 กติกาชุมชน
5.0 กติการื้อฟื้น
5.0 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านหนองโพ หมู่ที่ 5 ตำบลเวียงนาง อำเภอเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม

บ้านหนองโพด

ตำบลแวงนาง อำเภอเมืองมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคาม

โครงการชุมชนนำอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คัดเลือกหมู่บ้านนำอยู่ 30 หมู่บ้าน ทั่วอีสาน

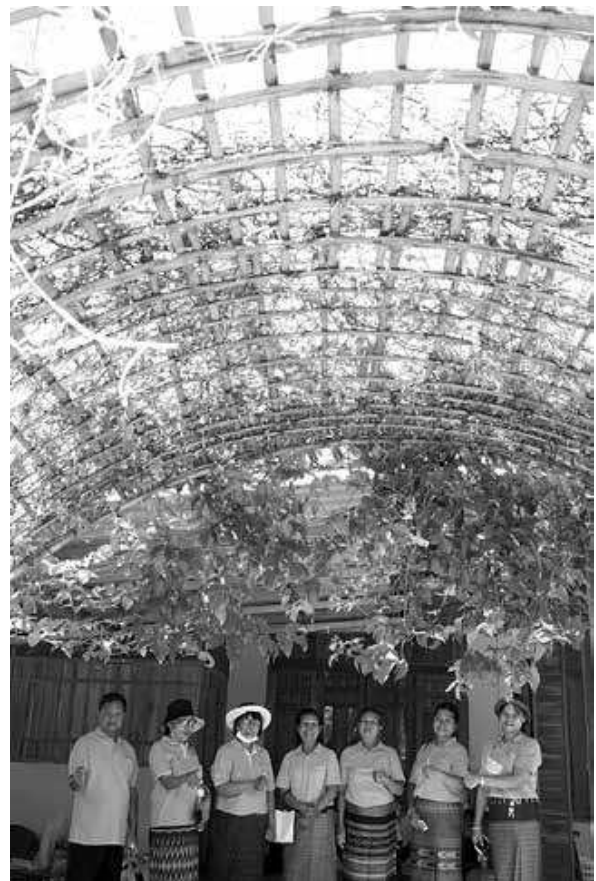
การลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้านทำอย่างไรจะให้เห็นสปิริตชุมชน

การลงหมู่บ้าน จึงเริ่มก่อนดวงอาทิตย์ส่องแสง แบบไม่มีกำหนดการ
อย่างน้อย 05.00 น. จะถึงหมู่บ้าน สำรวจทุกซอย ทะลุออกไปหมู่บ้าน
ข้างเคียงเลียบบเคียงถามความเห็นต่อหมู่บ้านเป้าหมาย แล้วค่อยย้อนกลับ
มาลงลึก คือตาดู หูฟัง จมูกสัมผัสกลิ่น จิตสัมผัสวิญญาณความรู้สึก
ที่มีต่อหมู่บ้านนั้น หลังจากนั้น เดิน เดิน เดิน ถ่ายภาพ แลกเปลี่ยน
แว่นำหัวหม้วนไปกับทุกคน ที่พบระหว่างตรอกซอกซอย
ทุกพื้นที่จะพูดทำนองว่า สสส.ไม่ให้ปลุกผักชีโรยหน้าเลย

การที่ได้เห็นคือภาพจำเบื้องต้นแรก การได้ฟังคือแนวคิดวิเคราะห์ชุมชน
ต่อมา บางหมู่บ้านครึ่งวันก็จบ บางหมู่บ้านใช้เวลาวันครึ่ง
ภาพโดดเด่นชุมชนถึงจะฉายภาพออกมาได้

หมู่บ้านนำอยู่บ้านหนองโพด ตำบลแวงนาง อำเภอเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม เห็นสปิริตชุมชนนำอยู่เกินร้อย ฉายออกมาตั้งแต่
ปากทางเข้าหมู่บ้าน ป้ายใหญ่โตอลังการ ภูมิทัศน์จัดพื้นที่ได้อย่างมีศิลปะ
เข้าหลักการประเภทการจัดวางศิลปะโดยชุมชน เพื่อชุมชน

เข้าไปในหมู่บ้านได้เห็นคนป่วยระยะ
พื้นตัวหลังจากผ่าตัดเข่า เดินยังต้อง
มีตัวช่วย แต่ออกมาทำความสะอาด
หน้าบ้านให้สะอาดน่ามอง เห็นคุณยาย
อายุ 80 กว่า ค่อยๆ เก็บเศษใบไม้ดอกไม้
ที่หล่น นำไปลงถังปุ๋ยหมัก เห็นคนที่ไม่ได้
เป็นสภาผู้นำชุมชน เปลี่ยนแปลง
ครัวเรือนตนเองได้ดีเท่าครัวเรือนต้นแบบ
ของสภาผู้นำชุมชน

ภาพคนเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย มีอุปกรณ์ครอบปากวัวควาย
เพื่อกันวัวควาย กินผักสวนครัวรั้วกินได้ของชุมชน ถึงที่นาที่เลี้ยงวัว
ควายค้อยปลดอุปกรณ์ครอบปากวัวควายออก

เห็นชุมชนแก้ปัญหาหน้าเสียดด้วยธนาคารน้ำใต้ดิน ทุกมุมในหมู่บ้าน
ซึ่งกว่าจะแก้ปัญหาตรงนี้ได้ใช้ระยะเวลานานมาก เดิมนั้นทางน้ำเสียด
ของหมู่บ้านไหลลงไปทางเดียว ทำให้ปลายทางน้ำเสียดเน่าเหม็น
จนเจ้าของที่รับน้ำเน่าขังทนไม่ได้ อดทางน้ำจนหมู่บ้านน้ำเสียด
ไม่มีทางระบาย จึงเกิดพื้นที่ชุมชน เน่า เอะอะแฉะ น้ำเสียดท่วมขัง
เป็นพระราชวังลูกน้ำยุ่งลาย

สภาผู้นำชุมชนจึงใช้วิธีเก็บน้ำเสียลงธนาคารใต้ดิน กระจายไปแต่ละจุด
ในหมู่บ้าน เมื่อคนในหมู่บ้านเห็นว่า แก้ปัญหาได้จริง
ก็เลยสละพื้นที่ตนเอง หน้าบ้านข้าง ซ่างร้วบ้าน ในสวนข้าง
มีตั้งแต่ยาว 1 เมตร ถึง ยาว 20 เมตรก็มี เพื่อทำบ่อ
เก็บกักน้ำเสียไว้ที่ธนาคารน้ำเสียใต้ดิน

มีสปิริตคุณยายที่เสียสละที่ดินตามสี่แยกหมู่บ้านให้กว้างขึ้น
มุมกว้างเห็นไกล ลดอุบัติเหตุให้ลูกหลานในชุมชน กว่าหมู่บ้านจะมีสปิริต
ร่วมใจกันหมดหมู่บ้าน จิตสำนึกสาธารณะต้องเต็มร้อย
วิสัยทัศน์เป้าหมายต้องมีส่วนร่วมทั้งชุมชน ที่สำคัญต้องเคารพ
กรอบวินัยชุมชน จนแสดงออกมาให้เป็นกิจวัตรประจำวันได้
สภาผู้นำชุมชนต่างช่วยกันทำงาน อย่างอดทน มีความเพียร ไม่ถ้อถอย

โดดเด่นที่สุดของบ้านหนองโพดคือ มีน้กออกแบบชุมชน สร้างแลนด์มาร์ค
ให้หมู่บ้านจนเกิดภาพจำ การสร้างพื้นที่ให้มีสัญลักษณ์ได้
เป็นสิ่งที่ยากมาก ประเทศหรือเมืองหลวงที่ติดระดับโลก
จึงต้องมีน้กออกแบบเมือง เช่น หอเอนปิซาฝรั่งเศส
ประตูชัยที่ประเทศไทย ปราสาทนครวัดนครธมกัมพูชา วัดพระแก้ว
กรุงเทพมหานคร สิ่งก่อสร้างเรานี้เป็นสัญลักษณ์ของประเทศนั้นๆ
แค่เห็น คนรู้ คือที่ไหน ถิ่นใคร
ภาพจำเหล่านี้จึงเป็นการสร้างมูลค่ามหาศาล ประเมินค่าไม่ได้

บ้านหนองโพด มีนักออกแบบชุมชน สร้างพื้นที่ด้วยศิลปะการจัดวาง ที่ทางเข้าหมู่บ้านมีชื่อหมู่บ้านหนองโพดน่าอยู่ ใหญ่โต ประสบผลสำเร็จ เกินงบประมาณ ในวัดยังจัดสรรค้พื้นที่ภายในวัดด้วยงานศิลปะการจัดวาง ได้อย่างลงตัว ทั้งแปลงสาธิตการปลูกผักพืชสวน เวทีการแสดงออก ของเด็กเยาวชน ที่ปั่นจักรยาน วิ่งไล่หยอกกัน สร้างการเรียนรู้ อารมณ์ สังคม ที่เป็นพัฒนาการวัยทองคำที่แสนมีคุณค่ากับเด็กๆ ในหมู่บ้าน

การผสมผสานนักออกแบบชุมชน กับ นักสร้างคนในชุมชน ให้มีสปิริต เพื่อหมู่บ้านตนเอง เป็นเรื่องที่ยากมาก แต่บ้านหนองโพด สร้างได้อย่างลงตัว มีพลังชุมชนที่จะก้าวไปได้อีกหลายมิติ ในเป้าหมาย ของคำว่า ชุมชนน่าอยู่

หมู่บ้านน่าอยู่ จึงไม่ได้วัดกันแค่ ปลอดภัยะ
ปลอดภัยงานบุญงานศพ ปลอดภัยเคมี รักษาวัฒนธรรมอันดี

แต่หมายถึง คนในชุมชนเข้าถึงหัวใจตนเอง ที่แสดงออกมาอย่างมีสปิริต ทุกมิติที่ของคำว่าชุมชนน่าอยู่ บ้านหนองโพดแม้จะเต็มร้อยแล้ว แต่ชุมชนนี้ ยังมีพลังสปิริตเหลือเพื่อ รอวันระเบิดออกมา ตั้งภูเขาไฟ ที่ยังไม่มอดดับ

นาปลอดสารเคมี
100%
ที่บ้านหนองผือ

บ้าน หนองผอ

5.0 กติกาชุมชน
4.5 กติกาครัวเรือน
4.8 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านหนองผอ หมู่ที่ 13 ตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด
จังหวัดร้อยเอ็ด

บ้านหนองผือ

ตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด

จังหวัดร้อยเอ็ด

เป็นหมู่บ้านที่กล้าบอกสังคมเต็มปากว่า เป็นหมู่บ้านทำนาอินทรีย์
ปลอดสารเคมี ร้อยเปอร์เซ็นต์

ทุ่งนาหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านไม่เผาตอฟางข้าว ไถกลบ
แล้วหว่านถั่วพราง ปอเทือง เพื่อไถกลบอีกที หลังจากนั้นปุ๋ยจากคอก ควาย วัว
หมู ชีไก่อ ในหมู่บ้านก็จะถูกนำไปใส่ตามทุ่งนา ทั้งหมู่บ้าน

เดิมนั้นชุมชนบ้านหนองผือ เห็นควาย วัว ตายหลังจากกินหญ้าที่ชาวบ้าน
ใช้ยามาหญ้าใหม่ๆ สัตว์แพทย์มาตรวจหาสาเหตุการตาย
พบว่าสารเคมีในเลือดมากจนเป็นเหตุให้ควาย วัวตาย ตรวจสารเคมีตกค้าง
ในเม็ดเลือดคนในหมู่บ้าน มีสารเคมีตกค้างในร่างกายทุกคน

รวมไปถึง อาหาร ที่หาได้ตามทุ่ง ตามหนอง ลำห้วย หายากขึ้น ต้องจ่ายเงิน
ซื้ออาหารกินตลอด ทำให้ชุมชนเห็นผลกระทบต่อวิถีหาอยู่หากินในชุมชน จึงได้
เข้าร่วมโครงการชุมชนนำอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยได้ไปดูงานที่บ้านสำโรง
ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ แล้วกลับมาเล่าให้ชุมชนฟัง
และรับสมัครคนมาทำงาน เพื่อหมู่บ้าน ในนามสภาผู้นำชุมชนบ้านหนองผือ

การเปลี่ยนแปลงชุมชนเริ่มจากสภาผู้นำชุมชน ร่วมกันทำนาอินทรีย์ ทำสวน
พืชผักสวนครัว ควบคู่ไปกับการทำงานชุมชนปลอดขยะ ปลอดเหล้าในงานศพ

ปีแรกสภาผู้นำชุมชนครัวเรือนที่ทำนาอินทรีย์อยู่แล้ว 8 รายได้เชิญชวนครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมทำนาอินทรีย์ได้สมาชิก จำนวน 25 ครัวเรือน มีกติการ่วมกันในการขับเคลื่อนงานดังนี้ 1) ทำนาอินทรีย์ 2 ไร่ต่อครัวเรือน 2) ห้ามใช้ยาฆ่าหญ้าทุกชนิด 3) ห้ามใช้ยาฆ่าแมลง 4) ห้ามใช้ปุ๋ยเคมี โดยมีสภาผู้นำชุมชนเป็นผู้สนับสนุนในการขับเคลื่อนกิจกรรมตั้งเกณฑ์การประเมินตามกติกากการติดตามเก็บข้อมูลและสังเกตพฤติกรรม

รวมทั้งสภาผู้นำชุมชนได้ประสานไปยังศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้กลุ่มสมัครเข้าร่วมรับการประเมินมาตรฐานข้าวปลอดภัย (GAP) จากกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลการประเมินในปีที่ 1 พบว่า จาก 25 ครัวเรือนผ่านเกณฑ์ GAP 25 ครัวเรือน ซึ่งใน 25 ครัวเรือนที่ผ่านเกณฑ์ GAP ต่อมาสภาผู้นำชุมชนได้นำมาเป็นบุคคลต้นแบบในการทำงานนาอินทรีย์ และจากการดำเนินงานในปีที่ 1 พบว่าการหาสิ่งทดแทนปุ๋ยเคมียังต้องมีการพูดคุย เพื่อจะได้ให้ครัวเรือนอื่นๆ มีปุ๋ยชีวภาพใช้ในชุมชน รวมทั้งการที่ผลผลิตข้าวในปีที่ 1 ได้น้อย และสภาพดินปลูกข้าวยังต้องหาวิธีการปรับปรุงบำรุงดิน

ปี 2 มีการขยายการทำนาอินทรีย์เพิ่มขึ้นจากเดิมให้ครบทุกครัวเรือน โดยการเชิญชวนครัวเรือนที่สมัครใจทำงานอินทรีย์ โดยใช้กติการ่วมกันคือ

- 1) ทำนาอินทรีย์ 5 ไร่ต่อครัวเรือน 2) ห้ามใช้ยาฆ่าหญ้าทุกชนิด
- 3) ห้ามใช้ยาฆ่าแมลง 4) ห้ามใช้ปุ๋ยเคมี มีการจัดตั้งโรงปุ๋ยชุมชน จำนวน 1 โรงปุ๋ย

เพื่อแก้ไขปัญหาการหาสิ่งทดแทนปุ๋ยเคมี มีการเพิ่มเติมความรู้ให้เกษตรกร
ในเรื่องการปรับปรุงดิน การบำรุงดิน โดยเชิญนักวิชาการการเกษตร
ของอำเภอมาให้ความรู้เกษตรกร และสภาผู้นำชุมชนได้ประสานไปศูนย์เมล็ดพันธุ์
ข้าวร้อยเอ็ด เพื่อขอรับการประเมินมาตรฐานข้าวอินทรีย์ ให้คร้วเรือนที่ผ่านเกณฑ์
มาตรฐานข้าวปลอดภัย (GAP) และขอรับการประเมินมาตรฐานข้าวปลอดภัย
(GAP) ให้กับเกษตรกรรายใหม่จนได้รับการรับรองมาตรฐานข้าวปลอดภัย (GAP)
และมาตรฐานข้าวอินทรีย์ที่ (T1) จากกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปี 3 มีการขยายการทำนาอินทรีย์ให้ครบคร้วเรือนและเต็มพื้นที่ร้อยละ 100
โดยใช้กติกาในปีที่ 2 ในการขับเคลื่อนงาน ซึ่งสภาผู้นำชุมชนในปีที่ 3 นี้
ได้ประสานขอรับการประเมินมาตรฐานความปลอดภัย (GAP) ส่วนการขอรับ
การประเมินข้าวอินทรีย์ (T1) กลุ่มการทำนาอินทรีย์เป็นผู้ดำเนินการเอง
ซึ่งมีระบบตรวจสอบภายในของกลุ่มเอง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากศูนย์เมล็ดพันธุ์

ข้าวร้อยเอ็ด ด้านวิชาการต่างๆ ผลการประเมิน คือ ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ข้าวปลอดภัย (GAP) จำนวน 1 กลุ่ม ผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้าวอินทรีย์ (T1) จำนวน 1 กลุ่ม และผ่านเกณฑ์มาตรฐาน Organic Thailand จำนวน 1 กลุ่ม ซึ่งในปีที่ 3 จะสังเกตได้ว่าการดำเนินงานเป็นลักษณะการดำเนินงานภายใต้ การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เอง โดยสภาผู้นำชุมชนเป็นเพียงผู้สนับสนุน ในการขับเคลื่อนงาน เช่น การจัดทำเอกสาร การรวมการติดตามประเมินผล

เมื่อทำจนได้ข้อมูลคืนชุมชน มีหมู่บ้านข้างเคียงมาสองกบ เขียด หาอาหารตามทุ่งนาบ้านหนองผือมากขึ้น เมื่อถามว่าทำไมมาหาสองกบเขียดแถวบ้านหนองผือ ทุกคนจะบอกว่ามีกบเขียดมาก หาง่ายไม่อดอยาก ทำให้ชาวบ้านมั่นใจมากขึ้น ทั้งจากข้อมูลที่เก็บเอง และจากปากชุมชนอื่น

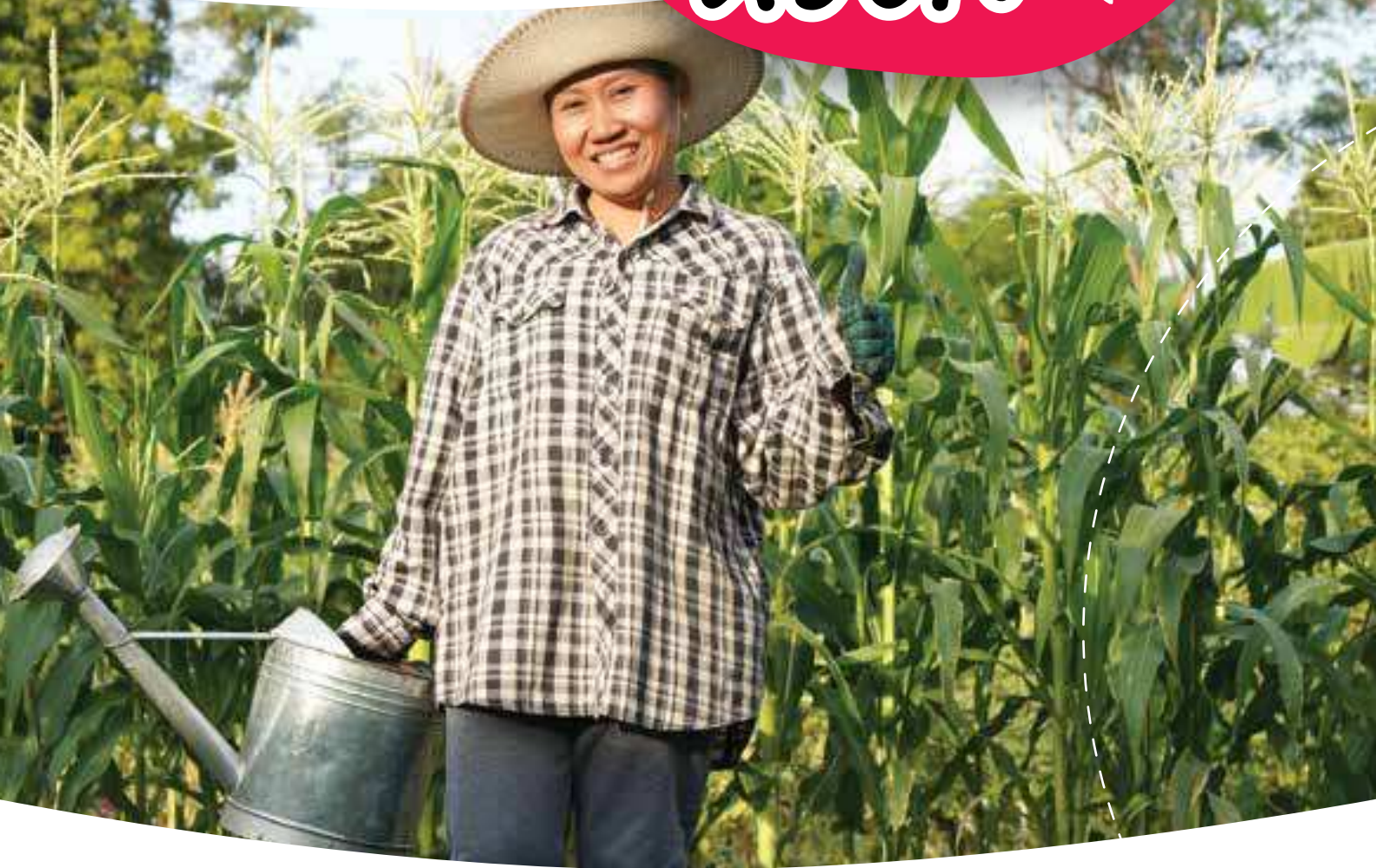
จนต่อมาข้าวในหมู่บ้านหนองผือได้ตรารับประกันข้าวอินทรีย์ปลอดภัย จากหน่วยงานรัฐ ที่จะออกใบรับรองทุกสามปี ทำให้ชุมชนภาคภูมิใจ ที่มีหน่วยงานรัฐมารับรอง รับประกันราคาข้าว ที่สูงกว่าข้าวทั่วไปกิโลละ 2 บาท

เด็กหญิงออมสินหลานผู้ใหญ่บ้าน หรืออีกตำแหน่งหนึ่งคือ ประธานสภาผู้นำชุมชน บ้านหนองผือ พาเดินไปถ่ายรูปกองฟาง ฟ่อนข้าวปลอดภัยพิช 100% ถ่ายสวนผักอินทรีย์ เด็กหญิงออมสิน บอกว่าไม่กลัว ข้าวปลอดภัยเพราะใส่ซีไค ซีหมู ซีไปกลางทุ่งนา ซีวัว ซีควาย ก็ใส่มาได้เหมือนกัน

หมู่บ้านที่สะอาดปราศจากขยะ ทุ่งนาปราศจากสารเคมี 100% หมู่บ้านเล็กๆ ไม่ถึงร้อยหลังคาเรือนนี้ ทำให้สังคมประเทศชาติเราน่าอยู่ที่สุด

ลิม 200 ปี
หมู่บ้าน
ปลอดสารเคมี 100%

บ้าน หัวดง

5.0 กติกาชุมชน
4.8 กติกาครัวเรือน
4.8 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนนำอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านหัวดง หมู่ที่ 4 ตำบลเคิ่งใหญ่ อำเภอหัวตะพาน
จังหวัดอำนาจเจริญ

บ้านห้วยดง

ตำบลเค็งใหญ่ อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

เป็นหมู่บ้านที่มีอายุสองร้อยกว่าปี มีประวัติศาสตร์ร่วมกับ
พระวอพระตา ผู้ที่พาลูกหลานมาสร้างบ้านแปงเมืองอุบลราชธานี

ในวัดบ้านห้วยดง มีสิมบกที่มีการปฏิสังขรณ์ เมื่อปีพุทธศักราช 2467
เป็นจำนวนเงิน 200 บาท สิมด้านหน้ามีรูปจิตรกรรมฝาผนัง
ที่วาดโดยช่างพื้นบ้าน ที่เล่าเรื่องนรกฝั่งซ้ายมือ สวรรค์ฝั่งขวามือ
เมื่อหันหน้าเข้าไปทางสิม

อยากตกนรกเลือกทางซ้าย อยากขึ้นสวรรค์เลือกทางขวา
ซ้ายหรือขวา เลือกตัวเอง

เช่นเดียวกับคนในชุมชนบ้านห้วยดงในปัจจุบัน จะเลือกตายผ่อนส่ง
หรือเลือกที่จะใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี ชุมชนได้เลือกแล้ว

บ้านหัวดง มีอาชีพทำนา เดิมนั้นก็ทำการเกษตรตามที่พ่อแม่พาทำ คือพออยู่พอกิน ใช้ควายไถนา เอาขี้ควายมาเป็นปุ๋ย เมื่อถึงยุคที่ชาวนาปลูกข้าวเป็นสินค้า ราคาต้องขายได้ดี ปุ๋ยเคมี ยาเคมีฆ่าหญ้า ก็ระดมใช้กันทั้งหมู่บ้าน กบ เขียด ปู ปลา กุ้ง หอย ที่เคยหากินแบบไม่อดยากก็หาย มีการตรวจพบสารเคมีในเม็ดเลือด สะสมมากขึ้น มีตัวอย่างการเสียชีวิต ของวัวควาย คน นั่นคือชุดข้อมูลที่ทำให้สภาผู้นำชุมชนบ้านหัวดง นำมาวิเคราะห์ แล้วคืนข้อมูลให้ชุมชนได้รับทราบ

ผู้ที่จะเป็นสภาผู้นำชุมชน มีกติกาหลายข้อ เช่น ปลอดอบายมุข คิดเป็น ทำให้เห็น เป็นตัวอย่างให้ดู คู่กับ ประชุมแลกเปลี่ยน อย่างพร้อมเพียง สภาผู้นำทั้งหลายจึงเริ่มลงมือทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งสวนผักปลอดสาร ทำนาข้าวปลอดสาร ให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนหัวดง

ปีแรกๆนั้น ผลผลิตแทบไม่ได้อะไร ล้มลุกคลุกคลาน แต่ก็ไม่ใช่เปล่าเท่าใด เพราะมีสิ่งที่ได้ เช่นได้ฟางข้าว ได้ตอฟาง เพราะไม่ได้เผาฟาง แต่ใช้วิธีการไถกลบ ตามด้วยการปลูกปุ๋ยพืชสด เช่นปอเทือง ถั่วพริ้ว เพื่อปรับสภาพดิน ตามด้วยปุ๋ยหมักชีวภาพ ที่สะสมมาจากขยะเปียก ในครัวเรือน ขยะเปียกจากงานศพ งานบุญต่างๆ ในชุมชน นับเป็นการจัดการขยะที่ต้นทางอย่างมีประโยชน์ นั้นหมายความว่า ชุมชนได้รูปแบบการจัดการขยะอย่างถูกวิธีแล้ว

เมื่อสภาผู้นำชุมชนได้ทดลองทำกับมือตนเอง ก็เป็นข้อมูลที่ดีที่จะคืนให้ชุมชน ได้เห็นผลดีผลเสีย ปีต่อมามีชาวบ้านที่เห็นด้วย เริ่มแบ่งที่นาทดลองทำนาปลอดสารเคมี เมื่อมีเพื่อนบ้านที่ทำนาอินทรีย์แบบเดียวกันมากขึ้น ก็เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันกว้างขวาง

บวกกับมีเวทีให้สภาผู้นำชุมชน ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดูงานพื้นที่ต่างๆ ทำให้ได้เห็นจุดเด่น เป็นกำลังใจ ให้ฮึดไม่ท้อต่อสู้ไม่ถอย รางวัลที่ได้รับได้เห็น เป็นความสุขร่วมกันในวันที่สภาผู้นำชุมชนได้เห็น พื้นที่เริ่มมีกบ มีเขียด มีกุง หอย ปู ปลา กลับมา ตรวจสอบสารพิษตกค้างก็น้อยลง หรือจนแทบไม่มี ข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่สภาผู้นำชุมชนกับสมาชิกที่บุกเบิกได้นำมาคืนให้ชุมชนเห็น ทำให้หมู่บ้านหัวดวงได้หันมาทำเกษตรอินทรีย์ปลอดสารเคมีทุกหลังคาเรือน

มีการออกกติกาชุมชน เพื่อไม่ให้มีการใช้ยาฆ่าหญ้า ถ้าเห็นพื้นหญ้า
นาไหม้จากการใช้สารเคมีฆ่าหญ้า ปรับกันที่ 5000 บาท
จนปัจจุบันไม่มีคนในชุมชนใช้สารเคมี เพราะเคารพกติกาที่ส่วนหนึ่ง
เห็นโทษพิษภัยสารเคมีอีกส่วนหนึ่ง และยอมรับว่าโทษปรับสูงมาก
ส่วนหนึ่ง แต่ส่วนที่สำคัญคือสภาผู้นำชุมชน เข้าไปทำความเข้าใจ
ไปตักเตือน ชี้ให้เห็นตัวอย่างจากตนเองที่ได้ลงมือทำ
แล้วได้ผลดีกว่าชุมชนจะเห็นด้วยใช้เวลา 2-3 ปี

ลิมเก่าที่ชุมชนรักษา หวงแหนมานับได้ 200 กว่าปี
เป็นสถานที่สืบทอดคำสอนสืบสานประเพณีที่ดั่งาม
ทำให้ชุมชนบ้านหัวดงน่าอยู่ สมตั้งใจบรรพบุรุษที่แปลง
สร้างบ้านเมืองมา การที่ชาวบ้านหัวดงเกษตรปลอดสารเคมี
ร้อยเปอร์เซ็นต์ หมู่บ้านก็เป็นดังสวรรค์ ไม่ต้องตกนรกจากพิษภัย
สารเคมี นี่เป็นการเลือกสิ่งแวดล้อมที่ดีจากคนในชุมชนเอง

อนาคตเราอาจได้เห็นความฝันของสภาผู้นำชุมชน
บ้านหัวดงที่กำลังผลักดัน ขยายแนวคิดไประดับตำบลคงเคิ่งใหญ่
ให้ปลอดสารเคมี 100%

วันที่รอคอยมาถึงเมื่อใด เราก็จะได้เห็นตำบลต้นแบบน่าอยู่
แห่งแรกของประเทศเราก็อาจเป็นได้

หมู่บ้าน
สัมผักระเลี่ยน
หน้าอยู่

บ้านจิก

5.0 กติกาชุมชน
4.8 กติกาครัวเรือน
4.8 กติกาสภาชุมชน

30 ชุมชนน่าอยู่
หมู่บ้านอีสาน

- ▶ บ้านจิก หมู่ที่ 2 ตำบลกุศกร อำเภอตระการพืชผล
จังหวัดอุบลราชธานี

บ้านจิก

ตำบลกุศกร อำเภอตระการพืชผล

จังหวัดอุบลราชธานี

อากาศเย็น ในเวลาดีสีกว่าคนสวนคาดไฟฉายบนหัว
ส่องแสงสว่างเพื่อเด็ดยอดผักเสี้ยนใส่ตะกร้า
ผักเสี้ยนถูกเด็ดที่ละยอดจากมิดถึงเข้าเจ็ดโมง แปดโมง
ผักเสี้ยนที่ถูกเด็ดไป ก็จะถูกนำไปแปรรูปเป็นส้มผักเสี้ยน

เช้าอีกวันผักเลียนดอง รสชาติกำลังพอดีกินได้แล้ว
ถูกนำออกไปขายต่างหมู่บ้าน บางทีก็ไปขายถึงตัวอำเภอตระการพืชผล

ส้มผักเลียนบ้านจิก นำรายได้เข้ามาถึงชุมชนไม่ต่ำกว่า
วันละ 3,000 บาท

ก่อนเป็นส้มผักเลียน ผักเลียนพันธุ์พืชบ้าน จะถูกปลูกในสวน
ของคนในชุมชน เมื่อความต้องการมากขึ้น
สภาผู้นำชุมชนคนที่ปลูกผักเลียน ได้รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มส้มผักเลียน
มีการแบ่งพันธุ์พื้นบ้านกัน สลับกันคั้นส้มผักเลียน
เพื่อประโยชน์ไม่ให้ส้มผักล้นตลาด ไม่ให้มีสินค้าเหลือเททิ้ง
มีการฝากฝังช่วยกันขุดดินทำแปลง ช่วยกันรดน้ำเข้าเย็น
ช่วยกันดูแลไม่ถึง 50 วันก็เด็ดยอดผักเลียนได้

เมื่อผักเลียนถูกเก็บมาแล้ว ผักเลียนจะถูกนำมาล้างน้ำสะอาด 3 ครั้ง
แล้วโรยเกลือสินเธาว์จากบ้านนาพิน คลุกเกลือพลิกกลับไปกลับมา
จนผักเลียนสลบอ่อนนุ่ม แล้วล้างน้ำสะอาดทิ้งไปสามรอบ
หลังจากนั้นก็โรยเกลือใหม่ แต่ครั้งนี้ต้องขยี้ผักเลียนให้เข้าเกลือได้ดี
สุดท้ายก็ตัดข้าวต้มใส่เพื่อให้เป็นส้มผักเลียน ทำเสร็จเวลา 10 โมงเช้า
แล้วปิดฝาภาชนะผักเลียนดอง

เข้าอีกวันผักเสี้ยนที่ดองแล้ว ก็กลายเป็นส้มผักเสี้ยนที่ถูกดักใส่ถุง
ขายได้แล้ว ขายเองตามหมู่บ้านข้างเคียงก็ถุงละ 10 บาท ขายส่งก็ 7 บาท

วันหนึ่งทำเจ้าละ 50-100 ถุง 10-20 เจ้าทั้งหมู่บ้าน หมู่บ้านข้างเคียง
นายอำเภอตระการพืชผล ยกย่องสุดยอดหมู่บ้านส้มผักเสี้ยนคือบ้านจิก
รับประทานเช้า อร่อยติดปากถึงตอนเย็น แถมสีน้ำส้มผักเสี้ยน
ออกสีชมพูอ่อนต้อง สวยงาม นำรับประทานอย่างยิ่ง
ชาวบ้านจิกภูมิใจที่ได้รับการยกย่องว่าหมู่บ้านส้มผักเสี้ยน

แต่สิ่งที่ชาวบ้านภาคภูมิใจมากกว่า และมีค่าต่อชุมชนที่สุด
คือคำชมที่ว่า บ้านจิกเป็นหมู่บ้านสะอาดปลอดขยะ น่าอยู่ วัดคู่บ้าน
บ้านคู่วัด เกื้อหนุนกันจนเป็นรูปธรรมหลายอย่าง
เมื่อเดินไปในหมู่บ้านตามถนนซอกซอย นอกจากไม่เห็นถังขยะแล้ว
เศษขยะพลาสติกก็ไม่มีให้เห็น เดิมนั้นขยะเกลื่อนกลาด เรี่ยราด
ไม่มีความน่าอยู่น่ามองเหมือนทุกวันนี้

ที่น่าอยู่แบบนี้เพราะ สภาผู้นำชุมชนช่วยกันทำเป็นแบบอย่าง
หน้าบ้านของสภาผู้นำต้องนำมองสะอาดปราศจากขยะ มีดอกไม้สวยงาม
มีพืชผักที่กินได้ในบ้านในสวน เมื่อสภาผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบ
ต้นคิดแล้ว ก็ได้รับความชมเชย จากเพื่อนบ้าน

หลวงพ่ोज้าอวาสวัตมฺจจลินทาราม ชอบนำความสะอาด เป็นระเบียบ
มีการจัดเก็บขยะ คัดแยกขยะจากต้นทาง คือครัวเรือนของคนในชุมชน
ไปเทศบาลชมเชยในงานบุญต่างหมู่บ้านประจำ
จนหมู่บ้านอื่นอยากมาเห็น
เมื่อมาเห็นแล้วก็อยากนำไปลงทำให้ได้อย่างบ้านจิก

เจ้าอาวาสวัดกับสภาผู้นำชุมชนบ้านจิกจึงได้แลกเปลี่ยนกันมากขึ้น
จนยกระดับหมู่บ้านน่าอยู่ขึ้นไปในแต่ละปี มีดีเพิ่มขึ้นปีละอย่าง
สะสมความน่าอยู่โดยทำให้เป็นประจำ เพราะขยะความสกปรกมีทุกวัน
ห้ามขี้เกียจ ห้ามผลัดวันประกันพรุ่ง ทุกๆ เดือนทำให้เป็นกิจนิสัย
ออกมาทำความสะอาดถนนหนทาง ทั้งหมู่บ้าน
ติดป้ายเตือนจรรยาจรจุดเสี่ยงสม่ำเสมอ เพื่อหนีไกลคำว่าชุมชนนี้มันง่าย

ความหมายของชุมชนน่าอยู่ คือสิ่งแวดล้อมดี ปลอดภัย
ปลอดภัยในทางบุญ ปลอดภัยในทางศพ ปลุกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้
ชุมชนมีความสามัคคี รับฟัง ร่วมกันยินดีแก้ไขปรับปรุง
ภาพรวมที่เป็นจุดด้อยของชุมชน ยกกระดับกติกาชุมชนลงไปสู่ครัวเรือน

ให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
เป็นครอบครัวต้นแบบ ละ เลิก อบายมุขทุกอย่าง
เพื่อสร้างชื่อให้คนรู้จักบ้านจิก หมู่บ้านน่าอยู่
คู่กับล้มผักเสี้ยน...แซบ

ชุมชนน่าอยู่

30

หมู่บ้านอีสาน

หน่วยจัดการพื้นที่ชุมชนน่าอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
สำนักสร้างสรรค์โอกาส (สำนัก 6)